

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ

ԲԱԺԻՆ 1

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գ Լ ՈՒ Խ 1

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 1. Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենսդրությունը

1. Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենսդրությունը բաղկացած է սույն օրենսգրքից, պատիժների կատարման ու կրման, դատապարտյալների նկատմամբ քրեախրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառման կարգն ու պայմանները կարգավորող օրենքներից, ինչպես նաև գործադիր իշխանության մարմինների կողմից ընդունված իրավական ակտերից:

2. Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենսգիրքը հիմնվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության, միջազգային իրավունքի սկզբունքների և նորմերի, դատապարտյալին խոշտանգման կամ այլ դաժան, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքից կամ պատժից պաշտպանող երաշխիքների ապահովման չափանիշների վրա, որոնք սահմանում են պատիժների կատարման ու կրման կարգը և պայմանները, դատապարտյալների հետ վարվեցողության կանոնները, ինչպես նաև դատապարտյալների նկատմամբ կիրառվող քրեախրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառման կարգը և պայմանները:

Հոդված 2. Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենսդրության նպատակները, խնդիրները և բովանդակությունը

1. Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենսդրության նպատակներն են՝ պատժի ենթարկված անձի վերասոցիալականացումը, նրա իրավահպատակ վարքագծի ձևավորումը և նոր հանցագործությունների կանխումը:

2. Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենսդրության խնդիրներն են՝ սահմանել պատիժներ կատարելու և կրելու, քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցներ կիրառելու կարգն ու պայմանները, դատապարտյալի վերասոցիալականացման և իրավահպատակ վարքագծի ձևավորման հիմնական միջոցները, պաշտպանել նրա իրավունքները, ազատություններն ու օրինական շահերը, ցուցաբերել սոցիալական աջակցություն պատժից ազատվող անձանց և նախապատրաստել նրանց սոցիալական աջակցմանը պատիժը կրելուց հետո:

3. Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենսդրությունը սահմանում է պատիժների կատարման ընդհանուր դրույթները և սկզբունքները, պատիժների կատարման ու կրման կարգը և պայմանները, քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառման կարգը, դրանց նկատմամբ իրականացվող հսկողությունն ու վերահսկողությունը, դատապարտյալի նկատմամբ վերասոցիալականացման և իրավահպատակ վարքագծի ձևավորման հիմնական միջոցների կիրառումը, դատապարտյալի իրավական վիճակը, նրա իրավունքները և ազատություններն ապահովելու երաշխիքները, պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների գործունեության, պատժից ազատելու և դատապարտյալներին սոցիալական աջակցություն ցուցաբերելու կարգը:

Հոդված 3. Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենքի ներգործությունը տարածության մեջ և ժամանակի ընթացքում

1. Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենսդրությունը կիրառվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում:

2. Պատիժների կատարումը, ինչպես նաև դատապարտյալի նկատմամբ քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառումը կարգավորվում են դրանց կատարելու պահին գործող քրեակատարողական օրենսդրությամբ:

3. Պատիժները կատարելու ու կրելու, քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցներ կիրառելու կարգն ու պայմանները խստացնելուն ուղղված կամ դատապարտյալի վիճակն այլ կերպ վատթարացնող դրույթները հետադարձ ուժ չունեն:

Հոդված 4. Պատիժները կատարելու և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցներ կիրառելու հիմքը

1. Պատիժները կատարելու և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցներ, կիրառելու հիմքը դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած եզրափակիչ դատական ակտն է, ինչպես նաև համաներման կամ ներման ակտը:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ
ՍԿԶՐՈՒՆՔՆԵՐԸ**

Հոդված 5. Մարդասիրության սկզբունքը

1. Պատիժների կատարումը և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառումը չպետք է զուգակցվեն անձի նկատմամբ ֆիզիկական կամ հոգեբանական բռնությամբ, ինչպես նաև այնպիսի գործողություններով, որոնք կարող են հանգեցնել անձի զարգացման հետընթաց առաջացնող սոցիալ-հոգեբանական փոփոխությունների:

Հոդված 6. Օրենքի առջև դատապարտյալների հավասարության և խտրականության արգելքի սկզբունքը

1. Բոլոր դատապարտյալները հավասար են օրենքի առջև և հավասարապես պաշտպանվում են օրենքով:

2. Պատիժները կատարելու և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցներ կիրառելու կարգն ու պայմանները տարածվում են բոլոր դատապարտյալների վրա՝ անկախ սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումից, գենետիկական հատկանիշներից, լեզվից, կրոնից, աշխարհայացքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, ազգային փոքրամասնությանը պատկանելությունից, գույքային վիճակից, ծնունդից, հաշմանդամությունից, տարիքից կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից:

Հոդված 7. Պատիժները կատարելու և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառումը տարբերակելու և անհատականացնելու սկզբունքը

1. Պատիժները կատարելիս և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցներ կիրառելիս դատապարտյալի իրավահպատակ վարքագիծը խթանելու նպատակով կիրառվում է անհատականացում և տարբերակում՝ ելնելով նրա վարքագծի առանձնահատկություններից պատժի կատարման կամ քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառման ընթացքում, ինչպես նաև օրենքով նախատեսված հնարավորություններից:

Հոդված 8. Դատապարտյալի վերասոցիալականացման և իրավահպատակ վարքագծի ձևավորման հիմնական միջոցների կիրառման համարժեքության և պիտանիության սկզբունքը

1. Դատապարտյալի նկատմամբ կիրառվող վերասոցիալականացման և իրավահպատակ վարքագծի ձևավորման հիմնական միջոցները՝ պատիժները կատարելու և կրելու սահմանված կարգն ու պայմանները, դատապարտյալի հետ տարվող սոցիալական, հոգեբանական, հոգեթերապևտիկ և իրավական աշխատանքները, դատապարտյալի աշխատանքային, կրթական, մշակութային, մարզական և նման այլ զբաղվածությունը, ինչպես նաև հասարակական ներգործությունը, պետք է պիտանի և համարժեք լինեն դրանց կիրառմամբ հետապնդվող նպատակներին հասնելու համար:

Գ Լ ՈՒ Խ 3

ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Հոդված 9. Դատապարտյալի իրավական վիճակի հիմքերը

1. Հայաստանի Հանրապետությունը պաշտպանում է դատապարտյալի իրավունքները, ազատությունները և օրինական շահերը, երաշխավորում է պատիժների կատարման և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառման օրինականությունը, ինչպես նաև պատիժները կատարելիս ապահովում է դատապարտյալների անվտանգությունը:

2. Դատապարտյալները չեն կարող ազատվել իրենց քաղաքացիական պարտականությունների կատարումից, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

3. Դատապարտյալների իրավունքները և պարտականությունները, ինչպես նաև դրանց սահմանափակումները նախատեսվում են սույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով՝ տվյալ պատժատեսակի կատարման կարգին ու պայմաններին համապատասխան:

4. Օտարերկրյա քաղաքացի, քաղաքացիություն չունեցող, Հայաստանի Հանրապետությունում փախստականի կարգավիճակով բնակվող, ապաստան հայցող կամ ապաստան ստացած դատապարտյալների իրավունքները և պարտականությունները, ինչպես նաև դրանց սահմանափակումները նախատեսվում են սույն օրենսգրքով, այլ օրենքներով, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով:

5. Դատապարտյալի իրավունքներն ու պարտականություններն իրականացնելիս չպետք է խախտվեն պատիժների կատարման ու կրման կարգն ու պայմանները, ինչպես նաև այլ անձանց իրավունքները և օրինական շահերը:

Հոդված 10. Դատապարտյալի հիմնական իրավունքները

1. Դատապարտյալն իրավունք ունի՝

1) մայրենի կամ իրեն հասկանալի այլ լեզվով գրավոր և բանավոր տեղեկություններ ստանալու իր իրավունքների, ազատությունների և պարտականությունների, պատժի կատարման ու կրման կարգի և պայմանների, ինչպես նաև դիմումներ և բողոքներ ներկայացնելու կարգի մասին.

2) պատիժներ կատարող հիմնարկի կամ մարմնի աշխատակիցների կողմից իր նկատմամբ հարգալից վերաբերմունքի.

3) իր անվամբ և ազգանվամբ կոչվելու.

4) մտքի, խղճի և կրոնի, քաղաքական կամ այլ հայացքների ազատության: Այս իրավունքն իրականացվում է՝ չխախտելով պատիժը կատարող հիմնարկի կամ մարմնի ներքին կանոնակարգը, ինչպես նաև չսահմանափակելով այլ անձանց հիմնական իրավունքներն ու ազատությունները.

5) առողջության պահպանման իրավունք, այդ թվում՝ ստանալու առողջության համար բավարար սննդային արժեք ունեցող սնունդ, բժշկական օգնություն (առաջնային, մասնագիտացված, շտապ և անհետաձգելի), զննվելու իր ընտրած բժշկի կողմից իր դրամական միջոցների հաշվին, ստանալու հոգեբանական, հոգեթերապևտիկ օգնություն.

6) հանգստի, այդ թվում՝ բացօթյա զբոսանքի, մարմնամարզության և ութամյա գիշերային քնի.

7) անվտանգության ապահովման: Դատապարտյալը բացառիկ դեպքերում կարող է պահվել առանձին՝ պաշտպանական նպատակով՝ իր, իսկ կանխարգելիչ նպատակով՝ այլ անձանց կամ քրեակատարողական հիմնարկի անվտանգությանն ու ապահովությանն սպառնացող վտանգի դեպքում.

8) արտաքին աշխարհի հետ հաղորդակցվելու, այդ թվում՝ վարելու նամակագրություն, ունենալու տեսակցություններ (տեսազանգեր), օգտվելու հեռախոսակապից, գրականությունից և զանգվածային լրատվության միջոցներից.

9) սոցիալական ապահովության, այդ թվում՝ ընդհանուր հիմունքներով Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան կենսաթոշակներ և պետական նպաստներ ստանալու.

10) իրավաբանական օգնություն ստանալու.

11) օրենքով նախատեսված կրթություն ստանալու.

12) մասնակցելու քաղաքացիաիրավական գործարքների.

13) ստանալու նույնականացման քարտ՝ «Նույնականացման քարտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով.

14) դրամական փոխանցումներ, հանձնուքներ և ծանրոցներ ստանալու և ուղարկելու.

15) պատիժը կատարող հիմնարկի կամ մարմնի վարչակազմի միջոցով ձեռք բերելու սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ:

16) անձնական ընդունելության խնդրանքով դիմելու պատիժը կատարող հիմնարկի կամ մարմնի ղեկավարին, այդ հիմնարկի կամ մարմնի գործունեության նկատմամբ վերահսկողություն և հսկողություն իրականացնող մարմիններին.

17) իր իրավունքների և ազատությունների խախտման վերաբերյալ դիմումներով, բողոքներով, ինչպես անձամբ, այնպես էլ փաստաբանի կամ օրինական ներկայացուցչի միջոցով դիմելու պատիժը կատարող հիմնարկի կամ մարմնի վարչակազմ, նրանց վերադաս մարմիններ, դատարան, դատախազություն, Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանին, պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, հասարակական կազմակերպություններ և կուսակցություններ, լրատվական գործունեություն իրականացնող իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց, ինչպես նաև մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության միջազգային մարմիններ կամ կազմակերպություններ: Դատապարտյալի դիմումները և բողոքները գրաքննության ենթակա չեն:

2. Դատապարտյալին կարող են վերապահվել օրենքով սահմանված այլ իրավունքներ:

3. Օտարերկրյա քաղաքացի դատապարտյալն իրավունք ունի կապեր հաստատելու և պահպանելու Հայաստանի Հանրապետությունում իր պետության դիվանագիտական ներկայացուցչության կամ հյուպատոսական հաստատության հետ: Հայաստանի Հանրապետությունում դիվանագիտական ներկայացուցչություն կամ հյուպատոսական հաստատություն չունեցող երկրի քաղաքացիները, ինչպես նաև քաղաքացիություն չունեցող, Հայաստանի Հանրապետությունում փախստականի կարգավիճակով բնակվող, ապաստան հայցող կամ ապաստան ստացած դատապարտյալներն իրավունք ունեն կապեր հաստատելու և պահպանելու համապատասխանաբար իրենց կամ այն պետության դիվանագիտական ներկայացուցչության կամ հյուպատոսական հաստատության հետ, որն ստանձնել է այդ անձանց շահերի պաշտպանությունը կամ նրանց պաշտպանությամբ զբաղվող ցանկացած ազգային կամ միջազգային մարմնի հետ:

Հոդված 11. Դատապարտյալի հիմնական պարտականությունները

1. Դատապարտյալը պարտավոր է՝

1) կատարել և պահպանել Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված քաղաքացիների պարտականությունները.

2) կատարել և պահպանել պատիժների կատարման կարգը և պայմանները կարգավորող Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության պահանջները.

3) կատարել պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների վարչակազմի օրինական պահանջները.

4) հարգալից վերաբերմունք դրսևորել պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների աշխատակիցների, այդ հիմնարկներն ու մարմիններն այցելող անձանց, ինչպես նաև այլ դատապարտյալների նկատմամբ.

5) ներկայանալ պատիժներ կատարող հիմնարկների ու մարմինների վարչակազմի կանչով.

6) տալ բացատրություններ պատժի կատարման կարգի պահանջները խախտելու վերաբերյալ.

7) պահպանել անձնական և ընդհանուր հիգիենայի կանոնները.

8) խնամքով վերաբերվել պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների գույքին:

2. Դատապարտյալի համար օրենքով կարող են սահմանվել այլ պարտականություններ:

3. Դատապարտյալն իր պարտականությունները չկատարելու դեպքում կարող է ենթարկվել օրենքով սահմանված պատասխանատվության:

Հոդված 12. Դատապարտյալի իրավունքների և պարտականությունների տարբերակումը

1. Դատապարտյալի՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքներն ու պարտականությունները կարող են տարբերակվել՝ հիմք ընդունելով եզրափակիչ դատական ակտով նշանակված պատժի, պատիժներ կատարող հիմնարկի կամ մարմնի տեսակը և սահմանված ներքին կանոնակարգը, ինչպես նաև դատապարտյալի նկատմամբ կիրառված խրախուսանքի և տույժի միջոցները:

Գ Լ ՈՒ Խ 4

ՊԱՏԻՃՆԵՐ ԿԱՏԱՐՈՂ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐԸ ԵՎ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ, ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՅԴ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Հոդված 13. Պատիժներ կատարող հիմնարկները և մարմինները

1. Տուգանք, հանրային աշխատանքներ, որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը պատիժների կատարումն ապահովում է դատապարտյալի մշտական բնակության վայրի կամ փաստացի բնակության վայրի կամ եզրափակիչ դատական ակտում նշված վայրի՝ Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության պրոբացիայի ծառայությունը (սույն օրենսգրքում այսուհետ՝ Պրոբացիայի ծառայություն):

2. Օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելու ձևով պատժի կատարումն ապահովում է Պրոբացիայի ծառայությունը՝ Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության աջակցությամբ:

3. Զինվորական ծառայության մեջ սահմանափակումը պատժի կատարումն ապահովում է պաշտպանության բնագավառի պետական լիազոր մարմինը:

4. Ազատության սահմանափակումը պատժի կատարումն ապահովում է Պրոբացիայի ծառայությունը:

5. Կարճաժամկետ ազատազրկման կատարումն ապահովում է քրեակատարողական հիմնարկը: Դատապարտյալ զինծառայողների նկատմամբ կարճաժամկետ ազատազրկման կատարումն ապահովում է պաշտպանության բնագավառի պետական լիազոր մարմնի համակարգում գործող կայազորային կարգապահական մեկուսարանը:

6. Կարգապահական գումարտակում պահելը պատժի կատարումն ապահովում է պաշտպանության բնագավառի պետական լիազոր մարմնի համակարգում գործող կարգապահական գումարտակը:

7. Ազատազրկում և ցմահ ազատազրկում պատիժների կատարումն ապահովում է քրեակատարողական հիմնարկը:

Հոդված 14. Դատական վերահսկողությունը

1. Պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների վարչակազմը եզրափակիչ դատական ակտ կայացրած դատարանին անհապաղ հաղորդում է պատիժը կատարելու և դատապարտյալի պատժի կրման վայրի մասին:

2. Դատարանը վերահսկողություն է իրականացնում պատժի կատարման և կրման, ինչպես նաև պատժից ազատելու նկատմամբ:

3. Դատարանն օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով քննարկում է դատապարտյալի բողոքները՝ պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների պաշտոնատար անձանց գործողությունների, անգործության կամ ընդունած որոշումների դեմ:

Հոդված 15. Գերատեսչական վերահսկողությունը

1. Պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների գործունեության նկատմամբ վերադաս մարմինները և դրանց պաշտոնատար անձինք օրենսդրությամբ սահմանված կարգով իրականացնում են գերատեսչական վերահսկողություն:

Հոդված 16. Դատախազական հսկողությունը

1. Հայաստանի Հանրապետության դատախազությունը պատիժների և հարկադրանքի այլ միջոցների կիրառման օրինականության նկատմամբ իրականացնում է հսկողություն՝ «Դատախազության մասին» օրենքով սահմանված կարգով:

Հոդված 17. Հասարակական կազմակերպությունների մասնակցությունը պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների գործունեությանը

1. Հասարակական կազմակերպությունները կարող են օժանդակել պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների աշխատանքին, այդ թվում՝ դատապարտյալների վերասոցիալականացմանը և նրանց իրավահպատակ վարքագծի ձևավորմանը:

2. Ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժները կատարելու նկատմամբ հասարակական վերահսկողությունն իրականացվում է համապատասխան նախարարի հաստատած՝ մրցութային կարգով ընտրված հասարակական դիտորդների խմբի միջոցով:

3. Հասարակական դիտորդների խմբի անդամի լիազորությունների ժամկետը երեք տարի է: Հասարակական դիտորդների խմբի անդամների թիվը չի կարող գերազանցել քսանմեկը:

4. Ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժները կատարելու նկատմամբ հասարակական վերահսկողության իրականացման կարգը, ինչպես նաև հասարակական դիտորդների խմբի կազմը և իրավասությունների շրջանակը սահմանում է համապատասխան նախարարը:

Հոդված 18. Մուտքն ու ելքը պատիժը կատարող հիմնարկներ և մարմիններ

1. Պատիժը կատարող հիմնարկ մուտքի և ելքի կարգը սահմանում է համապատասխան նախարարը:

2. Առանց հատուկ թույլտվության պատիժը կատարելու վայր անարգել մուտքի և ելքի իրավունք ունեն՝

1) Հայաստանի Հանրապետության Նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության վարչապետը, Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն դատական խորհրդի նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ

դատարանի նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանների պալատի նախագահը, Հայաստանի Հանրապետության ազգային ժողովի պատգամավորը, համապատասխան նախարարը և նրա՝ ոլորտը համակարգող տեղակալը.

2) Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազը, նրա՝ ոլորտը համակարգող տեղակալը, ինչպես նաև այն դատախազները, որոնք օրենքով սահմանված կարգով հսկողություն են իրականացնում պատիժների և հարկադրանքի այլ միջոցներ կիրառման նկատմամբ.

3) պատիժը կատարող հիմնարկի կամ մարմնի վերադաս մարմինների պաշտոնատար անձինք.

4) միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչները՝ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերի կամ համաձայնագրերի հիման վրա.

5) Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանը, Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմում պաշտոն զբաղեցնող անձինք, ինչպես նաև կանխարգելման ազգային մեխանիզմի փորձագետները Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանի գրավոր որոշման հիման վրա՝ այդ որոշմամբ նախատեսված կարգով և ծավալով.

6) Հայաստանի Հանրապետության այն դատավորները, որոնք օրենքով սահմանված կարգով քննում են պատիժը կատարելու հետ կապված հարցերը, այդ թվում՝ դատապարտյալի՝ պատիժներ կատարող հիմնարկների և մարմինների պաշտոնատար անձանց գործողությունների, անգործության կամ ընդունած որոշման դեմ բերված բողոքները.

7) ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժները կատարելու նկատմամբ հասարակական վերահսկողություն իրականացնող հասարակական դիտորդները:

3. Օրենքով նախատեսված դեպքերում առանց հատուկ թույլտվության պատիժը կատարելու վայր անարգել մուտքի և ելքի իրավունք կարող է տրվել նաև այլ անձանց:

4. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված անձանց կողմից դատապարտյալների հետ տեսակցությունները չեն ազդում սույն օրենսգրքով սահմանված՝ դատապարտյալներին տրամադրվող տեսակցությունների քանակի վրա:

5. Պատիժը կատարող հիմնարկ մուտք և ելք ունեցող անձը, ինչպես նաև նրա իրերը՝ բացառությամբ սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված անձանց և նրանց իրերի, պատիժը կատարող հիմնարկի կամ մարմնի վարչակազմի կողմից ենթարկվում են զննության, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ խուզարկության:

ՀԱՏՈՒԿ ՄԱՍ

ԲԱԺԻՆ 2

ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԶՐԿԵԼՈՒ ՀԵՏ ԶԿԱՊՎԱԾ ՊԱՏԻԺՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳՆ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Գ Լ ՈՒ Խ 5

ՊԱՏՎԱՎՈՐ ԿԱՄ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿՈՉՈՒՄԻՑ, ԿԱՐԳԻՑ, ԱՍՏԻՃԱՆԻՑ, ՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ԴԱՍԻՑ ԿԱՄ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐԳԵՎԻՑ ԶՐԿԵԼԸ ՊԱՏԺԱՏԵՍԱԿԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳՆ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 19. Պատվավոր կամ զինվորական կոչումից, կարգից, աստիճանից, որակավորման դասից կամ պետական պարգևից զրկելը կատարելը

1. Պատվավոր կամ զինվորական կոչումից, կարգից, աստիճանից, որակավորման դասից կամ պետական պարգևից զրկելը կատարելն ապահովում է հիմնական պատիժը կատարող հիմնարկը կամ մարմինը:

2. Պատվավոր կամ զինվորական կոչումից, կարգից, աստիճանից, որակավորման դասից կամ պետական պարգևից զրկելու մասին եզրափակիչ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ տասնօրյա ժամկետում, եզրափակիչ դատական ակտի պատճենն ուղարկվում է այդ կոչումը, կարգը, աստիճանը, որակավորման դասը կամ պետական պարգևը շնորհած մարմնին կամ պաշտոնատար անձին՝ համապատասխան գործողություններ կատարելու նպատակով:

Հոդված 20. Պատվավոր կամ զինվորական կոչումից, կարգից, աստիճանից, որակավորման դասից կամ պետական պարգևից զրկելը կատարելու կարգը

1. Պատվավոր կամ զինվորական կոչում, կարգ, աստիճան, որակավորման դաս կամ պետական պարգև շնորհած մարմինը կամ պաշտոնատար անձը եզրափակիչ դատական ակտի պատճենն ստանալուց հետո՝ տասնօրյա ժամկետում, կատարում է համապատասխան գործողություններ դատապարտյալին պատվավոր կամ զինվորական կոչումից, կարգից, աստիճանից, որակավորման դասից կամ պետական պարգևից զրկելու նպատակով, ինչպես նաև միջոցներ է ձեռնարկում այդ կոչման, կարգի, աստիճանի, որակավորման դասի կամ պետական պարգևի հետ կապված բոլոր իրավունքներից և արտոնություններից

նրան զրկելու ուղղությամբ՝ այդ մասին մեկամսյա ժամկետում տեղեկացնելով հիմնական պատիժը կատարող հիմնարկին կամ մարմնին:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նախատեսված տասնօրյա ժամկետի պահանջը չի գործում, եթե այդ գործողություններն իրականացնելու համար օրենսդրությամբ սահմանված են այլ ժամկետներ:

Գ Լ ՈՒ Խ 6

ՏՈՒԳԱՆՔ ՊԱՏԺԱՏԵՍԱԿԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳՆ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 21. Տուգանքը կատարելը

1. Տուգանք նշանակելու մասին օրինական ուժի մեջ մտած եզրափակիչ դատական ակտն ստանալուց հետո պրոբացիայի ծառայողն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում դատապարտյալին պատշաճ ծանուցում է Պրոբացիայի ծառայություն ներկայանալու վերաբերյալ, ինչպես նաև կազմում է անձնական գործ:

2. Դատապարտյալի Պրոբացիայի ծառայություն ներկայանալու դեպքում ստորագրությամբ անձին անհապաղ պարզաբանվում է տուգանքի ձևով նշանակված պատիժը կրելու կարգն ու պայմանները, իրավունքները և պարտականությունները, ինչպես նաև դրանք չկատարելու դեպքում օրենսդրությամբ սահմանված պատասխանատվությունը:

3. Դատապարտյալի՝ Պրոբացիայի ծառայություն չներկայանալու դեպքում պրոբացիայի ծառայողը պարտավոր է այցելել նրա բնակության կամ աշխատանքի վայր՝ պարզելու չներկայանալու պատճառները, որի մասին կազմվում է արձանագրություն: Դատապարտյալի կողմից անհարգելի պատճառով չներկայանալն առաջացնում է օրենսդրությամբ սահմանված պատասխանատվություն:

4. Դատապարտյալին նրա բնակության կամ աշխատանքի վայրում չհայտնաբերելու դեպքում պրոբացիայի ծառայողն այդ մասին անհապաղ տեղեկացնում է Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությանը:

5. Պատժի չկրած մասը տուգանքով փոխարինելու դեպքում սկզբնական պատիժը կատարող հիմնարկը կամ մարմինը, իսկ այն դեպքում, երբ տուգանքը նշանակվել է որպես լրացուցիչ պատիժ՝ հիմնական պատիժը կատարող հիմնարկը կամ մարմինը դատապարտյալից վերցնում է ստորագրություն հնգօրյա ժամկետում Պրոբացիայի ծառայություն ներկայանալու մասին, որից հետո՝ ոչ ուշ, քան մեկ աշխատանքային օրվա ընթացքում, Պրոբացիայի ծառայությանն է ուղարկում եզրափակիչ դատական ակտի պատճենը և դատապարտյալի ծանուցված լինելը հավաստող փաստաթուղթը:

6. Պրոբացիայի ծառայողը դատապարտյալին հաշվառման վերցնելուց հետո՝ եռօրյա ժամկետում, այդ մասին տեղեկացնում է համապատասխան եզրափակիչ դատական ակտը կայացրած դատարանին և Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությանը:

7. Տուգանքի ձևով պատիժը կրելուց հետո եռօրյա ժամկետում Պրոբացիայի ծառայությունը դատապարտյալին տալիս է տեղեկանք՝ պատիժը կրած լինելու մասին, և այդ մասին տեղեկացնում է եզրափակիչ դատական ակտը կայացրած դատարանին և Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությանը:

Հոդված 22. Տուգանքը վճարելու անհնարինությունը

1. Տուգանքի վճարման համար առավելագույնը մեկ տարի ժամկետով վճարումը երկարաձգելու, նույն ժամկետում տուգանքը մաս առ մաս վճարելը թույլատրելու կամ տուգանքի վճարումը հետաձգելու համար այն դեպքերում, երբ տուգանքը նշանակվել է որպես լրացուցիչ պատիժ՝ ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժի հետ, կամ հանցագործությունների կամ դատավճիռների համակցությամբ, և դատապարտվողը հնարավորություն չունի անհապաղ կամ պատիժը կրելու ընթացքում այն վճարելու, դատապարտյալը համապատասխան միջնորդություն է ներկայացնում դատարան: Դատապարտյալի դիմումի հիման վրա համապատասխան միջնորդությունը կարող է ներկայացնել նաև Պրոբացիայի ծառայությունը:

2. Տուգանքի վճարումը հետաձգելու կամ մաս առ մաս վճարելու կամ օրենքով սահմանված դեպքում տուգանքը հանրային աշխատանքներով փոխարինելու միջնորդությամբ դատարան դիմելիս դատապարտյալը պետք է հիմնավորի տուգանքն անհապաղ և ամբողջությամբ վճարելու անհնարինության հանգամանքը կամ տուգանքը նշանակելուց հետո իր նյութական վիճակի այնպիսի վատթարացման հանգամանքը, որը զրկել է նրան տուգանքը վճարելու հնարավորությունից: Դատապարտյալն իր գույքային դրությունը պարզելու, այդ թվում՝ իր գույքային դրության վատթարացման փաստը հաստատելու նպատակով դատարանին պետք է ներկայացնի պարզաբանումներ և համապատասխան փաստաթղթեր:

Հոդված 23. Տուգանքը վճարելուց խուսափելը

1. Տուգանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունն այդ մասին կազմում է արձանագրություն և միջնորդություն է ներկայացնում դատարան՝ դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված տուգանքի չափին

համարժեք գույք բռնագանձելու կամ տուգանքն ազատագրկմամբ փոխարինելու վերաբերյալ:

Գ Լ ՈՒ Խ 7

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ՊԱՏԺԱՏԵՍԱԿԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳՆ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 24. Հանրային աշխատանքները կատարելը

1. Հանրային աշխատանքները կատարելու նկատմամբ կիրառվում են սույն օրենսգրքի 21-րդ հոդվածով նախատեսված կարգավորումները՝ հաշվի առնելով սույն գլխով նախատեսված առանձնահատկությունները:

2. Հանրային աշխատանքների կատարման ժամկետի սկիզբը հաշվարկվում է դատապարտյալի՝ հանրային աշխատանքների փաստացի ներգրավվելու պահից:

3. Դատապարտյալը պարտավոր է հանրային աշխատանքների կատարման ողջ ժամանակահատվածի ընթացքում պահպանել այն մարմինների կամ կազմակերպությունների ներքին կարգապահական կանոնները, որտեղ նա կատարում է հանրային աշխատանքները, դրսևորել բարեխիղճ վերաբերմունք իրեն հանձնարարված աշխատանքի նկատմամբ, աշխատել իր համար որոշված վայրերում, ինչպես նաև բնակության վայրը փոխելու դեպքում այդ մասին տեղյակ պահել Պրոբացիայի ծառայությանը:

4. Հանրային աշխատանքների կատարումը կարող է իրականացվել էլեկտրոնային հսկողության միջոցների կիրառմամբ:

5. Աշխատանքի հիմնական վայրում դատապարտյալին ամենամյա արձակուրդ տրամադրելը չի կասեցնում հանրային աշխատանքներ պատժի կատարումը:

6. Հանրային աշխատանքները կատարելիս դատապարտյալի բժշկական օգնությունն ու սպասարկումը կազմակերպվում և ստացած վնասվածքների դիմաց փոխհատուցումը տրամադրվում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

7. Եթե հանրային աշխատանքները նշանակելուց հետո անձն անցել է զինվորական ծառայության կամ տեղի է ունեցել դատապարտյալի առողջական վիճակի այնպիսի վատթարացում, որը դատաբժշկական փորձաքննության եզրակացության համաձայն զրկել է նրան հանրային աշխատանքների հետագա կատարման հնարավորությունից, ապա անձին պատժի հետագա կրումից ազատելու համար Պրոբացիայի ծառայությունը կամ դատապարտյալը, իսկ անչափահաս դատապարտյալի դեպքում՝ վերջինիս օրինական ներկայացուցիչը միջնորդություն են ներկայացնում դատարան:

8. Եթե հանրային աշխատանքները նշանակելուց հետո կամ կատարման ընթացքում անձը ֆունկցիոնալության սահմանափակման պատճառով չի կարող կատարել հանրային աշխատանքները կամ լրացել է վաթսունհինգ տարին, ապա Պրոբացիայի ծառայությունը կարող է փոխել նշանակված հանրային աշխատանքների բնույթը՝ հաշվի առնելով դատապարտյալի կարգավիճակը:

9. Եթե հանրային աշխատանքները նշանակելուց հետո կամ կատարման ընթացքում դատապարտյալ կինը հղի է, ապա Պրոբացիայի ծառայությունը դիմում է դատարան հանրային աշխատանքների կատարումը հետաձգելու միջնորդությամբ:

10. Դատապարտյալի՝ ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ կրելու, ինչպես նաև հանցագործությունների կամ դատավճիռների համակցությամբ ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժ նշանակվելու դեպքում հանրային աշխատանքների ձևով նշանակված պատժի կատարումն ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժի կրման ժամկետով կասեցվում է:

11. Հանրային աշխատանքների ցանկը, հանրային աշխատանքների ներգրավման համագործակցության պայմանագրի օրինակելի ձևը սահմանում է համապատասխան նախարարը:

Հոդված 25. Վերահսկողությունը հանրային աշխատանքների կատարման նկատմամբ

1. Դատապարտյալի կողմից հանրային աշխատանքներ պատիժը կրելու կարգն ու պայմանները պահպանելու նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացնում է Պրոբացիայի ծառայությունը:

2. Պրոբացիայի ծառայողն այցելում է դատապարտյալի՝ հանրային աշխատանքները կատարելու աշխատավայր աշխատավայր՝ եզրափակիչ դատական ակտի պահանջների կատարման ընթացքը վերահսկելու և տվյալ աշխատավայրի կազմակերպության վարչակազմից (այսուհետ՝ հանրային աշխատանքների աշխատավայրի վարչակազմ) պարզաբանումներ ստանալու նպատակով, որի արդյունքում կազմվում է արձանագրություն:

3. Հանրային աշխատանքները ոչ պատշաճ կատարելու կամ դատապարտյալի կողմից պատիժը կրելուց խուսափելու դեպքերում տվյալ աշխատանքները կազմակերպող մարմնի կամ կազմակերպության վարչակազմը պարտավոր է տեղեկացնել Պրոբացիայի ծառայությանը:

4. Դատապարտյալի՝ պատժից ազատվելուց հետո Պրոբացիայի ծառայությունը հանրային աշխատանքների աշխատավայրի վարչակազմին տեղեկացնում է հանրային աշխատանքների ավարտի մասին:

5. Հանրային աշխատանքների աշխատաժամերի հաշվառման և ժամանակացույցի վարման կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Հոդված 26. Պատասխանատվությունը հանրային աշխատանքները կատարելուց խուսափելու համար

1. Դատապարտյալի կողմից հանրային աշխատանքները կրելու կարգն ու պայմանները խախտելու դեպքում պրոբացիայի ծառայողը եռօրյա ժամկետում դատապարտյալին ծանուցագրով հրավիրում է Պրոբացիայի ծառայություն, պարզում է կատարված խախտման պատճառը՝ անհրաժեշտության դեպքում պահանջելով համապատասխան փաստաթղթեր, որի կապակցությամբ կազմում է արձանագրություն: Հարգելի պատճառների բացակայության դեպքում պրոբացիայի ծառայողը դատապարտյալին գրավոր նախազգուշացնում է օրենքով սահմանված պատասխանատվության մասին:

2. Հանրային աշխատանքները կատարելուց խուսափելու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունն այդ մասին երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում կազմում է արձանագրություն և միջնորդություն է ներկայացնում դատարան՝ դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված հանրային աշխատանքներն ազատազրկմամբ փոխարինելու վերաբերյալ:

3. Անչափահաս դատապարտյալի կողմից հանրային աշխատանքները կատարելուց խուսափելու դեպքում՝ Պրոբացիայի ծառայությունը սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված կարգով միջնորդություն է ներկայացնում դատարան, եթե հանրային աշխատանքներից խուսափելու հետևանքների մասին նախազգուշացնելուց հետո՝ 10 աշխատանքային օրվա ընթացքում, անչափահաս դատապարտյալը չի սկսում կամ վերսկսում հանրային աշխատանքների կատարումը:

Գ Լ ՈՒ Խ 8

***ՈՐՈՇԱԿԻ ՊԱՇՏՈՆՆԵՐ ԶԲԱՂԵՑՆԵԼՈՒ ԿԱՍ ՈՐՈՇԱԿԻ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՄԲ ԶԲԱՂՎԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻՑ ԶՐԿԵԼԸ ՊԱՏԺԱՏԵՍԱԿԻ
ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳՆ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ***

Հոդված 27. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը կատարելը

1. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը կատարելու նկատմամբ կիրառվում են սույն

օրենսգրքի 21-րդ հոդվածով նախատեսված կարգավորումները՝ հաշվի առնելով սույն գլխով նախատեսված առանձնահատկությունները:

2. Եթե դատապարտյալը զրկվել է որոշակի պաշտոն զբաղեցնելու իրավունքից, ապա Պրոբացիայի ծառայությունը եզրափակիչ դատական ակտը ստանալուց հետո դրա պատճենն անհապաղ ուղարկում է դատապարտյալի աշխատավայրի վարչակազմին և Հայաստանի Հանրապետության պետական եկամուտների կոմիտեին, իսկ եթե զրկվել է որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից՝ այդ իրավունքը տրամադրած մարմնին կամ կազմակերպությանը:

3. Հայաստանի Հանրապետության պետական եկամուտների կոմիտեն, ստանալով եզրափակիչ դատական ակտի պատճենը, համապատասխան նշում է կատարում իր կողմից վարվող տվյալների բազայում, դատապարտյալի աշխատանքի վայրի փոփոխության դեպքում հայտնում է Պրոբացիայի ծառայությանը, իսկ Պրոբացիայի ծառայության պահանջով տրամադրում է նաև դատապարտյալի աշխատանքի վերաբերյալ հայցվող տեղեկությունները:

4. Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությունը, ստանալով եզրափակիչ դատական ակտի պատճենը, համապատասխան նշում է կատարում իր կողմից վարվող տվյալների բազայում և դատապարտյալի կողմից մեքենա վարելու փաստ հայտնաբերելու դեպքում հայտնում է Պրոբացիայի ծառայությանը:

5. Դատապարտյալի կողմից զինվորական ծառայության կամ այլընտրանքային ծառայության անցնելու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունը զինվորական կոմիսարիատ կամ դատապարտյալի ծառայության վայր է ուղարկում անձնական գործի պատճենը՝ ծառայության ընթացքում տվյալ պատժի կրումը շարունակելու նպատակով: Պատիժը ծառայության վայրում կրելու անհնարինության դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունը կայացնում է զինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության ժամկետով պատժի կրումը կասեցնելու մասին որոշում: Զինվորական կամ այլընտրանքային ծառայության ավարտից հետո կասեցումը վերացվում է՝ պատժի կատարումը շարունակելով ընդհանուր հիմունքներով:

6. Դատապարտյալի նկատմամբ ազատությունից զրկելու հետ կապված նոր պատիժ նշանակվելու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունը կայացնում է որոշում՝ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու պատժի կատարումն ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժը կրելու ժամկետով կասեցման մասին: Ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժը կրելուց հետո որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու կատարման կասեցումը վերացվում է Պրոբացիայի ծառայության կողմից, իսկ պատժի կատարումը շարունակվում է ընդհանուր հիմունքներով:

7. Պրոբացիայի ծառայողը դատապարտյալի նոր աշխատանքի անցնելու դեպքում իրավասու է դատապարտյալից պահանջել հնգօրյա ժամկետում ներկայացնել տեղեկանք զբաղեցրած նոր պաշտոնի մասին:

8. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու պատժի կատարումը կարող է իրականացվել էլեկտրոնային հսկողության միջոցների կիրառմամբ:

Հոդված 28. Դատապարտյալի աշխատավայրի վարչակազմի, իրավասու մարմինների, կազմակերպությունների պարտականությունները և դրանց կատարման նկատմամբ վերահսկողությունը

1. Եզրափակիչ դատական ակտի պահանջները պարտադիր են դատապարտյալի աշխատավայրի վարչակազմի, պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, ինչպես նաև այն մարմինների կամ կազմակերպությունների համար, որոնք իրավասու են նման գործունեությամբ զբաղվելու թույլտվություն տալ կամ վերացնել այն:

2. Դատապարտյալի աշխատավայրի վարչակազմը պարտավոր է.

1) ապահովել եզրափակիչ դատական ակտի պահանջների կատարումը՝ դրա պատճենը և Պրոբացիայի ծառայության ծանուցումն ստանալու հետո՝ ոչ ուշ, քան երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, ինչպես նաև միջոցներ ձեռնարկել եզրափակիչ դատական ակտով դատապարտյալին արգելված պաշտոնները զբաղեցնելու կամ արգելված գործունեությամբ զբաղվելու հետ կապված բոլոր իրավունքներից զրկելու ուղղությամբ՝ այդ մասին տեղեկացնելով Պրոբացիայի ծառայությանը.

2) Պրոբացիայի ծառայության պահանջով ներկայացնել պատժի կատարման հետ կապված անհրաժեշտ փաստաթղթեր.

3) դատապարտյալի հետ աշխատանքային պայմանագիրը փոխելու կամ դադարեցնելու դեպքում ոչ ուշ, քան երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում այդ մասին տեղեկացնել Պրոբացիայի ծառայությանը:

3. Իրավասու մարմինները կամ կազմակերպությունները եզրափակիչ դատական ակտի պատճենը և Պրոբացիայի ծառայության ծանուցումն ստանալուց հետո՝ ոչ ուշ, քան երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, պարտավոր են վերացնել դատապարտյալին արգելված գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքի թույլտվությունը կամ սահմանված ժամկետով կասեցնել դրա գործողությունը՝ զրկելով համապատասխան փաստաթղթից բխող որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից՝ այդ մասին տեղյակ պահելով Պրոբացիայի ծառայությանը:

4. Եթե արգելված գործունեությամբ զբաղվելու նախկին թույլտվությունը հավաստված է եզրափակիչ դատական ակտով սահմանվածից տարբեր այնպիսի

փաստաթղթով, որը տրված է ավելի երկար ժամկետով կամ պարունակում է այլ գործունեության տեսակով զբաղվելու իրավունք, ապա համապատասխան մարմինը թույլտվությունը հավաստող փաստաթղթում նշում է կատարում համապատասխան գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու մասին՝ հղում կատարելով եզրափակիչ դատական ակտին և նշելով զրկման ժամկետը, իսկ նշում կատարելու անհնարինության դեպքում թույլտվությունը հավաստող փաստաթուղթն անվճար փոխարինում է մեկ այլ ժամանակավոր փաստաթղթով:

5. Պրոբացիայի ծառայողը դատապարտյալի կամ աշխատավայրի վարչակազմի կողմից հիմնավոր փաստաթղթեր չներկայացնելու կամ պատժի կատարման պայմանների վերաբերյալ հիմնավոր կասկածի առկայության դեպքում այցելում է դատապարտյալի աշխատավայր՝ եզրափակիչ դատական ակտի պահանջների կատարման մասին վարչակազմից պարզաբանումներ ստանալու նպատակով, որի արդյունքում կազմվում է արձանագրություն:

Հոդված 29. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը կատարելուց խուսափելը

1. Դատապարտյալի կողմից որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու պատժի կրումից խուսափելու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունն այդ մասին կազմում է արձանագրություն և միջնորդություն է ներկայացնում դատարան՝ դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված պատիժն ազատազրկմամբ փոխարինելու վերաբերյալ:

Գ Լ ՈՒ Խ 9

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻՑ ՎՏԱՐԵԼԸ ՊԱՏԺԱՏԵՍԱԿԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 30. Օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելը կատարելը

1. Օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելը կատարելու նկատմամբ կիրառվում են սույն օրենսգրքի 21-րդ հոդվածով նախատեսված կարգավորումները՝ հաշվի առնելով սույն գլխով նախատեսված առանձնահատկությունները:

2. Օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելը կատարվում է նրա նկատմամբ նշանակված հիմնական պատիժը կատարելուց հետո: Այն դեպքում, երբ արդարադատության բնագավառում պետական լիազոր մարմինը Հայաստանի Հանրապետության միջազգային

պայմանագրերով սահմանված կարգով համաձայնություն է ձեռք բերում դատապարտյալին պատժի մնացած մասը կրելու նպատակով իր քաղաքացիության երկիր փոխանցելու վերաբերյալ, ապա օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելու վերաբերյալ օրինական ուժի մեջ մտած եզրափակիչ դատական ակտը համարվում է ի կատար ածված դատապարտյալի փոխանցումն իրականացնելու մասին արդարադատության բնագավառում պետական լիազոր մարմնի ծանուցումն ստանալուց հետո:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասի հաշվառմամբ պրոբացիայի ծառայողն ազատազրկման հետ չկապված հիմնական պատժի դեպքում՝ պատժի կրման ժամկետն ավարտվելուց առնվազն հինգ օր առաջ, իսկ ազատազրկման հետ կապված պատժի դեպքում՝ պատժի կրման ժամկետն ավարտվելուց առնվազն մեկ ամիս առաջ, օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելու վերաբերյալ օրինական ուժի մեջ մտած եզրափակիչ դատական ակտի պատճենն ուղարկում է Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանություն՝ անհրաժեշտ աջակցություն ստանալու նպատակով:

4. Վտարման ծախսերն օտարերկրացու՝ ֆինանսական կամ գույքային միջոցների բացակայության հիմքով չհոգալու դեպքում կատարվում են համապատասխան պետական լիազոր մարմնի՝ Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեով հատկացված ընդհանուր միջոցների հաշվին: Օտարերկրացու վտարման օրը, երթուղին, պետական սահմանի անցման կետը և վտարմանն առնչվող՝ եզրափակիչ դատական ակտով չկարգավորված այլ հարցերը որոշում է Պրոբացիայի ծառայությունը՝ համագործակցելով Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության և այլ պետական մարմինների հետ:

5. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված կարգով պրոբացիայի ծառայողը ծանուցում է ուղարկում միգրացիայի հարցերով պետական լիազոր մարմին՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 62-րդ հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված հանգամանքներն ի հայտ գալու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությանը տեղեկացնելու վերաբերյալ:

6. Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 62-րդ հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված հանգամանքներն ի հայտ գալու դեպքում պրոբացիայի ծառայողն այդ մասին անհապաղ տեղեկացնում է Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությանը՝ վտարման գործընթացը դադարեցնելու վերաբերյալ, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ծառայությանը: :

Հոդված 31. Օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելու անհնարինությունը

1. Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 62-րդ հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված հանգամանքներն ի հայտ գալու դեպքում պրոբացիայի ծառայողն այդ մասին կազմում է արձանագրություն և միջնորդություն է ներկայացնում դատարան՝ դատապարտյալին պատժից ազատելու վերաբերյալ:

Գ Լ ՈՒ Խ 10

ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄԸ ՊԱՏԺԱՏԵՍԱԿԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 32. Զինվորական ծառայության մեջ սահմանափակումը կատարելը

1. Սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված պատիժ կատարող հիմնարկը կամ մարմինն ապահովում է պատժի, ինչպես նաև դատապարտյալի կողմից կրթական կամ վերապատրաստման դասընթացներին մասնակցելու լրացուցիչ պարտականության կատարումը, եթե այդպիսին սահմանվել է դատարանի կողմից:

2. Պատիժը կատարելուց հետո այն կատարող հիմնարկը կամ մարմինն այդ մասին տեղեկացնում է եզրափակիչ դատական ակտը կայացրած դատարանին և Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանություն:

Հոդված 33. Զինվորական ծառայության մեջ սահմանափակումը հանելը

1. Զինվորական ծառայության մեջ սահմանափակումը պատիժը կրելու ընթացքում օրենքով սահմանված հիմքերով զինվորական ծառայությունից դատապարտյալի ազատվելու դեպքում պատիժը կատարող հիմնարկը կամ մարմինը դադարեցնում է պատժի կատարումը:

2. Զինվորական ծառայությունից դատապարտյալի՝ իր դիմումի համաձայն ազատվելու դեպքում պատիժը կատարող հիմնարկը կամ մարմինը միջնորդություն է ներկայացնում դատարան՝ պատիժը տուգանքով փոխարինելու վերաբերյալ:

ԲԱԺԻՆ 3

ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԶՐԿԵԼՈՒ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ՊԱՏԻՃՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄԸ ՊԱՏԺԱՏԵՍԱԿԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 34. Ազատության սահմանափակումը կատարելը

1. Ազատության սահմանափակումը կատարելու նկատմամբ կիրառվում են սույն օրենսգրքի 21-րդ հոդվածով նախատեսված կարգավորումները՝ հաշվի առնելով սույն գլխով նախատեսված առանձնահատկությունները:

2. Այն դեպքում, երբ դատարանի կողմից սահմանվել է առանց դատապարտյալի նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող մարմնի համաձայնության բնակության վայրը փոխելու արգելք, դատապարտյալը բնակության վայրը փոխելու համար համաձայնություն ստանալու նպատակով դիմում է Պրոբացիայի ծառայությանը, որը դիմումն ստանալուց հետո՝ հնգօրյա ժամկետում, կայացնում է որոշում:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունը կարող է թույլատրել դատապարտյալին փոխելու բնակության վայրը միայն անձնական բացառիկ հանգամանքների առկայության դեպքում: Անձնական բացառիկ հանգամանքներ են հանդիսանում դատապարտյալի ծանր հիվանդությունը և այլ վայրում բժշկական համապատասխան օգնություն ստանալու անհրաժեշտությունը, մերձավոր ազգականի մահը կամ ծանր հիվանդությունը, արտակարգ իրավիճակը, կրթություն ստանալու կամ այլ վայրում աշխատանքի անցնելու հիմքով բնակության այլ վայր տեղափոխվելու անհրաժեշտությունը կամ այլ հանգամանքներ, որոնք ողջամտորեն անհամատեղելի են տվյալ վայրում պատժի կատարման հետ: Սույն օրենսգրքի իմաստով մերձավոր ազգական է համարվում ամուսինը, ծնողը, այդ թվում՝ խորթ ծնողը, երեխան, այդ թվում՝ խորթ երեխան, եղբայրը, քույրը, պապը, տատը և թոռը:

4. Պրոբացիայի ծառայողն իրավունք ունի այցելել դատապարտյալի բնակության վայր (բացառիկ դեպքերում՝ դատապարտյալի նկատմամբ պատշաճ վերահսկողություն իրականացնելու անհրաժեշտությունից ելնելով՝ նաև գիշերային ժամերին), նրան կանչել Պրոբացիայի ծառայություն, ստանալ գրավոր կամ բանավոր պարզաբանումներ, բնակության կամ աշխատանքի վայրից, կրթական հաստատությունից պահանջել և ստանալ պատժի կատարման համար անհրաժեշտ տեղեկություններ՝ նրա վարքագծի վերաբերյալ:

5. Դատապարտյալի հետ համատեղ բնակվող անձինք պարտավոր են չխոչընդոտել պրոբացիայի ծառայողի գործունեությունը: Վերահսկողություն իրականացնող պրոբացիայի ծառայողը պետք է հնարավորինս խուսափի դատապարտյալի հետ համատեղ բնակվող անձանց անհանգստություն պատճառելուց:

6. Ազատության սահմանափակման կատարումն իրականացվում է էլեկտրոնային հսկողության միջոցների կիրառմամբ:

Հոդված 35. Ազատության սահմանափակումը պատժի կրումից խուսափելը

1. Ազատության սահմանափակումը պատժի կրումից խուսափելու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունն այդ մասին կազմում է արձանագրություն և միջնորդություն է ներկայացնում դատարան՝ դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված ազատության սահմանափակումն ազատազրկմամբ փոխարինելու վերաբերյալ:

2. Դատապարտյալը պատժից խուսափող է համարվում դատարանի սահմանած արգելքը երկու և ավելի անգամ խախտելու դեպքում:

Գ Լ ՈՒ Խ 12

ԿԱՐՃԱԺԱՄԿԵՏ ԱԶԱՏԱԶՐԿՈՒՄ ՊԱՏՃԱՏԵՍԱԿԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ԵՎ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 36. Կարճաժամկետ ազատազրկման կրման վայրը

1. Դատապարտյալը պատժի ժամկետը, որպես կանոն, կրում է պատիժը կրելու նույն վայրում:

2. Դատապարտյալը պատիժը կրելու մեկ վայրից մյուսը կարող է փոխադրվել անվտանգության ապահովման նպատակով կամ հիվանդության դեպքում, ինչպես նաև այլ բացառիկ հանգամանքներում, որոնք խոչընդոտում են տվյալ վայրում դատապարտյալի պատիժը կրելուն:

Հոդված 37. Դատապարտյալին պատիժը կրելու ուղարկելը

1. Կարճաժամկետ ազատազրկումն ի կատար է ածվում եզրափակիչ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու և այն կատարելու կարգադրությունը ստանալու օրվանից հետո՝ ոչ ուշ, քան հնգօրյա ժամկետում:

Հոդված 38. Կարճաժամկետ ազատազրկման կրելու կարգը և պայմանները

1. Դատապարտյալը պահվում է խիստ մեկուսացման պայմաններում՝ հաշվի առնելով սույն օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի պահանջները:

2. Դատապարտյալի վրա տարածվում են ազատազրկում պատժատեսակը կատարող բարձր անվտանգային տեսակի քրեակատարողական հիմնարկների մեղմ պայմաններում պատիժ կրող ազատազրկման դատապարտյալների համար սույն օրենսգրքով նախատեսված պատժի կրման պայմանները՝ հաշվի առնելով սույն գլխով սահմանված առանձնահատկությունները:

3. Զինճառայող դատապարտյալների նկատմամբ տարածվում են սույն գլխում նախատեսված պատժի կրման պայմանները, եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենսդրությամբ:

4. Սպայական կազմի դատապարտյալ զինճառայողները (բացառությամբ պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության զորակոչված անձանց) պահվում են շարքային կազմի դատապարտյալ զինճառայողներից անջատ:

5. Պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության զորակոչված ժամկետային դատապարտյալ զինճառայողները պահվում են դատապարտյալ պայմանագրային զինճառայողներից անջատ:

6. Դատապարտյալն օգտվում է առնվազն մեկ ժամ տևողությամբ ամենօրյա զբոսանքի իրավունքից, իսկ անչափահաս դատապարտյալը՝ առնվազն երկու ժամ:

7. Դատապարտյալի համար մասնագիտական կրթական ծրագրեր չեն իրականացվում, իսկ հանրակրթությունն իրականացվում է միայն անչափահաս դատապարտյալների համար:

Հոդված 39. Դատապարտյալի կապն արտաքին աշխարհի հետ

1. Կարճաժամկետ ազատազրկում պատժատեսակը կատարող քրեակատարողական հիմնարկում նախատեսվում են տեսակցության սենյակներ, կապի հնարավոր միջոցների հանգույցներ, զանգվածային լրատվության միջոցներից օգտվելու հնարավոր պայմաններ՝ ընտանիքի և արտաքին աշխարհի հետ դատապարտյալի կապն ապահովելու համար:

2. Դատապարտյալը պատժի կրման ողջ ընթացքում ունի առնվազն մեկ կարճատև՝ մինչև չորս ժամ տևողությամբ, տեսակցության իրավունք: Տեսակցությունները տրամադրվում են միայն մերձավոր ազգականների հետ:

3. Անչափահաս դատապարտյալին տրամադրվում է ամսվա ընթացքում առնվազն երկու կարճատև տեսակցություն՝ մինչև չորս ժամ տևողությամբ՝ ծնողների կամ նրա խնամքն ու դաստիարակությունն իրականացնող այլ անձանց հետ:

4. Դատապարտյալի խնդրանքով կարճատև տեսակցությունը կարող է փոխարինվել հեռախոսակապից կամ տեսազանգից օգտվելով:

5. Դատապարտյալին տրվում է մեկ ամսվա ընթացքում առնվազն մեկ անգամ հեռախոսակապից և մեկ անգամ տեսազանգից օգտվելու իրավունք:

6. Դատապարտյալին անձնական բացառիկ հանգամանքների դեպքում՝ մերձավոր ազգականի մահ կամ կյանքին սպառնացող ծանր հիվանդություն, արտակարգ իրավիճակ, որը զգալի նյութական վնաս է պատճառել դատապարտյալին կամ նրա ընտանիքին, կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխային մանկատանը կամ ազգականի մոտ տեղավորելու նպատակով կարող է տրամադրվել լրացուցիչ կարճատև տեսակցություն կամ հեռախոսակապից օգտվելու հնարավորություն կամ կարճատև մեկնում՝ մինչև երեք օր ժամկետով՝ չհաշված մեկնելու և հետ վերադառնալու համար անհրաժեշտ ժամանակը, որը չի կարող գերազանցել երկու օրը:

7. Դատապարտյալին թույլատրվում է իր հաշվին վարել նամակագրություն: Նամակագրությունն իրականացվում է քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի միջոցով, առանց նամակագրության բովանդակությանը ծանոթանալու, այն ենթակա է արտաքին զննման՝ արգելված առարկաների կամ նյութերի փոխանցումը բացառելու նպատակով:

8. Տեսակցության տրամադրման, հեռախոսակապից և տեսազանգից օգտվելու, նամակագրության վարման կարգը և պայմանները սահմանվում են քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

Հոդված 40. Դատապարտյալին չվարձատրվող աշխատանքների ներգրավելը

1. Կարճաժամկետ ազատազրկումը կատարող քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ դատապարտյալն իր համաձայնությամբ առանց վարձատրության կարող է ներգրավվել հիմնարկի կամ դրան հարող տարածքների բարեկարգման կամ տեխնիկատնտեսական աշխատանքներին:

Հոդված 41. Դատապարտյալի նկատմամբ կիրառվող խրախուսանքի միջոցները

1. Դրական վարքագծի, աշխատանքի կամ ուսման նկատմամբ բարեխիղճ վերաբերմունքի, ինչպես նաև ներքին կարգուկանոնի պահանջներն անվերապահորեն կատարելու համար դատապարտյալի նկատմամբ քրեակատարողական հիմնարկի ներքին կանոնակարգով սահմանված կարգով կարող են կիրառվել խրախուսանքի հետևյալ միջոցները.

1) շնորհակալություն.

2) զբոսանքի ժամանակի մեկ ժամով ավելացում՝ մինչև մեկ ամիս ժամկետով.

3) հեռախոսակապից լրացուցիչ օգտվելու թույլտվություն՝ տարեկան լրացուցիչ չորս թույլտվությունից ոչ ավել:

4) տեսազանգից լրացուցիչ օգտվելու թույլտվություն՝ տարեկան լրացուցիչ չորս թույլտվությունից ոչ ավել:

5) նախկինում նշանակված տույժի վաղաժամկետ հանում:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված խրախուսանքի միջոցները դատապարտյալ զինճառայողների նկատմամբ կիրառվում են կայազորային կարգապահական մեկուսարանի ներքին կանոնակարգով նախատեսված դեպքերում և կարգով:

Հոդված 42. Դատապարտյալի նկատմամբ կիրառվող տույժի միջոցները

1. Պատժի կրման սահմանված կարգը և պայմանները խախտելու համար դատապարտյալի նկատմամբ քրեակատարողական հիմնարկի ներքին կանոնակարգով նախատեսված դեպքերում և կարգով կարող են կիրառվել տույժի հետևյալ միջոցները.

1) նախազգուշացում.

2) խիստ նկատողություն.

3) տեսակցության իրավունքի սահմանափակում.

4) հեռախոսակապից օգտվելու իրավունքի սահմանափակում.

5) տեսազանգից օգտվելու իրավունքի սահմանափակում.

6) տեղափոխում պատժախուց՝ մինչև տասն օր ժամկետով:

2. Անչափահաս դատապարտյալի նկատմամբ սույն հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետով նախատեսված տույժի միջոցը կիրառման ենթակա չէ:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված տույժի միջոցները դատապարտյալ զինճառայողի նկատմամբ կիրառվում են Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից սահմանված կայազորային կարգապահական մեկուսարանի ներքին կանոնակարգով նախատեսված դեպքերում և կարգով:

Հոդված 43. Դատապարտյալի նկատմամբ խրախուսանքի և տույժի միջոցներ կիրառելու կարգը

1. Դատապարտյալի նկատմամբ խրախուսանքի և տույժի միջոցները կիրառվում են ազատագրկման դատապարտյալների համար նախատեսված՝ սույն օրենսգրքի 103-րդ և 106-րդ հոդվածներով սահմանված կարգով:

Հոդված 44. Դատապարտյալի նյութակենցաղային ապահովումը և բժշկական օգնությունն ու սպասարկումը

1. Դատապարտյալի նյութակենցաղային ապահովումը և բժշկական օգնությունն ու սպասարկումն իրականացվում են ազատազրկման դատապարտյալի համար՝ սույն օրենսգրքի 79-րդ, 91-րդ և 92-րդ հոդվածներով սահմանված կարգով:

2. Կարճաժամկետ ազատազրկման կրման ժամանակահատվածն ընդհանուր զինվորական ծառայության և հերթական զինվորական կոչում ստանալու համար անհրաժեշտ ծառայության տարիների մեջ չի հաշվակցվում:

3. Կարճաժամկետ ազատազրկման կրման ժամանակ դատապարտյալ զինծառայողը չի կարող ներկայացվել հերթական զինվորական կոչման, բարձրացվել պաշտոնում, տեղափոխվել ծառայության նոր վայր, ինչպես նաև ազատվել զինվորական ծառայությունից՝ բացառությամբ առողջական վիճակի պատճառով զինվորական ծառայության համար ոչ պիտանի ճանաչվելու դեպքերի:

4. Կարճաժամկետ ազատազրկման դատապարտյալ զինծառայողների նյութակենցաղային և բժշկական օգնության և սպասարկման բուժսանիտարական ապահովումն իրականացվում է զինվորական կանոնագրքերով սահմանված չափանիշներով:

5. Կարճաժամկետ ազատազրկման դատապարտյալ և հիվանդանոցային պայմաններում բուժման կարիք ունեցող զինծառայողները պահակախմբի հսկողությամբ փոխադրվում են զինծառայողների համար նախատեսված առողջապահական հիմնարկներ և պահվում են հատուկ հիվանդասենյակներում:

Գ Լ ՈՒ Խ 13

ԿԱՐԳԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳՈՒՄԱՐՏԱԿՈՒՄ ՊԱՀԵԼԸ ՊԱՏԺԱՏԵՍԱԿԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ԵՎ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 45. Դատապարտյալին պատիժը կրելու ուղարկելը

1. Կարգապահական գումարտակում պահելն ի կատար է ածվում եզրափակիչ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու և այն կատարելու կարգադրությունը ստանալու օրվանից հետո՝ ոչ ուշ, քան հնգօրյա ժամկետում:

Հոդված 46. Կարգապահական գումարտակում պահելու կարգը և պայմանները

1. Կարգապահական գումարտակում պատժի կրման կարգն ու պայմանները սահմանվում են կարգապահական գումարտակի՝ պետական լիազոր մարմնի հաստատած ներքին կանոնակարգով:

2. Կարգապահական գումարտակի հրամանատարությունը պետական լիազոր մարմնի սահմանած հատուկ ծրագրով դատապարտյալի հետ անցկացնում է ֆիզիկական և մարտական պատրաստականության դասընթացներ:

3. Դատապարտյալի նկատմամբ, վերասոցիալականացման հիմնական միջոցներից բացի, կարող են կիրառվել նաև զինվորական ծառայությամբ պայմանավորված վերասոցիալականացման այլ միջոցներ:

4. Կարգապահական գումարտակում դատապարտյալին արգելվում է ունենալ կանխիկ դրամ, այդ թվում՝ արտարժույթ, արժեթղթեր, ինչպես նաև կարգապահական գումարտակի ներքին կանոնակարգով արգելված առարկաներ և իրեր: Հայտնաբերված կանխիկ դրամը, այդ թվում՝ արտարժույթը, արժեթղթերը և այլ արժեքավոր իրերը, կարգապահական գումարտակի ներքին կանոնակարգով սահմանված կարգին համապատասխան՝ առգրավվում և պահվում են մինչև պատժից ազատվելը: Դատապարտյալից առգրավված առարկաները և իրերը կարգապահական գումարտակի հրամանատարի հրամանով հանձնվում են պահպանության կամ ոչնչացվում են՝ կազմելով համապատասխան արձանագրություն:

5. Դատապարտյալն իր միջոցներով կարող է ամսվա ընթացքում ձեռք բերել սահմանված նվազագույն աշխատավարձի մինչև վաթսուներկու չափով սնունդ և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ, ինչպես նաև գրենական պիտույքներ, գրքեր, թերթեր, ամսագրեր և այլ գրականություն: Սնունդ և առաջին անհրաժեշտության առարկաների ցանկն ու դրանք ձեռք բերելու կարգը սահմանվում են կարգապահական գումարտակի ներքին կանոնակարգով: Կարգապահական գումարտակի ներքին կանոնակարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Հոդված 47. Դատապարտյալի կապն արտաքին աշխարհի հետ

1. Կարգապահական գումարտակում նախատեսվում են կարճատև տեսակցության սենյակներ, կապի միջոցների հանգույցներ, զանգվածային լրատվության միջոցներից օգտվելու հնարավոր պայմաններ՝ ընտանիքի և արտաքին աշխարհի հետ դատապարտյալի կապն ապահովելու համար:

2. Դատապարտյալն ունի ամսական առնվազն երկու կարճատև՝ մինչև չորս ժամ տևողությամբ, տեսակցության իրավունք: Տեսակցությունները տրամադրվում են մերձավոր ազգականների հետ, իսկ օրենսդրությամբ նախատեսված

դեպքերում՝ կարգապահական գումարտակի հրամանատարի թույլտվությամբ, նաև այլ անձանց հետ:

3. Դատապարտյալի խնդրանքով կարճատև տեսակցությունը կարող է փոխարինվել հեռախոսակապից կամ տեսազանգից օգտվելով:

4. Դատապարտյալին տրվում է մեկ ամսվա ընթացքում առնվազն մեկ անգամ հեռախոսակապից և մեկ անգամ տեսազանգից օգտվելու իրավունք:

5. Դատապարտյալին անձնական բացառիկ հանգամանքների դեպքում՝ մերձավոր ազգականի մահ կամ կյանքին սպառնացող ծանր հիվանդություն, արտակարգ իրավիճակ, որը զգալի նյութական վնաս է պատճառել դատապարտյալին կամ նրա ընտանիքին, կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխային մանկատանը կամ ազգականի մոտ տեղավորելու նպատակով կարող է տրամադրվել լրացուցիչ կարճատև տեսակցություն կամ հեռախոսակապից օգտվելու հնարավորություն կամ կարճատև մեկնում՝ մինչև յոթ օր ժամկետով՝ չհաշված մեկնելու և հետ վերադառնալու համար անհրաժեշտ ժամանակը: Կարգապահական գումարտակի սահմաններից դուրս գտնվելու ժամանակը հաշվարկվում է պատժի կրման ժամկետի մեջ: Կարճաժամկետ մեկնում տրամադրվում է ոչ ավելի, քան տարվա ընթացքում երկու անգամ:

6. Դատապարտյալին զինձառայողների համար նախատեսված արձակուրդներ չեն տրամադրվում:

7. Դատապարտյալն իրավունք ունի ստանալ և ուղարկել հանձնուք կամ ծանրոց, ստանալ և կատարել դրամական փոխանցումներ, իր հաշվին վարել նամակագրություն: Նամակագրությունն իրականացվում է կարգապահական գումարտակի հրամանատարության միջոցով և, առանց նամակագրության բովանդակությանը ծանոթանալու, այն ենթակա է արտաքին զննման՝ արգելված առարկաների կամ նյութերի փոխանցումը բացառելու նպատակով: Դատապարտյալի անունով՝ տեղափոխման պատճառով նրա բացակայությամբ ստացված նամակներն ուղարկվում են նրա գտնվելու նոր վայր:

8. Տեսակցության տրամադրման, հեռախոսակապից և տեսազանգից օգտվելու, հանձնուքներ, փաթեթներ ստանալու և ուղարկելու, դրամական փոխանցումներ ստանալու և ուղարկելու, նամակագրության վարման կարգը և պայմանները սահմանվում են կարգապահական գումարտակի ներքին կանոնակարգով:

Հոդված 48. Դատապարտյալի նկատմամբ կիրառվող խրախուսանքի միջոցները

1. Դրական վարքագծի, աշխատանքի կամ ուսման նկատմամբ բարեխիղճ վերաբերմունքի, ինչպես նաև ներքին կարգուկանոնի պահանջներն

անվերապահորեն կատարելու համար դատապարտյալի նկատմամբ կարգապահական գումարտակի ներքին կանոնակարգով սահմանված կարգով կարող են կիրառվել խրախուսանքի հետևյալ միջոցները.

- 1) շնորհակալություն.
- 2) հեռախոսակապից լրացուցիչ օգտվելու թույլտվություն՝ տարեկան լրացուցիչ չորս թույլտվությունից ոչ ավել.
- 3) տեսազանգից լրացուցիչ օգտվելու թույլտվություն՝ տարեկան լրացուցիչ չորս թույլտվությունից ոչ ավել.
- 4) լրացուցիչ կարճատև տեսակցության տրամադրում.
- 5) լրացուցիչ մինչև տասը կիլոգրամ հանձնուք կամ ծանրոց ստանալու թույլտվություն.
- 6) նախկինում նշանակված տույժի վաղաժամկետ հանում:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված խրախուսանքի միջոցներից բացի, կարող են կիրառվել զինվորական կանոնագրքերով սահմանված խրախուսանքի այլ միջոցներ:

Հոդված 49. Դատապարտյալների նկատմամբ կիրառվող տույժի միջոցները

1. Պատժի կրման սահմանված կարգը և պայմանները խախտելու համար դատապարտյալի նկատմամբ կարգապահական գումարտակի ներքին կանոնակարգով նախատեսված դեպքերում և կարգով կարող են կիրառվել տույժի հետևյալ միջոցները.

- 1) նախազգուշացում.
- 2) խիստ նկատողություն.
- 3) տեսակցության իրավունքի սահմանափակում.
- 4) հեռախոսակապից օգտվելու իրավունքի սահմանափակում.
- 5) տեսազանգից օգտվելու իրավունքի սահմանափակում.
- 6) կարգապահական կալանք՝ մինչև տասնհինգ օր ժամկետով:

2. Կարգապահական կալանքը դատապարտյալը կրում է կարգապահական գումարտակի պատժախցում:

Հոդված 50. Կարգապահական գումարտակում պահվող զինծառայողների իրավական կարգավիճակի, նյութակենցաղային ապահովման և բժշկական օգնության ու սպասարկման առանձնահատկությունները

1. Դատապարտյալի նյութակենցաղային և բուժսանիտարական ապահովումն իրականացվում է զինվորական կանոնագրքերով սահմանված չափանիշներով:

2. Կարգապահական գումարտակում պահվող և հիվանդանոցային պայմաններում բուժման կարիք ունեցող դատապարտյալները պահակախմբի հսկողությամբ փոխադրվում են զինծառայողների համար նախատեսված առողջապահական հիմնարկներ և պահվում են հատուկ հիվանդասենյակներում, իսկ անհնարինության դեպքում զինծառայողների բժշկական օգնությունն իրականացվում է քաղաքացիական բժշկական հաստատություններում:

Գ Լ ՈՒ Խ 14

ԱԶԱՏԱԶՐԿՈՒՄ ԵՎ ՑՄԱՀ ԱԶԱՏԱԶՐԿՈՒՄ ՊԱՏԺԱՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 51. Ազատազրկման և ցմահ ազատազրկման կրման վայրերը

1. Ազատազրկման կամ ցմահ ազատազրկման դատապարտյալը (սույն գլխում այսուհետ՝ դատապարտյալ) պատիժը կրում է Հայաստանի Հանրապետության սահմաններում գտնվող՝ ազատազրկում պատժատեսակը կատարող քրեակատարողական հիմնարկում:

Հոդված 52. Ազատազրկում և ցմահ ազատազրկում պատժատեսակները կատարող քրեակատարողական հիմնարկների տեսակները

1. Ըստ անվտանգության աստիճանի՝ չափահաս դատապարտյալների համար ազատազրկում և ցմահ ազատազրկում կատարող քրեակատարողական հիմնարկների տեսակներն են.

- 1) ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ.
- 2) միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ.
- 3) բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ:

2. Անչափահաս դատապարտյալները պատիժ են կրում անչափահաս դատապարտյալների համար նախատեսված քրեակատարողական հիմնարկում, որտեղ նրանց համար նախատեսվում են պատժի կրման հատուկ վերականգնողական պայմաններ:

Հոդված 53. Քրեակատարողական հիմնարկի սկզբնական տեսակը և վայրը որոշելը

1. Քրեակատարողական հիմնարկի սկզբնական տեսակը և վայրը որոշում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության կենտրոնական մարմնում գործող տեղաբաշխման հանձնաժողովը (այսուհետ՝ Տեղաբաշխման հանձնաժողով)՝ սույն օրենսգրքի 54-րդ հոդվածով սահմանված կարգով՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածի 2-րդ մասի, սույն օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի պահանջները:

2. Տեղաբաշխման հանձնաժողովը քրեակատարողական հիմնարկի վայրը որոշելիս ընտրում է դատապարտյալի նախկին մշտական կամ մերձավոր ազգականների բնակության վայրին հնարավորինս մոտ գտնվող քրեակատարողական հիմնարկ, եթե նման տեղաբաշխումը չի խոչընդոտում անվտանգության ապահովման կամ դատապարտյալների համատեղելիության պահանջներին:

3. Տեղաբաշխման հանձնաժողովի կազմում ընդգրկվում են Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քաղաքացիական ծառայողներ, ինչպես նաև քրեակատարողական ծառայության կենտրոնական մարմնի և քրեակատարողական հիմնարկների ղեկավար կազմի քրեակատարողական ծառայողներ:

4. Տեղաբաշխման հանձնաժողովի կազմը և գործունեության կարգը հաստատում է համապատասխան նախարարը:

Հոդված 54. Դատապարտյալների սկզբնական բաշխումն ըստ քրեակատարողական հիմնարկների տեսակների

1. Յաճիք անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ են կրում ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցանք կատարած դատապարտյալները:

2. Միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ են կրում ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանք կատարած և տասը տարին չգերազանցող ժամկետով ազատազրկման դատապարտյալները, ինչպես նաև նախկինում ազատազրկում չկրածները՝ ռեցիդիվի դեպքում:

3. Բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ են կրում տասը տարուց ավելի ժամկետով ազատազրկման կամ ցմահ ազատազրկման դատապարտյալները, ինչպես նաև նախկինում ազատազրկում կրածները՝ ռեցիդիվի դեպքում:

4. Բժշկական օգնության և սպասարկման անհրաժեշտության դեպքում դատապարտյալը տեղափոխվում է տվյալ քրեակատարողական հիմնարկում տեղակայված բժշկական ստորաբաժանում:

Հոդված 55. Դատապարտյալին պատիժը կրելու ուղարկելը

1. Դատապարտյալները պատիժը կրելու են ուղարկվում եզրափակիչ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու և այն կատարելու կարգադրությունը ստանալու օրվանից հետո՝ ոչ ուշ, քան քսանօրյա ժամկետում: Այդ ժամկետում դատապարտյալն իրավունք ունի մերձավոր ազգականների կամ այլ անձանց հետ ունենալ կարճատև տեսակցություն:

Հոդված 56. Դատապարտյալի փոխադրումը

1. Դատապարտյալը քրեակատարողական հիմնարկ է ուղարկվում և քրեակատարողական մեկ հիմնարկից մյուսն է փոխադրվում պահակախմբով՝ պետության միջոցների հաշվին:

2. Դատապարտյալը փոխադրվում է բավարար լուսավորություն և օդափոխություն ունեցող, նրան ավելորդ ֆիզիկական անհարմարություն պատճառելը բացառող փոխադրամիջոցով, անհրաժեշտության դեպքում՝ բժշկական հսկողությամբ: Փոխադրման ընթացքում դատապարտյալը պետք է ապահովված լինի համապատասխան նյութակենցաղային և սանիտարահիգիենիկ պայմաններով, ինչպես նաև հնարավորինս պաշտպանված լինի հասարակական հետաքրքրասիրությունից:

3. Դատապարտյալի՝ պահակախմբով տեղափոխումն իրականացվում է տղամարդկանց կանանցից, անչափահասներին չափահասներից, միևնույն գործով դատապարտյալներին միմյանցից և շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդություններով տառապող դատապարտյալին այլ դատապարտյալներից առանձին պահելու կանոններին համապատասխան:

Հոդված 57. Դատապարտյալին քրեակատարողական հիմնարկ ընդունելը

1. Դատապարտյալին քրեակատարողական հիմնարկ ընդունում է տվյալ հիմնարկի վարչակազմը՝ քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով սահմանված կարգով:

2. Քրեակատարողական հիմնարկ փոխադրված դատապարտյալը նախնական բժշկական զննություն անցնելու, քրեակատարողական հիմնարկի պայմաններին հարմարվելու, քրեակատարողական հիմնարկի ներքին կանոնակարգով նախատեսված պատժի կրման կարգին և պայմաններին իրազեկվելու, ինչպես նաև ինքնասպանության և ինքնավնասման ռիսկը վեր հանելու և գնահատելու, ռիսկերի և կարիքների գնահատման հիման վրա իր պատժի կրման անհատական պլանավորման և պայմանների որոշման նպատակով մինչև 15 օր ժամկետով տեղավորվում է կարանտինային բաժանմունքում: Կարանտինային բաժանմունքում դատապարտյալի գտնվելու

առանձնահատկությունները սահմանվում են քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

3. Դատապարտյալը քրեակատարողական հիմնարկ փոխադրվելուց անմիջապես հետո գրանցվում է համապատասխան մատյաններում և անհատական քարտերում:

4. Յուրաքանչյուր դատապարտյալի համար վարվում է անձնական գործ: Անձնական գործը պետք է ներառի դատապարտյալի անձին և պատիժը կատարելուն վերաբերող պարբերաբար թարմացվող տեղեկություններ, այդ թվում՝ դատապարտյալի նկատմամբ նախկինում կիրառված խափանման միջոցի մասին, ինչպես նաև քրեակատարողական հիմնարկ ընդունելու և պատժից ազատելու ամսաթվերը: Անձնական գործին կարող են ծանոթանալ դատապարտյալը և նման լիազորություն ունեցող մարմինները կամ անձինք:

5. Կարանտինային բաժանմունքում տեղավորվելուց անմիջապես հետո դատապարտյալը տեղեկացվում է իր հիմնական իրավունքների և պարտականությունների, քրեակատարողական հիմնարկի ներքին կանոնակարգի, քրեակատարողական հիմնարկում տրամադրվող բժշկական օգնության և սպասարկման ծավալների ու տրամադրման կարգի մասին, որի վերաբերյալ տեղեկանքը կցվում է դատապարտյալի անձնական գործին:

6. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը երաշխավորում է դատապարտյալի անձնական տվյալների պաշտպանությունը:

Հոդված 58. Քրեակատարողական հիմնարկի գտնվելու վայրի մասին հայտնելը

1. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պարտավոր է դատապարտյալի՝ քրեակատարողական հիմնարկ ընդունվելու, այդ թվում՝ մեկ այլ հիմնարկից փոխադրվելու մասին անհապաղ տեղեկացնել դատապարտյալի ցանկությամբ նրա մերձավոր ազգականներին կամ դատապարտյալի նշած այլ անձանց:

2. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն իրավունք չունի դատապարտյալի գտնվելու վայրի մասին հայտնելու սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված անձանց, եթե դատապարտյալը գրավոր դիմում է ներկայացրել այդ մասին, բացառությամբ անչափահաս դատապարտյալների:

Հոդված 59. Դատապարտյալներին միմյանցից անջատ պահելը

1. Քրեակատարողական հիմնարկում, որպես կանոն, միմյանցից անջատ են պահվում՝

1) տղամարդիկ՝ կանանցից.

2) անչափահասները՝ չափահասներից, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 120-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերի.

3) բարձր ռիսկայնություն ունեցող անձինք, որոնց անձնական հատկանիշները, քրեական ազդեցությունը, հանցագործության շարժառիթը, պատժի կրման վայրում անօրինական գործողությունների կամ վարքագծի հետևանքները լուրջ սպառնալիք են ներկայացնում քրեակատարողական հիմնարկի, մյուս դատապարտյալների կամ այլ անձանց անվտանգությանն ու ապահովությանը՝ մյուս դատապարտյալներից.

4) դատարանների, իրավապահ, հարկային և մաքսային մարմինների նախկին աշխատող, պարտադիր կամ պայմանագրային զինվորական ծառայության ավագ ենթասպայական և սպայական կազմերի զինծառայող կամ նախկին զինծառայող դատապարտյալները՝ մյուս դատապարտյալներից.

5) շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդություններով տառապող դատապարտյալը՝ մյուս դատապարտյալներից.

6) սույն օրենսգրքի 78-րդ հոդվածով նախատեսված՝ պաշտպանական կամ կանխարգելիչ նպատակով առանձնացված դատապարտյալը՝ մյուս դատապարտյալներից:

2. Քրեակատարողական հիմնարկներում տեղակայված բժշկական ստորաբաժանումներում դատապարտյալներին անջատ պահելու՝ սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված պահանջները կիրառվում են այնքանով, որքանով հնարավոր է դրանք ապահովել:

3. Դատապարտյալներին անջատ պահելու՝ սույն հոդվածով սահմանված պահանջները կարող են չպահպանվել, եթե նրանք մասնակցում են իրենց համար կազմակերպված սոցիալական, հոգեբանական, թերապևտիկ, իրավական աշխատանքների, աշխատանքային, կրթական, մշակութային, մարզական կամ նման այլ միջոցառումների, ինչպես նաև սույն օրենսգրքով նախատեսված այլ դեպքերում:

Հոդված 60. Դատապարտյալի կողմից պատժի ժամկետը մեկ քրեակատարողական հիմնարկում կրելը

1. Դատապարտյալը պատժի ժամկետը, որպես կանոն, կրում է մեկ քրեակատարողական հիմնարկում՝ բացառությամբ սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքերի:

2. Պատժի կրումը շարունակելու համար դատապարտյալին մեկ քրեակատարողական հիմնարկից նույն տեսակի մեկ այլ քրեակատարողական հիմնարկ տեղափոխելը կարող է թույլատրվել՝

- 1) դատապարտյալի ռիսկայնությամբ պայմանավորված.
- 2) պատժի կրման կարգի չարամիտ խախտման դեպքում.
- 3) դատապարտյալի անվտանգությունն ապահովելու նպատակով.
- 4) դատապարտյալի հիվանդությամբ պայմանավորված.
- 5) քրեակատարողական հիմնարկի վերակազմակերպման կամ գործունեության դադարեցման արդյունքում.
- 6) արտակարգ կամ ռազմական դրության, արտակարգ իրավիճակի, զանգվածային անկարգության, դատապարտյալների զանգվածային անհնազանդության, քրեակատարողական հիմնարկի վրա հարձակման իրական վտանգի դեպքերում, ինչպես նաև քրեակատարողական հիմնարկի շենքային ենթակառուցվածքների վնասման արդյունքում.
- 7) դատապարտյալի արտաքին աշխարհի հետ կապն ապահովելու նպատակով կամ
- 8) տվյալ քրեակատարողական հիմնարկում դատապարտյալի հետագա պատիժը կրելուն խոչընդոտող այլ բացառիկ հանգամանքների դեպքերում:

Հոդված 61. Դատապարտյալին տեխնիկատնտեսական սպասարկման աշխատանքներ կատարելու համար բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ ուղարկելը կամ կալանավորվածներին պահելու վայրում թողնելը

1. Դատապարտյալը, որը պատիժը պետք է կրի կամ կրում է միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում, կարող է ուղարկվել բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ կամ թողնվել կալանավորվածներին պահելու վայրում՝ տեխնիկատնտեսական սպասարկման աշխատանքներ կատարելու նպատակով:

2. Դատապարտյալը տեխնիկատնտեսական սպասարկման աշխատանքների համար բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ է ուղարկվում կամ կալանավորվածներին պահելու վայրում է թողնվում Տեղաբաշխման հանձնաժողովի որոշմամբ, դատապարտյալի գրավոր համաձայնությամբ՝ հաշվի առնելով նրա օրինապահ վարքագիծը:

3. Տեխնիկատնտեսական սպասարկման աշխատանքների համար բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ ուղարկված կամ կալանավորվածներին պահելու վայրում թողնված դատապարտյալը պահվում է միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի համար՝ սույն օրենսգրքով և քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով նախատեսված պայմաններում՝ մյուս դատապարտյալներից մեկուսացված և անջատ, չփակվող ընդհանուր խցում և օգտվում է ամենօրյա երկժամյա զբոսանքի իրավունքից:

Հոդված 62. Քրեական վարույթին մասնակցելու նպատակով դատապարտյալին կալանավորվածներին պահելու վայրում թողնելը կամ վարույթն իրականացնող մարմնին մոտ գտնվող քրեակատարողական հիմնարկում պահելը

1. Այն դեպքում, երբ դատապարտյալն այլ վարույթի շրջանակներում ունի մեղադրյալի կարգավիճակ, քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի միջնորդությամբ և Տեղաբաշխման հանձնաժողովի որոշմամբ նա կարող է պահվել նախաքննության կատարող մարմնի կամ տվյալ դատարանի դատական տարածքին հնարավորինս մոտ գտնվող նույն տեսակի քրեակատարողական հիմնարկում կամ կարող է թողնվել կալանավորվածներին պահելու վայրում:

2. Մեկ այլ անձի վերագրվող հանցանքի վերաբերյալ վարույթով դատաքննությանը մասնակցելու անհրաժեշտության դեպքում, դատապարտյալը, քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի միջնորդությամբ և Տեղաբաշխման հանձնաժողովի որոշմամբ, կարող է պահվել տվյալ դատարանի դատական տարածքին հնարավորինս մոտ գտնվող նույն տեսակի քրեակատարողական հիմնարկում:

3. Դատապարտյալը կալանավորվածներին պահելու վայրում կարող է թողնվել մինչև համապատասխան քրեական վարույթի ավարտը: Կալանավորվածներին պահելու վայրում թողնված դատապարտյալն օգտվում է դատապարտյալի բոլոր իրավունքներից և կրում է դատապարտյալի բոլոր պարտականությունները:

4. Սույն հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մասերով նախատեսված հիմքով վարույթն իրականացնող մարմնին մոտ գտնվող քրեակատարողական հիմնարկում պահվելու ընթացքում, ինչպես նաև այդ հիմքը վերանալու դեպքում դատապարտյալը նույն տեսակի այլ քրեակատարողական հիմնարկ կարող է տեղափոխվել սույն օրենսգրքի 60-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքերում:

Հոդված 63. Քրեակատարողական հիմնարկի տեսակը փոխելը

1. Պատժի կրման ընթացքում դատապարտյալի վարքագծից ելնելով կամ դատապարտյալին պատժի կրումից ազատմանը նախապատրաստելու նպատակով՝ քրեակատարողական հիմնարկի տեսակը կարող է փոխվել:

2. Օրինապահ վարքագիծ դրսևորող դատապարտյալը պատժի հետագա կրումը շարունակելու համար կարող է տեղափոխվել անվտանգության ավելի ցածր աստիճան ունեցող քրեակատարողական հիմնարկ՝ սույն օրենսգրքի 64-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

3. Պատժի կրման սահմանված կարգի չարամիտ խախտումների համար դատապարտյալը կարող է տեղափոխվել անվտանգության ավելի բարձր աստիճան ունեցող քրեակատարողական հիմնարկ՝ ոչ ավելի, քան մեկ տարի ժամկետով:

4. Քրեակատարողական հիմնարկի տեսակը փոխում է Տեղաբաշխման հանձնաժողովը՝ հաշվի առնելով դատապարտյալի դրսևորած վարքագիծը, անվտանգության աստիճանի նպատակահարմարությունը և սույն օրենսգրքի 64-րդ հոդվածի պահանջները:

Հոդված 64. Պատիժը կատարելու համար քրեակատարողական հիմնարկի տեսակը փոխելու կարգը և պայմանները

1. Պատիժը կատարելու համար քրեակատարողական հիմնարկի տեսակը կարող է փոխվել մեկուսացվածության առավել ցածր աստիճանի՝ հիմք ընդունելով Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովի եզրակացությունն ազատազրկման կամ ցմահ ազատազրկման դատապարտյալի դրսևորած օրինապահ վարքագծի վերաբերյալ:

2. Դատապարտյալը կարող է տեղափոխվել.

1) ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ, եթե՝

ա. դատապարտվել է ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործության համար մինչև տասը տարի ժամկետով ազատազրկման կամ նախկինում չի կրել ազատազրկում՝ ռեցիդիվ դեպքում, և պատիժը կրում է միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում՝ նշանակված պատժի առնվազն կեսը կրելուց հետո.

բ. դատապարտվել է տասը տարուց ավելի ժամկետով ազատազրկման կամ նախկինում կրել է ազատազրկում՝ ռեցիդիվի դեպքում, և պատիժը կրում է միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում՝ նշանակված պատժի առնվազն երկու երրորդը կրելուց հետո.

գ. դատապարտվել է ցմահ ազատազրկման և պատիժը կրում է միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում՝ նշանակված պատժի առնվազն քսան տարին կրելուց հետո:

2) միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ, եթե՝

ա. դատապարտվել է տասը տարուց ավելի ժամկետով ազատազրկման կամ նախկինում ազատազրկում է կրել՝ ռեցիդիվի դեպքում, և պատիժը կրում է բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում՝ նշանակված պատժի առնվազն մեկ քառորդը կրելուց հետո.

բ. դատապարտվել է ցմահ ազատազրկման և պատիժը կրում է բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում՝ նշանակված պատժի առնվազն տասնհինգ տարին կրելուց հետո:

3. Պատիժը կատարելու համար քրեակատարողական հիմնարկի տեսակը կարող է փոխվել դեպի անվտանգային առավել բարձր աստիճանի պատիժը կատարելու ցանկացած ժամանակ՝ հիմք ընդունելով Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովի եզրակացությունը դատապարտյալի դրսևորած բացասական վարքագծի վերաբերյալ կամ վերջինիս գրավոր դիմումը: Ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցագործության համար ազատազրկման դատապարտյալի նկատմամբ պատիժը կատարելու համար քրեակատարողական հիմնարկի տեսակը չի կարող փոխվել բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի, բացառությամբ ռեցիդիվի դեպքում:

4. Տեղաբաշխման հանձնաժողովը հարցը քննարկում է դատապարտյալի դիմումի հիման վրա քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի կողմից ներկայացված միջնորդագիրն ստանալուց հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում: Բացառիկ դեպքերում սույն մասով նախատեսված ժամկետը կարող է երկարաձգվել 15 օրով, եթե անհրաժեշտ է կատարել լրացուցիչ ուսումնասիրություն այնպիսի հանգամանքների վերաբերյալ, որոնք անմիջականորեն կարող են ազդել հարցի ելքի վրա:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված միջնորդագիրը ներկայացնելուց հետո դատապարտյալի վարքագծում նոր հանգամանք ի հայտ գալու դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պարտավոր է այդ մասին անհապաղ տեղեկացնել Տեղաբաշխման հանձնաժողովին:

6. Եթե դատապարտյալը սույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված դեպքում իր գրավոր դիմումի համաձայն տեղափոխվել է անվտանգության ավելի բարձր աստիճանի քրեակատարողական հիմնարկ, ապա տեղափոխումից հետո նրա անվտանգության առավել ցածր աստիճանի քրեակատարողական հիմնարկի տեղափոխման հարցը քննարկվում է ընդհանուր կարգով: Այս դեպքում դատապարտյալը կարող է տեղափոխվել անվտանգության ավելի ցածր աստիճանի քրեակատարողական հիմնարկ առնվազն երեք ամիս անվտանգության ավելի բարձր աստիճանի քրեակատարողական հիմնարկում պահվելուց հետո:

7. Եթե պատիժը կատարելու համար քրեակատարողական հիմնարկի տեսակը փոխվել է անվտանգության ավելի ցածր աստիճանի, ապա փոխվելուց հետո քրեակատարողական հիմնարկի տեսակն անվտանգության ավելի ցածր աստիճանի քրեակատարողական հիմնարկով փոխելու հարցը կարող է Տեղաբաշխման հանձնաժողովի կողմից կրկին քննարկվել տվյալ տեսակի քրեակատարողական հիմնարկում պատիժն առնվազն մեկ տարի կրելուց հետո, իսկ եթե պատժի մնացած մասը պակաս է մեկ տարուց, ապա՝ պատժի մնացած մասի կեսը կրելուց հետո:

8. Եթե դատապարտյալը սույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված դեպքում իր դրսևորած բացասական վարքագծի հիման վրա տեղափոխվել է անվտանգության ավելի բարձր աստիճանի քրեակատարողական հիմնարկ, ապա անվտանգության

ավելի ցածր աստիճանի յուրաքանչյուր հաջորդ քրեակատարողական հիմնարկ դատապարտյալի տեղափոխման հարցը կարող է քննարկվել ավելի բարձր աստիճանի քրեակատարողական հիմնարկ տեղափոխման ժամկետի կեսը կրելու դեպքում:

9. Տեղաբաշխման հանձնաժողովի կողմից դատապարտյալի քրեակատարողական հիմնարկի տեսակն անվտանգության ավելի ցածր աստիճանի փոխելու վերաբերյալ քրեակատարողական հիմնարկի միջնորդագիրը մերժելու որոշում կայացված լինելու պարագայում, նոր միջնորդագիր Տեղաբաշխման հանձնաժողովի քննարկմանը կարող է ներկայացվել առնվազն երեք ամիս հետո:

Գ Լ ՈՒ Խ 15

ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼԻ ՎԵՐԱՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ԵՎ ՆՐԱ ՕՐԻՆԱՊԱՀ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

Հոդված 65. Վերասոցիալականացման և օրինապահ վարքագծի ձևավորման նպատակով աշխատանքը դատապարտյալի հետ

1. Վերասոցիալականացման և օրինապահ վարքագծի ձևավորման նպատակով աշխատանքը դատապարտյալի հետ համագործակցությամբ և նրա ակտիվ մասնակցությամբ իրականացվող գործունեությունն է՝ ուղղված նրա սոցիալական վերաինտեգրմանը կամ վերականգնմանը:

2. Վերասոցիալականացման և օրինապահ վարքագծի ձևավորման աշխատանքն սկսվում է դատապարտյալի՝ քրեակատարողական հիմնարկ ընդունվելու պահից: Այդ աշխատանքների բովանդակությունը բխում է դատապարտյալի անձնային ու վարքային փոփոխություններից և հիմնվում նրա ռիսկերի և կարիքների գնահատման արդյունքների վրա:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դատապարտյալի ռիսկերի և կարիքների գնահատումն իրականացվում է հաշվի առնելով պատժի տեսակը, կատարված հանցագործության բնույթն ու հասարակական վտանգավորության աստիճանը, դատապարտյալի անձը, պատիժը կրելու ընթացքում վերջինիս դրսևորած վարքագծի առանձնահատկությունները և նրա վարքագիծը պատժի կրման ընթացքում, դատապարտյալի վերաբերմունքն իր կատարած հանցագործությանը, պատժի ժամկետը, ինչպես նաև պատիժները կատարելու և քրեահրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառումը տարբերակելու և անհատականացնելու սկզբունքով պայմանավորված այլ հանգամանքներ:

Հոդված 66. Դատապարտյալի հետ տարվող վերասոցիալականացման և նրա օրինապահ վարքագծի ձևավորմանը նպաստող աշխատանքների հիմնական ձևերը և մեթոդները

1. Դատապարտյալի հետ տարվող վերասոցիալականացման և նրա օրինապահ վարքագծի ձևավորմանը նպաստող աշխատանքն իրականացվում է անհատական, խմբային և մասնագիտական միջամտության, այդ թվում՝ հոգեբանության, սոցիալական աշխատանքի, սոցիալական մանկավարժության գիտականորեն և փաստահեն ապացուցված մեթոդներով և ձևերով:

2. Դատապարտյալների վերասոցիալականացման հիմնական միջոցներն են.

- 1) պատժի կատարման կարգն ապահովելը.
- 2) վերականգնողական ծրագրերի իրականացումը.
- 3) Դաստիարակչական (մանկավարժական) աշխատանքն անչափահասների հետ.

- 4) դատապարտյալներին աշխատանքի տեղավորելը.
- 5) ընդհանուր, մասնագիտական և բարձրագույն կրթություն ստանալը.
- 6) մասնագիտական պատրաստումը և վերապատրաստումը.
- 7) արտաքին աշխարհի հետ կապերը:

3. Վերասոցիալականացման աշխատանքի կազմակերպման համար քրեակատարողական հիմնարկներում նախատեսվում են համապատասխան պայմաններ, այդ թվում՝ լսարանային և կրթական տարածքներ, մարզասրահներ, գրադարաններ, աշխատանքային զբաղվածության գոտիներ և այլն:

Հոդված 67. Դատապարտյալի վերասոցիալականացման և նրա օրինապահ վարքագծի խթանման ծրագրերի և գործընթացի գնահատումը

1. Դատապարտյալի հետ տարվող վերասոցիալականացման աշխատանքները գնահատելու նպատակով ստեղծվում է հանձնաժողով (այսուհետ՝ Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողով): Դատապարտյալի հետ տարվող վերասոցիալականացման աշխատանքների գնահատումը դատապարտյալի հետ համատեղ աշխատանքների արդյունքների պարբերական վերլուծությունն է: Վերասոցիալականացման աշխատանքների գնահատման մեթոդները և չափանիշները սահմանում է համապատասխան նախարարը: Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովի կազմում ընդգրկվում են քրեակատարողական հիմնարկի հոգեբանը, սոցիալական աշխատողը, ինչպես նաև օպերատիվ և անվտանգության բաժիններից մեկական ծառայող: Ըստ

անհրաժեշտության, վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովի մեջ կարող են ներգրավվել նաև հոգևորական, բժիշկ և այլ մասնագետներ:

2. Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովը յուրաքանչյուր դատապարտյալի հետ տարվող վերասոցիալականացման աշխատանքների արդյունքները քննարկում է 3-ից 6 ամիս պարբերականությամբ՝ կախված դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված պատժի ժամկետից և ռիսկերի ու կարիքների գնահատման արդյունքներից:

3. Ըստ անհրաժեշտության՝ Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովը կարող է փոփոխել դատապարտյալի հետ տարվող վերասոցիալականացման աշխատանքների բնույթը, ավելացնել կամ նվազեցնել դրանց ծավալն ու հաճախականությունը: Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովի եզրակացությունները տրվում են հանձնաժողովի անդամ հանդիսացող մասնագետների հիմնավոր կարծիքի հիման վրա և ներկայացվում են քրեակատարողական հիմնարկի պետի հաստատմանը: Այն դեպքում, երբ հանձնաժողովի անդամ հանդիսացող մասնագետն ունի եզրակացությանը չհամապատասխանող հատուկ կարծիք, ապա այն շարադրվում է առանձին՝ կցվելով եզրակացությանը:

4. Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովն իր կարծիքն արտահայտում է դատապարտյալի՝ պատժի կրման պայմանների կամ քրեակատարողական հիմնարկի տեսակի փոփոխության, կարգապահական ներգործության, խրախուսանքի միջոցներ կիրառելու, պատժից ազատելու և վերասոցիալականացման գործընթացն ապահովող ցանկացած այլ գործառույթ իրականացնելիս:

5. Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովի ձևավորման, գործունեության կարգը և անհատական կազմը հաստատում է համապատասխան նախարարը:

Հոդված 68. Դատապարտյալների ինքնագործ միավորումները

1. Քրեակատարողական հիմնարկներում կարող են ստեղծվել դատապարտյալների մշակութային, կրթական, կրոնական, մարզական և այլ նպատակային ուղղվածություն ունեցող ինքնագործ միավորումներ, որոնք գործում են քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի հսկողությամբ: Այդ միավորումները կարող են համագործակցել համապատասխան նպատակային ուղղվածությամբ հասարակական միավորումների և կազմակերպությունների հետ:

2. Դատապարտյալի մասնակցությունն ինքնագործ միավորումների աշխատանքներին խրախուսվում է և հաշվի առնվում նրա վերասոցիալականացումը գնահատելիս:

3. Դատապարտյալների ինքնագործ միավորումների հիմնական խնդիրներն են՝ զարգացնել դատապարտյալի մտավոր, մասնագիտական, ֆիզիկական կարողությունները և օգտակար նախաձեռնությունը, դրական ազդեցություն ունենալ դատապարտյալի վերասոցիալականացման գործում, մասնակցել դատապարտյալի աշխատանքը, կենցաղը և հանգիստը կազմակերպելուն, համագործակցել քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի հետ կարգապահության հաստատման ու դատապարտյալների միջև առողջ հարաբերությունների ձևավորման գործում, սոցիալական աջակցություն ցուցաբերել դատապարտյալին և նրա ընտանիքին: Դատապարտյալների ինքնագործ միավորումների առջև կարող են դրվել նաև պատիժը կատարելու նպատակներին, կարգին և պայմաններին չհակասող այլ խնդիրներ:

4. Ինքնագործ միավորումների անդամ դատապարտյալը լրացուցիչ արտոնություններից չի օգտվում:

5. Քրեակատարողական հիմնարկներում նախատեսվում են պայմաններ՝ դատապարտյալի ազատ ժամանակն արդյունավետ տնօրինելու համար:

6. Դատապարտյալների ինքնագործ միավորումների կազմավորման և գործունեության կարգը սահմանվում է քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

Հոդված 69. Պետական մարմինների, հասարակական կամ այլ կազմակերպությունների աջակցությունը դատապարտյալների վերասոցիալականացմանը և նրա օրինապահ վարքագծի ձևավորմանը

1. Քրեակատարողական հիմնարկում պետական մարմինների, ինչպես նաև հասարակական կամ այլ կազմակերպությունների աջակցությամբ կամ անմիջական մասնակցությամբ կարող են կազմակերպվել կրթական, մշակութային, կրոնական, մարզական և այլ միջոցառումներ:

2. Քրեակատարողական հիմնարկ կարող է հրավիրվել հոգևորական: Թույլատրվում է կազմակերպել կրոնական ծիսակատարություններ, օգտվել պաշտամունքի առարկաներից և կրոնական գրականությունից: Քրեակատարողական հիմնարկում այդ նպատակով կարող է առանձնացվել համապատասխան տարածք:

Գ Լ ՈՒ Խ 16

ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐԻ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳԸ ԵՎ ԱՅՆ ԱՊԱՀՈՎԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Հոդված 70. Քրեակատարողական հիմնարկների կանոնակարգը և դրա հիմնական պահանջները

1. Կանոնակարգը քրեակատարողական հիմնարկներում օրենքով և իրավական այլ ակտերով սահմանված՝ ազատությունից զրկելու հետ կապված պատիժները կատարելու ու կրելու կարգի և պայմանների ամբողջությունն է:

2. Կանոնակարգն ապահովում է դատապարտյալի պահպանությունը և պարտադիր տարբերակված մեկուսացումը հասարակությունից, մշտական հսկողությունը նրա նկատմամբ, նրա պարտականությունների պատշաճ կատարման ապահովումը, իրավունքների ու օրինական շահերի իրականացումը, դատապարտյալի և քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի անվտանգությունը, դատապարտյալին պահելու տարբեր պայմանների նախատեսումը՝ ելնելով դատապարտյալի անձից և նրա վարքագծից, քրեակատարողական հիմնարկի տեսակից, ինչպես նաև պատժի կրման պայմանների փոփոխումը:

3. Քրեակատարողական հիմնարկներում սահմանված կանոնակարգի նպատակն է՝

1) ապահովել քրեակատարողական հիմնարկում դատապարտյալի արժանապատիվ պահման պայմաններ.

2) հնարավորինս նվազեցնել ազատազրկման և ազատության մեջ գտնվելու միջև եղած հոգեբանական տարբերությունները.

3) ապահովել կապն ընտանիքի և արտաքին աշխարհի հետ.

4) վերասոցիալականացնել դատապարտյալին.

5) ձևավորել օրինապահ վարքագիծ.

6) աջակցել դատապարտյալին՝ նրանում ձևավորելու և զարգացնելու այնպիսի հմտություններ և ունակություններ, որոնք կօգնեն վերջինիս պատժից ազատվելուց հետո կազմակերպելու հետագա կյանքը:

Հոդված 71. Քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը

1. Քրեակատարողական հիմնարկներում սահմանվում է ներքին կանոնակարգ, որը նախատեսում է դատապարտյալին քրեակատարողական հիմնարկ ընդունելու կարգը, դատապարտյալի վարքագծի կանոնները, դատապարտյալին արգելված առարկաների և իրերի ցանկը, արգելված առարկաներն առգրավելու, դատապարտյալի և քրեակատարողական հիմնարկում նրա կացարանի խուզարկություն, ինչպես նաև նրա իրերի զննություն կատարելու, տեսակցության, նամակագրության, հանձնուքներն ու ծանրոցները դատապարտյալին փոխանցելու, հեռախոսակապից, այդ թվում՝ տեսազանգից օգտվելու կարգը, օրվա կարգացուցակը և սույն օրենսգրքից, ինչպես նաև իրավական այլ ակտերից բխող այլ հարցեր:

2. Ինքնասպանության և (կամ) ինքնավնասման ռիսկային խմբին դասվող դատապարտյալներին կարող են արգելվել իրենց մոտ ունենալ պարան, կոշկաքուղեր, սավան, գոտի, փողկապ, շեղք, պատուհանավանդակի ձող, կտրող-ծակող կամ ցանկացած այլ առարկա կամ միջոց, որը կարող է վնաս պատճառել նրանց կյանքին կամ առողջությանը:

3. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պարտավոր է դատապարտյալին հասկանալի լեզվով տեղեկացնել քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգի մասին քրեակատարողական հիմնարկի կարանտինային բաժանմունքում՝ նրանից ստորագրություն վերցնելով:

4. Դատապարտյալին հնարավորություն է տրվում իր ցանկությամբ լրացուցիչ տեղեկություն ստանալու քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգի մասին: Քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգն ամբողջությամբ կամ քաղվածքներով համապատասխան նախարարի հրամանով սահմանված կարգով՝ առնվազն եռալեզու տարբերակով փակցվում է քրեակատարողական հիմնարկի՝ բոլորի համար տեսանելի վայրերում:

5. Քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ:

Հոդված 72. Էլեկտրոնային հսկողությունը և վերահսկողությունը

1. Դատապարտյալի կամ այլ անձանց անվտանգության ապահովման կամ այլ իրավաչափ շահերի պաշտպանության նպատակով՝ դատապարտյալների փախուստները, ինքնավնասումները, ինքնասպանությունները, պատժի կրման սահմանված կարգի խախտումները, անկարգությունները, հանցագործությունները կամ այլ իրավախախտումները կանխելու անհրաժեշտության դեպքում, ինչպես նաև դատապարտյալների վարքագծի մասին պատժի կրման հետ կապված անհրաժեշտ տեղեկություն ստանալու նպատակով՝ քրեակատարողական հիմնարկում իրականացվում է էլեկտրոնային հսկողություն և վերահսկողություն՝ տեսաձայնային միջոցների կամ այլ տեխնիկական միջոցների օգտագործմամբ:

2. Էլեկտրոնային հսկողությունը և վերահսկողությունը պետք է իրականացվեն այնպիսի պայմաններում, որոնք չեն նվաստացնում դատապարտյալների արժանապատվությունը:

3. Եթե քրեակատարողական հիմնարկի և դրան հարող տարածքում իրականացվում է էլեկտրոնային հսկողություն, ապա քրեակատարողական հիմնարկը տեսանելի վայրում տեղադրում է համապատասխան նախազգուշական նշան, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի: Նշված հսկողության մասին քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պարտավոր է դատապարտյալին տեղյակ պահել քրեակատարողական հիմնարկի

կարանտինային բաժանմունքում՝ նրանից ստորագրություն վերցնելով, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

4. Երկարատև տեսակցությունների համար հատկացված սենյակներում տեսաձայնային կամ այլ տեխնիկական միջոցներով էլեկտրոնային հսկողություն չի իրականացվում՝ բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի: Կարճատև տեսակցությունների համար հատկացված սենյակներում էլեկտրոնային հսկողություն և վերահսկողություն կարող է իրականացվել միայն սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված դեպքերում դատապարտյալի մասնավոր կյանքի իրավունքին հնարավոր նվազագույն միջամտությամբ: Խցերում էլեկտրոնային հսկողություն և վերահսկողություն չի իրականացվում, բացառությամբ եթե կայացվել է սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված որոշումը:

5. Դատապարտյալի նկատմամբ էլեկտրոնային հսկողություն և վերահսկողություն կարող է իրականացվել միայն քրեակատարողական հիմնարկի պետի հիմնավորված որոշմամբ, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի: Հիմնարկի պետի համապատասխան որոշումը ստորագրությամբ հանձնվում է դատապարտյալին: Եթե դատապարտյալը հրաժարվում է այն ստորագրելուց, ապա կազմվում է համապատասխան արձանագրություն:

6. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված որոշումը դատապարտյալի նկատմամբ կարող է կայացվել որպես վերջին միջոց և միայն այն դեպքում, երբ ողջամտորեն առկա է.

1) դատապարտյալի կողմից կամ նրա մասնակցությամբ քրեակատարողական հիմնարկից փախուստի իրական վտանգ.

2) դատապարտյալի կողմից, նրա մասնակցությամբ կամ նրա նկատմամբ հանցագործություն կատարելու, ինչպես նաև դատապարտյալի կամ այլ անձանց կամ քրեակատարողական հիմնարկի անվտանգությանը և ապահովությանը սպառնացող իրական վտանգ.

3) դատապարտյալի կողմից անկարգություն իրականացնելու կամ զանգվածային անկարգությանը մասնակցելու իրական վտանգ.

4) դատապարտյալի կողմից ինքնասպանություն կամ ինքնավնասում կատարելու իրական վտանգ:

7. Դատապարտյալի նկատմամբ էլեկտրոնային հսկողության և վերահսկողության մասին որոշումը յուրաքանչյուր 72 ժամը մեկ ենթակա է վերանայման, որի արդյունքներով հսկողությունը և վերահսկողությունը շարունակելու որոշում կայացնելու դեպքում հիմնարկի պետը հիմնավորում է դրա անհրաժեշտությունը: Բոլոր դեպքերում դատապարտյալի նկատմամբ էլեկտրոնային հսկողության և վերահսկողության իրականացման անհրաժեշտությունը վերանալու դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի պետն անհապաղ որոշում է կայացնում այն դադարեցնելու մասին:

8. Դատապարտյալը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կարող է բողոքարկել իր նկատմամբ էլեկտրոնային հսկողություն և վերահսկողություն իրականացնելու մասին որոշումը:

9. Էլեկտրոնային հսկողության և վերահսկողության արդյունքները կարող են տեսաձայնագրվել կամ այլ կերպ արձանագրվել: Ստացված տվյալները կարող են պահպանվել, եթե դրանք վերաբերում են անձի նկատմամբ հսկողություն և վերահսկողություն իրականացնելու հիմք հանդիսացած հանգամանքներին կամ վերաբերում են հակաօրինական արարքի կատարմանը: Եթե այդ տվյալները չեն վերաբերում անձի նկատմամբ հսկողություն և վերահսկողություն իրականացնելու հիմք հանդիսացած հանգամանքներին կամ հակաօրինական արարքի կատարմանը, ապա այդ տվյալները ենթակա են ոչնչացման էլեկտրոնային հսկողություն և վերահսկողությունն ավարտելուց հետո՝ եռամսյա ժամկետում՝ բացառությամբ, երբ դրանցով ստացվել են այլ անձի վերաբերյալ սույն հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված տվյալներ:

10. Էլեկտրոնային հսկողության և վերահսկողության ընթացքում այլ անձի վերաբերյալ տեղեկությունների հավաքման դեպքում էլեկտրոնային հսկողությունը և վերահսկողությունն ավարտելուց հետո քրեակատարողական հիմնարկի պետն այդ մասին հաղորդում է նրան և տեղեկացնում տեղեկություններ ստանալու նրա իրավունքի մասին:

11. Դատապարտյալը, նրա պաշտպանը և(կամ) նրա օրինական ներկայացուցիչը կարող են ծանոթանալ իրականացված էլեկտրոնային հսկողության և վերահսկողության արդյունքում ստացված տվյալներին միայն օրենքով նախատեսված դեպքերում և(կամ) դատարանի որոշման հիման վրա:

12. Էլեկտրոնային հսկողության և վերահսկողության տեխնիկական միջոցների ցանկն ու դրանց կիրառման կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

13. Էլեկտրոնային հսկողության և վերահսկողության արդյունքում կազմված ձայնագրությունները պահելու և ոչնչացնելու կարգը սահմանում է համապատասխան նախարարը:

Հոդված 73. Օպերատիվ-հետախուզական քրեակատարողական հիմնարկներում

գործունեությունը

1. Քրեակատարողական հիմնարկներում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով իրականացվում է օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն՝ քրեակատարողական հիմնարկների բնականոն գործունեությունն ապահովելու, քրեակատարողական հիմնարկներում նախապատրաստվող հանցագործությունները կանխելու և բացահայտելու նպատակով:

2. Քրեական վարույթի շրջանակներում քրեակատարողական հիմնարկներում կարող են իրականացվել գաղտնի քննչական գործողություններ և օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումներ:

3. Քրեակատարողական հիմնարկներում սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասով նախատեսված գործունեությունն իրականացնում են քրեակատարողական հիմնարկների օպերատիվ ստորաբաժանումները, ինչպես նաև իրենց իրավասության սահմաններում նման լիազորություններով օժտված այլ մարմիններ:

Հոդված 74. Խուզարկությունը և զննումը քրեակատարողական հիմնարկում

1. Քրեակատարողական հիմնարկից փախուստները, ինքնավնասումները, ինքնասպանությունները, հանցագործությունները, անկարգությունները, պատժի կրման սահմանված կարգի խախտումները կանխելու կամ խափանելու նպատակով՝ դատապարտյալը կարող է ենթարկվել զննման, անձնական խուզարկության, նրա իրերը՝ զննման, իսկ քրեակատարողական հիմնարկում նրա կացարանը, մեկուսացված խուցը կամ նրա գտնվելու այլ վայրը՝ խուզարկության:

2. Քրեակատարողական հիմնարկ այցելած անձինք սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված նպատակով կարող են ենթարկվել զննման:

3. Քրեակատարողական հիմնարկ մուտք գործելու, քրեակատարողական հիմնարկից դուրս գալու և մեկ խցից մեկ այլ խուց կամ բժշկական ստորաբաժանում տեղափոխվելու դեպքում դատապարտյալը ենթարկվում է զննման:

4. Եթե քրեակատարողական հիմնարկ այցելած անձի կամ դատապարտյալի զննման արդյունքներով առկա է ողջամիտ կասկած, որ անձի մոտ առկա է արգելված իր կամ առարկա կամ այնպիսի իր կամ առարկա, որը կարող է օգտագործվել փախուստ, ինքնավնասում, ինքնասպանություն, հանցանք կամ անկարգություն կատարելու համար կամ խախտում է պատժի կրման սահմանված կարգը, ապա անձը կարող է ենթարկվել անձնական խուզարկության: Մերկացմամբ զուգորդվող անձնական խուզարկությունը կարող է իրականացվել միայն նույն սեռին պատկանող անձի կողմից: Խուզարկությունը պետք է անցկացվի այնպիսի պայմաններում, որոնք չեն նվաստացնում անձի արժանապատվությունը:

5. Խուզարկության և զննության, խուզարկության արդյունքում վերցված իրերի և առարկաների պահման ու տնօրինման կարգը և պայմանները սահմանվում են քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

Հոդված 75. Ֆիզիկական ուժի, հատուկ միջոցների, քաղաքացիական և մարտական զենքի կիրառման հիմքերը

1. Քրեակատարողական ծառայողների կողմից հատուկ միջոցներ, քաղաքացիական և մարտական զենք կիրառվում են օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով:

Հոդված 76. Կանոնակարգը քրեակատարողական հիմնարկում արտակարգ իրավիճակում

1. Քրեակատարողական հիմնարկի տեղակայման շրջանում արտակարգ իրավիճակի, ռազմական դրության, զանգվածային անկարգության, ինչպես նաև դատապարտյալների զանգվածային անհնազանդության, քրեակատարողական հիմնարկի վրա հարձակման կամ դրա իրական վտանգի դեպքերում քրեակատարողական հիմնարկում կարող է հայտարարվել արտակարգ իրավիճակ:

2. Արտակարգ իրավիճակ հայտարարում և դադարեցնում է համապատասխան նախարարը՝ մինչև 30 օր ժամկետով՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության համապատասխան որոշման առկայության դեպքում, իսկ դատապարտյալների զանգվածային անկարգության և զանգվածային անհնազանդության դեպքում՝ արտակարգ իրավիճակ հայտարարելուց հետո անհապաղ դիմում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարություն՝ համապատասխան որոշում կայացնելու համար: Բացառիկ դեպքերում ժամկետը կարող է երկարաձգվել ևս մինչև 30 օրով, իսկ հակահամաճարակային նպատակներով՝ մինչև դրա անհրաժեշտությունը վերանայլ:

3. Արտակարգ իրավիճակ հայտարարելու դեպքում կարող է կասեցվել դատապարտյալի՝ սույն օրենսգրքով սահմանված մի շարք իրավունքների իրականացումը, սահմանվել պահպանության և հսկողության ուժեղացված տարբերակներ, օբյեկտներ մուտք գործելու հատուկ կարգ, փոփոխվել օրվա կանոնակարգը, սահմանափակվել արտադրական, նյութակենցաղային, մշակութային, մարզական գործունեությունը, կարող են ձեռնարկվել նաև օրենսդրությամբ սահմանված այլ միջոցառումներ: Քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգն արտակարգ իրավիճակ հայտարարելու դեպքում սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

4. Դատապարտյալի, քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի կամ այլ անձանց կյանքին ու առողջությանը սպառնացող անմիջական վտանգի դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի պետը կարող է իրավիճակին համապատասխան միջոցներ կիրառել սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված միջոցառումների սահմաններում՝ այդ մասին անհապաղ տեղեկացնելով քրեակատարողական ծառայության կենտրոնական մարմնի ղեկավարին և համապատասխան նախարարին: Համապատասխան նախարարը ծանուցումն ստանալուց հետո մեկ

օրվա ընթացքում, որոշում է կայացնում արտակարգ իրավիճակի կանոնակարգ սահմանելու կամ այն վերացնելու մասին:

5. Արտակարգ իրավիճակ հայտարարելու դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն այդ մասին անհապաղ տեղեկացնում է դատապարտյալներին:

Գ Լ ՈՒ Խ 17

ՊԱՏԺԻ ԿՐՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐՈՒՄ

Հոդված 77. Դատապարտյալի պատժի կրման պայմանները

1. Ազատազրկման դատապարտյալները մեկ քրեակատարողական հիմնարկի շրջանակներում կարող են գտնվել տվյալ հիմնարկի տեսակով նախատեսված պատժի կրման մեղմ և խիստ պայմաններում:

2. Դատապարտյալի նախնական պատժի կրման պայմանները ռիսկերի և կարիքների գնահատման գործիքի հենքով որոշում է քրեակատարողական հիմնարկի պետը՝ դատապարտյալի քրեակատարողական հիմնարկ ընդունվելուց հետո կարանտինային բաժանմունքում գտնվելու ժամանակահատվածում:

3. Պատժի կրման պայմանների փոփոխումը սույն օրենսգրքի 95-99-րդ հոդվածներով նախատեսված հիմքերով իրականացվում է քրեակատարողական հիմնարկի Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովի որոշմամբ:

4. Քրեակատարողական հիմնարկում պատժի կրման խիստ պայմանների փոխադրման հետ անհամաձայնության դեպքում դատապարտյալներն իրավունք ունեն օրենքով սահմանված կարգով բողոքարկել փոխադրման մասին որոշումը:

5. Պատժի կրման խիստ պայմաններում դատապարտյալի օրինապահ վարքագծի ձևավորմանը նպաստելու նպատակով վերջինիս բացօթյա զբոսանքի, մարմնամարզության, արտաքին աշխարհի հետ հաղորդակցվելու, դրամական փոխանցումներ, հանձնուքներ ստանալու և ուղարկելու իրավունքներն և ազատությունները կարող են սահմանափակվել՝ քրեակատարողական հիմնարկի պետի պատճառաբանված որոշման հիման վրա:

Հոդված 78. Դատապարտյալին առանձին պահելը

1. Դատապարտյալը, բացառիկ դեպքերում, իր դիմումի հիման վրա կամ քրեակատարողական հիմնարկի պետի նախաձեռնությամբ կարող է պահվել առանձին՝ պաշտպանական նպատակով՝ իր, իսկ կանխարգելիչ նպատակով՝ այլ

անձանց կամ քրեակատարողական հիմնարկի անվտանգությանն ու ապահովությանը սպառնացող վտանգի դեպքում:

2. Կանխարգելիչ նպատակով դատապարտյալը պահվում է առանձին, եթե առկա են այնպիսի տվյալներ կամ փաստեր, որոնք ողջամտորեն հիմք են տալիս ենթադրելու, որ դատապարտյալը կարող է՝

1) վտանգ ներկայացնել հիմնարկում աշխատող, այնտեղ պահվող կամ այցելող անձանց համար.

2) դիմել փախուստի:

3. Եթե պաշտպանական նպատակով առանձին պահելու համար դատապարտյալը դիմում է քրեակատարողական հիմնարկի պետին, ապա դիմումում պետք է ներկայացնի իր անվտանգությանն ու ապահովությանը սպառնացող վտանգի վերաբերյալ տվյալներ: Դիմումն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան այն ստանալու պահից երկու ժամվա ընթացքում, մերժվում կամ բավարարվում է քրեակատարողական հիմնարկի պետի պատճառաբանված որոշմամբ:

4. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի կողմից սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված վտանգը հայտնաբերելուց հետո անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան երկու ժամվա ընթացքում, քրեակատարողական հիմնարկի պետը կայացնում է դատապարտյալին առանձին պահելու մասին պատճառաբանված որոշում, որը պետք է պարունակի դատապարտյալին պաշտպանական կամ կանխարգելիչ նպատակով առանձին պահելու հիմք հանդիսացող՝ սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված վտանգի վերաբերյալ տվյալներ և դատապարտյալի դիրքորոշումը՝ իրեն առանձին պահելու վերաբերյալ: Որոշում կայացնելու պահին դատապարտյալի դիրքորոշումը ճշտելու անհնարինության դեպքում այն արձանագրվում է առաջին հնարավորության դեպքում և կցվում որոշմանը:

5. Առանձին պահելու վերաբերյալ դատապարտյալի դիմումն ստանալուց կամ սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված վտանգը հայտնաբերելուց հետո՝ անհապաղ, քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն անձին առանձնացնում է տվյալ քրեակատարողական հիմնարկի անվտանգ գոտում՝ մինչև համապատասխան որոշման կայացումը:

6. Առանձին պահվելու դեպքում դատապարտյալը նվազագույնն իրավունք ունի՝

1) առողջության պահպանման, այդ թվում՝ բավարար սնունդ, բժշկական օգնություն, հոգեբանական, հոգեթերապևտիկ աջակցություն ստանալու.

2) ամենօրյա մեկ ժամ զբոսանքի և մարմնամարզության.

3) գրականությունից օգտվելու.

4) ընտանիքի և արտաքին աշխարհի հետ կապի պահպանման.

5) մայրենի կամ իրեն հասկանալի այլ լեզվով գրավոր և բանավոր ձևով տեղեկություններ ստանալու իր իրավունքների, ազատությունների և

պարտականությունների, պատժի կատարման ու կրման կարգի և պայմանների, ինչպես նաև դիմումներ և բողոքներ ներկայացնելու կարգի մասին.

6) պատիժներ կատարող հիմնարկի կամ մարմնի աշխատակիցների կողմից իր նկատմամբ հարգալից վերաբերմունքի.

7) մտքի, խղճի և կրոնի, քաղաքական կամ այլ հայացքների ազատություն.

8) իրավաբանական օգնություն ստանալու.

9) անձնական ընդունելության խնդրանքով դիմելու պատիժը կատարող հիմնարկի կամ մարմնի ղեկավարին, այդ հիմնարկի կամ մարմնի գործունեության նկատմամբ վերահսկողություն և հսկողություն իրականացնող մարմիններին.

10) իր իրավունքների և ազատությունների խախտման վերաբերյալ դիմումներով, բողոքներով, ինչպես անձամբ, այնպես էլ փաստաբանի կամ օրինական ներկայացուցչի միջոցով դիմելու պատիժը կատարող հիմնարկի կամ մարմնի վարչակազմ, նրանց վերադաս մարմիններ, դատարան, դատախազություն, Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանին, պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, հասարակական կազմակերպություններ և կուսակցություններ, լրատվական գործունեություն իրականացնող իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց, ինչպես նաև մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության միջազգային մարմիններ կամ կազմակերպություններ: Դատապարտյալի դիմումները և բողոքները գրաքննության ենթակա չեն:

7. Սույն հոդվածի 6-րդ մասում չնախատեսված՝ դատապարտյալի մյուս իրավունքները կարող են սահմանափակվել միայն այնքանով, որքանով դրանց սահմանափակումն անմիջականորեն պայմանավորված է սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված վտանգի չեզոքացմամբ կամ վերացմամբ, և եթե այլ միջոցներով ողջամտորեն հնարավոր չէ չեզոքացնել կամ վերացնել այն: Յուրաքանչյուր սահմանափակում կիրառելիս պատճառաբանված որոշմամբ պետք է հիմնավորվեն պատճառական կապը նշված վտանգի չեզոքացման կամ վերացման և կիրառվող սահմանափակման միջև, ինչպես նաև սահմանափակում կիրառելու բացառիկ անհրաժեշտությունը:

8. Դատապարտյալն առանձին պահվում է այլ դատապարտյալների պահման պայմաններին հավասար պայմաններում: Առանձին պահելը չպետք է ունենա պատժիչ բնույթ, այն պետք է կիրառվի անհրաժեշտ ամենակարճ ժամանակահատվածով և միայն այն դեպքում, երբ այլ միջոցներով հնարավոր չէ ողջամտորեն չեզոքացնել կամ վերացնել սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված վտանգը: Դատապարտյալին առանձին պահելու ամբողջ ժամանակահատվածում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը միջոցներ է ձեռնարկում դրա համար հիմք հանդիսացող հանգամանքների չեզոքացման կամ վերացման և դատապարտյալի՝ սույն հոդվածի 6-րդ մասում նշված իրավունքների իրականացումն ապահովելու ուղղությամբ:

9. Դատապարտյալին առանձնացնելուց անմիջապես հետո նրան այցելում է քրեակատարողական հիմնարկում տեղակայված բժշկական ստորաբաժանման բժիշկը, իսկ վերջինիս բացակայության դեպքում՝ հերթապահություն իրականացնող միջին բուժանձնակազմի ներկայացուցիչը՝ այդ մասին գրառում կատարելով անձի ամբուլատոր բժշկական քարտում: Կանխարգելիչ նպատակով առանձին պահվող դատապարտյալին առանձնացնելուց հետո՝ երեք ժամվա ընթացքում, պարբերաբար այցելում է նաև պատասխանատու հերթապահը:

10. Առանձին պահվող դատապարտյալին ամեն օր այցելում են քրեակատարողական հիմնարկի պետը, ինչպես նաև հոգեբանը և քրեակատարողական հիմնարկում տեղակայված բժշկական ստորաբաժանման բժիշկը, իսկ վերջինիս բացակայության դեպքում՝ հերթապահություն իրականացնող միջին բուժանձնակազմի ներկայացուցիչը՝ այդ մասին գրառում կատարելով անձի համապատասխան անհատական և ամբուլատոր բժշկական քարտերում: Այն դեպքում, երբ բժշկական ստորաբաժանման համապատասխան ներկայացուցիչը գտնում է, որ դատապարտյալին առանձին պահելը լրջորեն սպառնում է վերջինիս առողջությանը, այդ մասին անհապաղ հայտնում է քրեակատարողական հիմնարկի պետին, որը պարտավոր է վերանայել դատապարտյալին առանձին պահելու հարցը:

11. Պաշտպանական նպատակով առանձին պահելու դեպքում կայացված որոշումը ենթակա է վերանայման պարբերաբար, սակայն ոչ ուշ, քան մեկուսացվելուց հետո՝ յուրաքանչյուր հինգերորդ օրը: Եթե վերանայման արդյունքում հաստատվում է անձին դեռևս առանձին պահելու անհրաժեշտությունը, ապա քրեակատարողական հիմնարկի պետը դրա վերաբերյալ կայացնում է պատճառաբանված որոշում՝ հիմնավորելով անձին առանձին պահելու անհրաժեշտության շարունակականությունը և այլ միջոցներով անձի անվտանգության ապահովման անհնարինությունը:

12. Եթե կանխարգելիչ նպատակով դատապարտյալին անհրաժեշտ է առանձին պահել 24 ժամից ավելի ժամկետով, ապա առանձին պահելու վերաբերյալ կայացված որոշումը ենթակա է վերանայման անձին առանձնացնելուց 24 ժամ հետո: Այն դեպքերում, երբ առանձին պահելու հիմքը չի վերացել, անձը շարունակում է պահվել առանձին՝ քրեակատարողական հիմնարկի պետի պատճառաբանված որոշմամբ: Այս դեպքում անձին առանձին պահելու որոշումը պետք է կրկին վերանայվի սկզբնական որոշման կայացումից մեկ ամիս անց, իսկ հետագայում՝ պարբերաբար, սակայն ոչ ուշ, քան երեք ամիսը մեկ անգամ՝ յուրաքանչյուր դեպքում համապատասխան որոշմամբ հիմնավորելով վտանգի առկայության շարունակականությունը և այն այլ միջոցներով չեզոքացնելու անհնարինությունը:

13. Սույն հոդվածի 11-րդ կամ 12-րդ մասով սահմանված կարգով առանձին պահելը վերանայելու յուրաքանչյուր դեպքում որոշում կայացնելիս հաշվի

է առնվում քրեակատարողական հիմնարկի սոցիալական, հոգեբանական և իրավական աշխատանքների և անվտանգության ապահովման բաժինների դիրքորոշումը: Կայացվող որոշումը պետք է պարունակի նաև առանձին պահվող դատապարտյալի դիրքորոշումը՝ կայացվող որոշման վերաբերյալ:

14. Քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ դատապարտյալին առանձին պահելը դադարեցվում է, եթե վերացել կամ չեզոքացվել է սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված վտանգը: Որոշումը կայացնելիս հաշվի է առնվում քրեակատարողական հիմնարկի սոցիալական, հոգեբանական և իրավական աշխատանքների և անվտանգության ապահովման բաժինների դիրքորոշումը: Որոշումը պետք է պարունակի նաև առանձին պահվող դատապարտյալի դիրքորոշումը՝ կայացվող որոշման վերաբերյալ:

15. Սույն հոդվածով սահմանված կարգավորումները չեն տարածվում անձին բժշկական անհրաժեշտությունից ելնելով առանձին պահելու դեպքերի վրա:

Հոդված 79. Դատապարտյալի նյութակենցաղային ապահովումը

1. Քրեակատարողական հիմնարկում դատապարտյալին հատկացված բնակելի տարածքը պետք է համապատասխանի ընդհանուր բնակելի տարածքների համար սահմանված շինարարական և սանիտարահիգիենիկ չափանիշներին, ինչպես նաև ապահովի նրա առողջության պահպանումը: Քրեակատարողական հիմնարկում մեկ դատապարտյալին հատկացվող բնակելի տարածության չափը չի կարող պակաս լինել չորս քառակուսի մետրից:

2. Դատապարտյալին տրամադրվում են քնելու անհատական տեղ և անկողնային պարագաներ: Դատապարտյալն ապահովվում է իր սեռին, տարվա եղանակին, կլիմայական պայմաններին համապատասխանող միասնական նմուշի հանդերձանքով: Դատապարտյալն իր հագուստի վրա կրում է անվանական տարբերանշան: Դատապարտյալի հանդերձանքը չպետք է որևէ ձևով ճնշող կամ նվաստացնող լինի:

3. Դատապարտյալը պետք է ապահովված լինի իր հիգիենայի պահանջները բավարարելու համար մարդկային արժանապատվությունը չնվաստացնող պայմաններով: Դատապարտյալի անձնական հիգիենայի պահպանման պայմանները և կանոնները սահմանվում են քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

4. Դատապարտյալը պատիժը կրելու ընթացքում ապահովվում է օրգանիզմի կանոնավոր կենսագործունեության համար անհրաժեշտ սննդով: Սննդի որակը և սննդարարությունը սահմանված չափաբաժիններից որևէ կերպ պակասեցնելը, այդ թվում՝ որպես տույժի միջոց, արգելվում է: Հղի, կերակրող մայր, անչափահաս կամ հիվանդ դատապարտյալն ապահովվում է հավելյալ և (կամ) դիետիկ սննդով: Դատապարտյալը պետք է ապահովված լինի խմելու ջրով:

5. Դատապարտյալն իր միջոցներով կարող է ամսվա ընթացքում ձեռք բերել սահմանված նվազագույն աշխատավարձի մինչև վաթսունապատիկի չափով սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ, ինչպես նաև գրենական պիտույքներ, գրքեր, թերթեր, ամսագրեր և այլ գրականություն: Սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու կարգը, ինչպես նաև այն առարկաների ցանկը, որոնք արգելված է վաճառել դատապարտյալին, սահմանվում են քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

6. Դատապարտյալին տրամադրվում է ամենօրյա ոչ պակաս, քան մեկ ժամ տևողությամբ զբոսանք, որը կազմակերպվում է ցերեկային ժամերին՝ դրա համար նախատեսված բացօթյա տարածքում: Դատապարտյալի զբոսանքի տևողությունը սահմանվում է սույն օրենսգրքով՝ հաշվի առնելով քրեակատարողական հիմնարկի տեսակը: Դատապարտյալների կողմից քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կարգապահական կանոնները խախտելու դեպքում զբոսանքը կարող է ժամկետից շուտ դադարեցվել:

7. Դատապարտյալի անձնական հիգիենայի պահպանման համար անհրաժեշտ հիգիենայի պարագաների չափաբաժինները, հանդերձանքի, անկողնային պարագաների չափաբաժինները և դրանց օգտագործման ժամկետները, սննդի օրական միջին և մեկը մյուսով փոխարինելու չափաբաժինները սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Հոդված 80. Ազատագրկման դատապարտյալների տեսակցությունները

1. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը ստեղծում է համապատասխան պայմաններ՝ ընտանիքի և արտաքին աշխարհի հետ դատապարտյալի կապն ապահովելու նպատակով: Այդ նպատակով քրեակատարողական հիմնարկում ստեղծվում են կարճատև և երկարատև տեսակցությունների սենյակներ, կապի հնարավոր միջոցների հանգույցներ:

2. Դատապարտյալին քրեակատարողական հիմնարկի տարածքում տրվում են տեսակցություններ. կարճատև՝ մինչև չորս ժամ տևողությամբ, և երկարատև՝ մինչև երեք օր տևողությամբ: Սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում դատապարտյալներին կարող է տրվել հինգ օր տևողությամբ երկարատև տեսակցություն՝ քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս բնակվելու իրավունքով: Այս տեսակցության անցկացման կարգը սահմանվում է քրեակատարողական հիմնարկի կանոնակարգով՝ ելնելով դատապարտյալի նկատմամբ պատշաճ հսկողություն իրականացնելու անհրաժեշտությունից: Տրամադրվող տեսակցությունների տեսակը և քանակը սահմանվում է սույն օրենսգրքով:

3. Կարճատև տեսակցություններ տրամադրվում են մերձավոր ազգականների կամ այլ անձանց հետ՝ քրեակատարողական հիմնարկի ներկայացուցչի տեսողական հսկողությամբ: Երկարատև տեսակցություններ տրամադրվում են միայն մերձավոր ազգականների հետ:

4. Դատապարտյալի ցանկությամբ երկարատև տեսակցությունը կարող է փոխարինվել կարճատևով:

5. Դատապարտյալին իրավաբանական օգնություն ցույց տալու համար, իր դիմումի հիման վրա, տրվում են տեսակցություններ փաստաբանների հետ՝ առանց քանակի և տևողության սահմանափակման, այդ թվում՝ առցանց տարբերակով: Փաստաբանի հետ դատապարտյալի տեսակցությունները տեղի են ունենում խորհրդապահական կարգով (կոնֆիդենցիալ):

Հոդված 81. Դատապարտյալի հանձնույթներ և ծանրոցներ ստանալը և ուղարկելը

1. Դատապարտյալին թույլատրվում է ստանալ և իր հաշվին ուղարկել հանձնույթներ կամ ծանրոցներ: Դատապարտյալը կարող է ամսվա ընթացքում ստանալ ութսուն կիլոգրամ հանձնույթ: Ծանրոցի առավելագույն քաշը որոշվում է փոստային կապի գործունեության կանոնակարգով:

2. Հիվանդ, հաշմանդամություն ունեցող դատապարտյալները, հղի և քրեակատարողական հիմնարկում երեխաներ ունեցող կին դատապարտյալները կարող են ստանալ լրացուցիչ հանձնույթներ և ծանրոցներ բժշկական ցուցմամբ սահմանված քանակով ու տեսականիով:

3. Բժշկական ցուցմամբ դատապարտյալների համար նախատեսված դեղերով և բժշկական արտադրատեսակներով հանձնույթներն ու ծանրոցները չեն ընդգրկվում սույն օրենսգրքով նախատեսված հանձնույթների ու ծանրոցների քանակի մեջ: Դրանք ուղարկվում են քրեակատարողական հիմնարկներում տեղակայված բժշկական ստորաբաժանումներ՝ համապատասխան դատապարտյալի բուժման նպատակով:

4. Հանձնույթները և ծանրոցները ենթարկվում են զննության:

Հոդված 82. Դատապարտյալի նամակագրությունը և դրամական փոխանցումներ կատարելը

1. Դատապարտյալին թույլատրվում է սեփական միջոցների հաշվին վարել նամակագրություն՝ առանց նամակների, հեռագրերի թվի սահմանափակման:

2. Նամակագրությունն իրականացվում է քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի միջոցով և, առանց նամակագրության բովանդակությանը ծանոթանալու, այն ենթակա է արտաքին զննման՝ արգելված առարկաների կամ

նյութերի փոխանցումը բացառելու նպատակով: Դատապարտյալի բացակայությամբ ստացված նամակներն ուղարկվում են նրա գտնվելու նոր վայր:

3. Քրեակատարողական հիմնարկներում պատիժ կրող և միմյանց ազգականներ չհանդիսացող դատապարտյալների միջև նամակագրությունն իրականացվում է քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի թույլտվությամբ:

4. Դատապարտյալներն իրավունք ունեն առանց սահմանափակման ստանալ և կատարել դրամական փոխանցումներ:

Հոդված 83. Դատապարտյալի հեռախոսակապից և տեսազանգից օգտվելը

1. Դատապարտյալին քրեակատարողական հիմնարկի պետի սահմանած ժամանակացույցով երկու ամիսը մեկ անգամ տրամադրվում է հեռախոսակապից և տեսազանգից օգտվելու հնարավորություն՝ պետական միջոցների հաշվին: Հեռախոսակապից և տեսազանգից դատապարտյալը լրացուցիչ օգտվում է սեփական միջոցների հաշվին: Հեռախոսակապից կամ տեսազանգից օգտվելու տևողությունը յուրաքանչյուր դեպքում չի կարող գերազանցել 20 րոպեն, բացառիկ դեպքերում այն կարող է երկարաձգվել ևս 10 րոպեով:

2. Դատապարտյալն իր ցանկությամբ հեռախոսակապից և տեսազանգից լրացուցիչ օգտվելու իրավունք կարող է ստանալ քրեակատարողական հիմնարկ ընդունվելուց հետո, ինչպես նաև անձնական բացառիկ հանգամանքների դեպքում:

3. Կալանավորված անձանց և դատապարտյալների միջև հեռախոսակապն ու տեսազանգն արգելվում է:

4. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի պատճառաբանված որոշմամբ հեռախոսագրույցները և տեսազանգը կարող են տեղի ունենալ քրեակատարողական հիմնարկի ներկայացուցչի հսկողությամբ, որի մասին դատապարտյալը նախապես տեղեկացվում է:

5. Տեսազանգ տրամադրվում է ամսվա ընթացքում առնվազն երկու անգամ:

Հոդված 84. Դատապարտյալի կողմից հեռուստահաղորդումների և ֆիլմերի դիտումը, ռադիոհաղորդումների ունկնդրումը

1. Դատապարտյալներին, բացառությամբ պատժախցում պահվողների, թույլատրվում է աշխատանքից ազատ ժամերի դիտել հեռուստահաղորդումներ և ֆիլմեր, բացառությամբ օրվա կանոնակարգով սահմանված գիշերային հանգստի ժամանակի:

2. Դատապարտյալները քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի միջոցով սեփական միջոցների հաշվին կարող են ձեռք բերել հեռուստացույցներ և ռադիոընդունիչներ կամ ստանալ դրանք մերձավոր ազգականներից և այլ անձանցից: Միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի խիստ

պայմաններում և բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ կրելու դեպքում դատապարտյալներին կարող է թույլատրվել ձեռք բերել հեռուստացույց միայն որպես խրախուսանքի միջոց:

3. Դատապարտյալներին թույլատրվում է ունենդրել ռադիոհաղորդումներ՝ բացի օրվա կանոնակարգով սահմանված գիշերային հանգստի ժամանակի: Բնակելի և աշխատանքային կացարանները, մեկուսացված խցերը, հանգստի սենյակները, աշխատանքի վայրերը, պատժախցերն ու կարգապահական մեկուսարանները սարքավորվում են ռադիոհանգույցներով:

Հոդված 85. Դատապարտյալի կողմից գրականություն և գրենական պիտույքներ ձեռք բերելն ու դրանցից օգտվելը

1. Դատապարտյալին թույլատրվում է հանձնուքներով և ծանրոցներով ստանալ գրականություն և գրենական պիտույքներ կամ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի միջոցով միջոցով ձեռք բերել այն, ինչպես նաև առանց սահմանափակման, սեփական միջոցների հաշվին, բաժանորդագրվել թերթերի ու ամսագրերի:

2. Դատապարտյալին արգելվում է ստանալ, ձեռք բերել, պահել և տարածել պատերազմ, բռնություն կամ անձի կամ անձանց խմբի նկատմամբ ռասայական, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումով, կրոնով, քաղաքական կամ այլ հայացքներով կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներով պայմանավորված ատելություն, խտրականություն, անհանդուրժողականություն կամ թշնամանք հրահրող կամ քարոզող, պոռնկագրական բնույթի հրատարակություններ կամ այլ նյութեր:

Հոդված 86. Առանց պահակախմբի կամ առանց ուղեկցորդման քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս տեղաշարժվելու կարգը և պայմանները

1. Քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ կրող, կալանավորվածներին պահելու վայրում տեխնիկատնտեսական սպասարկման աշխատանքներ կատարելու նպատակով թողնված դատապարտյալին, ելնելով կատարվող աշխատանքի բնույթից, կարող է թույլատրվել առանց պահակախմբի կամ ուղեկցորդման տեղաշարժվել քրեակատարողական հիմնարկի կամ կալանավորվածներին պահելու վայրի սահմաններից դուրս:

2. Դատապարտյալին առանց պահակախմբի կամ ուղեկցորդման քրեակատարողական հիմնարկի կամ կալանավորվածներին պահելու վայրի սահմաններից դուրս գտնվելու թույլտվություն տրամադրվում կամ այն վերացվում է

քրեակատարողական հիմնարկի կամ կալանավորվածներին պահելու վայրի պետի որոշմամբ:

3. Առանց պահակախմբի կամ ուղեկցորդման քրեակատարողական հիմնարկի կամ կալանավորվածներին պահելու վայրի սահմաններից դուրս գտնվելու թույլտվություն կարող է տրամադրվել միայն օրինապահ վարքագիծ դրսևորող դատապարտյալին՝ պատժի ժամկետի առնվազն մեկ քառորդը կրելուց հետո:

4. Առանց պահակախմբի կամ ուղեկցորդման քրեակատարողական հիմնարկի կամ կալանավորվածներին պահելու վայրի սահմաններից դուրս տեղաշարժվել չի թույլատրվում վեց ամսից պակաս տվյալ քրեակատարողական հիմնարկում գտնվողներին, չհանված կամ չմարված տույժեր ունեցողներին, պատժի կրման խիստ պայմաններում գտնվողներին, պատժի կրման ընթացքում դիտավորյալ հանցագործությունների համար դատապարտյալներին, ռեցիդիվի դեպքում, ինչպես նաև ցմահ ազատազրկման դատապարտյալին:

5. Դատապարտյալին առանց պահակախմբի կամ առանց ուղեկցորդման քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս տեղաշարժվել չի թույլատրվում այն վայրերում, որոնք սահմանվում են համապատասխան նախարարի կողմից:

6. Դատապարտյալին առանց պահակախմբի կամ առանց ուղեկցորդման քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս տեղաշարժվելու իրավունք է տրվում քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ:

7. Առանց պահակախմբի կամ առանց ուղեկցորդման քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս տեղաշարժվելու իրավունքից օգտվող դատապարտյալները տեղավորվում են քրեակատարողական հիմնարկների առանձին բնակելի շենքերում:

8. Առանց պահակախմբի կամ ուղեկցորդման քրեակատարողական հիմնարկի կամ կալանավորվածներին պահելու վայրի սահմաններից դուրս գտնվելու թույլտվություն ստացած դատապարտյալի վարքագծի կանոնները սահմանվում են քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

9. Դատապարտյալի կողմից քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կարգապահական կանոնների խախտման կամ կատարվող աշխատանքի բնույթը փոխվելու դեպքերում, առանց պահակախմբի կամ առանց ուղեկցորդման տեղաշարժվելու իրավունքը վերացվում է քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ:

Հոդված 87. Դատապարտյալի մեկնումները քրեակատարողական հիմնարկների սահմաններից դուրս

1. Ազատագրկման դատապարտյալ և քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ կրող, ինչպես նաև կալանավորվածներին պահելու վայրերում տեխնիկատնտեսական սպասարկման աշխատանքներ կատարելու համար թողնված դատապարտյալներին կարող է թույլատրվել մեկնումներ քրեակատարողական հիմնարկների սահմաններից դուրս.

1) մեկնում՝ մինչև յոթ օր ժամկետով, չհաշված մեկնելու և վերադարձի համար անհրաժեշտ ժամանակը, որը չի կարող գերազանցել երկու օրը՝ անձնական բացառիկ հանգամանքների դեպքում՝ մերձավոր ազգականի մահ կամ կյանքին սպառնացող ծանր հիվանդություն, արտակարգ իրավիճակ, որը զգալի նյութական վնաս է պատճառել դատապարտյալին կամ նրա ընտանիքին.

2) մեկնում՝ մինչև յոթ օր ժամկետով, չհաշված մեկնելու և վերադարձի համար անհրաժեշտ ժամանակը, որը չի կարող գերազանցել երկու օրը՝ կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխա ունեցող դատապարտյալին՝ երեխային մանկատանը կամ ազգականի մոտ տեղավորելու նպատակով.

3) մեկնում՝ մինչև երեսուն օր ժամկետով, չհաշված մեկնելու և վերադարձի համար անհրաժեշտ ժամանակը, որը չի կարող գերազանցել երկու օրը՝ սոցիալական վերականգնման նպատակով ցածր անվտանգության քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ կրող դատապարտյալին, ինչպես նաև ազատվելուց հետո կենցաղային, աշխատանքի և սոցիալական այլ հարցեր նախապես կարգավորելու համար:

2. Քրեակատարողական հիմնարկից դուրս անչափահաս երեխաներ ունեցող դատապարտյալ կանայք տարին մեկ անգամ, երեխաներին տեսակցելու նպատակով, ունեն մինչև տասն օր ժամկետով կարճատև մեկնման իրավունք՝ չհաշված մեկնելու և վերադարձի համար անհրաժեշտ ժամանակը, որը չի կարող գերազանցել երկու օրը:

3. Սույն հոդվածի առաջին մասի 1-ին և 2-րդ կետերով նախատեսված հիմքերով առանձնապես ծանր հանցագործությունների համար տասը տարուց ավելի ժամկետով և ցմահ դատապարտյալներին մեկնումներ տրամադրվում են քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի ներկայացուցչի կամ ներկայացուցիչների ուղեկցությամբ: Սույն հոդվածի առաջին մասի երրորդ կետով նախատեսված հիմքերով առանձնապես ծանր հանցագործությունների համար տասը տարուց ավելի ժամկետով դատապարտյալներին մեկնումներ տրամադրվում են պատժի երկու երրորդը կրելուց հետո, իսկ ցմահ դատապարտյալներին՝ տասնհինգ տարի հետո:

4. Միջին կամ բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ կրող դատապարտյալին մեկնում տրամադրվում է տարվա ընթացքում երկու անգամից ոչ ավելի:

5. Մեղսունակությունը չբացառող հոգեկան խանգարումով կամ հաշմանդամություն ունեցող դատապարտյալին, որն առողջության պատճառով

խնամքի կարիք ունի, ինչպես նաև անչափահաս դատապարտյալին մեկնում կարող է տրամադրվել միայն մերձավոր ազգականի կամ այլ անձի ուղեկցությամբ:

6. Շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդություններ ունեցող, ալկոհոլամոլությունից կամ թմրամոլությունից բուժման ողջ կուրսը չանցած, ինչպես նաև քրեակատարողական հիմնարկում հակահամաճարակային միջոցառում անցկացնելու ընթացքում մեկնում կարող է տրամադրվել, եթե համապատասխան բժշկի եզրակացությամբ նա հասարակության կամ իր համար վտանգ չի ներկայացնում, կամ նման վտանգը վերացվում է նրան ուղեկցելու միջոցով, ինչը պետք է փոխհատուցի դատապարտյալը:

7. Բացասական բնութագրվող դատապարտյալին մեկնում կարող է տրամադրվել միայն քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի ներկայացուցչի կամ ներկայացուցիչների ուղեկցությամբ:

8. Մեկնում տրամադրվելու դեպքում դատապարտյալը կարող է կրել իր առօրյա կամ այլ հագուստ:

Հոդված 88. Դատապարտյալին մեկնումներ տրամադրելու կարգը

1. Հիմնարկի Վերացրկալականացման գնահատման հանձնաժողովի առաջարկությամբ մեկնումներ տրամադրվում է քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ՝ հաշվի առնելով դատապարտյալի անձը և նրա դրսևորած վարքագիծը պատժի կրման ընթացքում, կատարած հանցանքի բնույթն ու ծանրության աստիճանը, ինչպես նաև պատիժը կրելու ժամկետը: Դիմումը կարող է մերժվել քրեակատարողական հիմնարկի պետի պատճառաբանված որոշմամբ:

2. Անձնական բացառիկ հանգամանքների կապակցությամբ կարճատև մեկնում տրամադրելու դիմումը քննարկվում է մեկ օրվա ընթացքում, իսկ երկարատև մեկնմանը՝ եռօրյա ժամկետում:

3. Քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս գտնվելու ժամանակը հաշվվում է պատիժը կրելու ժամկետի մեջ:

4. Մեկնումների հետ կապված ծախսերը հոգում է դատապարտյալը սեփական միջոցների հաշվին կամ այլ անձինք՝ դատապարտյալի համաձայնությամբ:

5. Սահմանված ժամկետում քրեակատարողական հիմնարկ վերադառնալուց խուսափող դատապարտյալը ենթակա է ձերբակալման՝ պահակախմբի հսկողությամբ պատիժը կրելու ուղարկվելու կամ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը լուծելու համար:

6. Անկանխատեսելի հանգամանքների ուժով սահմանված ժամկետում քրեակատարողական հիմնարկ վերադառնալու անհնարինության դեպքում քրեակատարողական հիմնարկ վերադառնալու ժամկետը քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ կարող է երկարաձգվել մինչև հինգ օրով:

7. Դատապարտյալին մեկնումներ տրամադրելու կարգը սահմանվում է քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

Հոդված 89. Դատապարտյալների կենսաթոշակի և նպաստի ապահովումը

1. Դատապարտյալ կանայք ընդհանուր հիմունքներով ապահովվում են մայրության նպաստներով:

2. Դատապարտյալներն ունեն ծերության, հաշմանդամության, կերակրողին կորցնելու և Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված այլ դեպքերում ընդհանուր հիմունքներով սոցիալական ապահովության իրավունք:

3. Դատապարտյալներին կենսաթոշակների նշանակումը, վճարումն ու ստացումն իրականացվում է օրենսդրությամբ սահմանված կարգով: Ազատագրվման կրման ընթացքում աշխատունակության կորստի դեպքում դատապարտյալները Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում և կարգով վնասի փոխհատուցման իրավունք ունեն:

Հոդված 90. Կերակրող մայր և երեխա ունեցող դատապարտյալի պատժի կրման առանձնահատկությունները

1. Քրեակատարողական հիմնարկում անհրաժեշտության դեպքում ստեղծվում է մանկատուն՝ երեխաների բնակության և զարգացման պատշաճ պայմաններով: Դատապարտյալը քրեակատարողական հիմնարկի մանկատանը կարող է տեղավորել իր՝ մինչև երեք տարեկան երեխային և աշխատանքից ազատ ժամերին, առանց սահմանափակման, շփվել նրա հետ: Դատապարտյալին կարող է թույլատրվել երեխայի հետ համատեղ բնակություն:

2. Դատապարտյալի համաձայնությամբ նրա՝ մինչև երեք տարեկան երեխան կարող է հանձնվել մերձավոր ազգականի, ինչպես նաև հոգաբարձության և խնամակալության մարմնի որոշմամբ՝ այլ անձանց խնամքին, իսկ երեք տարին լրանալուց հետո՝ դատապարտյալի ընտրությամբ ուղարկվել մանկատուն կամ համապատասխան այլ հաստատություն:

3. Քրեակատարողական հիմնարկին կից մանկատանը պահվող երեխայի երեք տարին լրանալուց հետո քրեակատարողական հիմնարկի պետը կարող է մանկատանը երեխային պահելու ժամկետը երկարաձգել մինչև ծնողի պատժի ժամկետի ավարտը, եթե պատիժը կրելուն մնացել է երեք տարուց ոչ ավելի ժամանակ:

Գ Լ ՈՒ Խ 18

**ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐՈՒՄ
ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒՄԸ**

Հոդված 91. Բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող մարմինը

1. Քրեակատարողական հիմնարկներում դատապարտյալների բժշկական օգնությունը և սպասարկումն իրականացնում է մասնագիտացված կազմակերպությունը, որն անկախ է քրեակատարողական ծառայությունից:

2. Բժշկական օգնությունը և սպասարկումը կազմակերպվում է մասնագիտացված կազմակերպության կողմից՝ այն բժշկական օգնության և սպասարկման տեսակների շրջանակներում, որոնք իրականացնելու համար մասնագիտացված կազմակերպությունն օրենքով սահմանված կարգով ստացել է լիցենզիա: Բժշկական օգնության և սպասարկման այն տեսակները, որոնց համար մասնագիտացված կազմակերպությունը չի ստացել համապատասխան լիցենզիա, տրամադրվում են օրենքով սահմանված կարգով լիցենզավորված բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկների կողմից:

3. Դատապարտյալների արտահիվանդանոցային և հիվանդանոցային պայմաններում բժշկական օգնությունը և սպասարկումն իրականացնում են մասնագիտացված կազմակերպության՝ քրեակատարողական հիմնարկներում տեղակայված՝ համապատասխան լիցենզիա ունեցող բժշկական ստորաբաժանումները, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում՝ լիցենզավորված բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկները:

4. Քրեակատարողական հիմնարկում գտնվելու ընթացքում դատապարտյալներին բժշկական օգնության և սպասարկման տրամադրումը մասնագիտացված կազմակերպության կողմից ապահովվում է ցանկացած պահի՝ 24 ժամ 7 օր ռեժիմով: Աշխատանքային ժամերին բժշկական օգնությունը և սպասարկումը տրամադրվում է մասնագիտացված կազմակերպության ավագ և միջին բժշկական անձնակազմի, իսկ ոչ աշխատանքային ժամերին և օրերին՝ հերթապահություն իրականացնող միջին բուժանձնակազմի կողմից: Անհրաժեշտության դեպքում բժշկական օգնություն և սպասարկում տրամադրվում է շտապ օգնության բրիգադաների կողմից՝ տեղում կամ տեղափոխելով մասնագիտացված կազմակերպության հիվանդանոցային բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող բժշկական ստորաբաժանում կամ առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկ:

5. «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» օրենքը տարածվում է մասնագիտացված կազմակերպության կողմից դատապարտյալների բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպման և տրամադրման հետ կապված հարաբերությունների նկատմամբ այնքանով, որքանով այն իր էությամբ կիրառելի է սույն իրավահարաբերությունների նկատմամբ:

6. Դատապարտյալների բժշկական օգնությունն ու սպասարկումը կազմակերպելու, առողջապահական մարմինների բուժական հիմնարկներից օգտվելու և այդ նպատակով դրանց բժշկական անձնակազմին ներգրավելու կարգը հաստատում է Կառավարությունը:

Հոդված 92. Բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպումը քրեակատարողական հիմնարկ ընդունվելիս

1. Դատապարտյալների բժշկական զննությունն իրականացվում է կարանտինային բաժանմունք տեղափոխվելուց հետո անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան 24 ժամվա ընթացքում:

2. Քրեակատարողական հիմնարկի կարանտինային բաժանմունքում, մինչև բժշկական զննություն անցնելը, քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի իրավասու ծառայողի կողմից դատապարտյալն իրեն հասկանալի լեզվով գրավոր և բանավոր կերպով իրազեկվում է առողջության պահպանման՝ ներառյալ բժշկական օգնության և սպասարկման իրավունքի, բժշկական օգնության և սպասարկման ծավալների ու տրամադրման կարգի մասին: Գրավոր կերպով իրազեկումն իրականացվում է դատապարտյալին իրազեկման թերթիկ տրամադրելու ձևով, որի օրինակելի ձևը և տրամադրման կարգը սահմանում է համապատասխան նախարարը:

3. Կարանտինային բաժանմունքում իրականացվող բժշկական զննությունը դատապարտյալի առողջական վիճակի գնահատումն է՝ դրա վերաբերյալ տեղեկություններ ստանալու նպատակով, որն օգտագործվում է՝

1) դատապարտյալին քրեակատարողական հիմնարկում գտնվելու ժամանակահատվածում պատշաճ և համարժեք բժշկական օգնություն և սպասարկում տրամադրելու համար.

2) դատապարտյալի մոտ հնարավոր մարմնական վնասվածք հայտնաբերելու, այդ թվում՝ խոշտանգման կամ վատ վերաբերմունքի այլ ձևերի արդյունքում ստացված, ինչպես նաև նրա առողջական վիճակի վերաբերյալ գանգատ արձանագրելու նպատակով.

3) վարակիչ հիվանդությունների տարածումը կանխարգելելու համար:

4. Բժշկական զննության արդյունքները գրանցվում են՝

1) դատապարտյալի ամբուլատոր բժշկական քարտում.

2) քրեակատարողական հիմնարկ ընդունվածների բժշկական զննության մատյանում.

3) խոշտանգման կամ վատ վերաբերմունքի այլ ձևերի հետ կապված բժշկական զննության արձանագրության (սույն գլխում այսուհետ նաև՝ արձանագրություն) ձևաթղթի մեջ: Արձանագրության ձևաթղթի ձևը և դրա կազմման ուղեցույցը հաստատում է համապատասխան նախարարը:

5. Բժշկական զննությունն իրականացվում է քրեակատարողական հիմնարկի՝ բուժաշխատող չհանդիսացող ծառայողների կամ դատապարտյալի փոխադրումն իրականացնող ծառայողների լսելիության և, եթե բժշկական զննությունն իրականացնող բժիշկը հակառակը չի պահանջում, ապա նաև՝ տեսանելիության սահմաններից դուրս: Դատապարտյալների բժշկական զննությունն իրականացվում է անհատական սկզբունքով՝ առանձին:

Հոդված 93. Հոգեկան առողջության զննությունը և ռիսկի գնահատումը

1. Դատապարտյալների հոգեկան առողջության զննությունն իրականացվում է կարանտինային բաժանմունք տեղափոխվելուց հետո անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան 24 ժամվա ընթացքում:

2. Հոգեկան առողջության զննության արդյունքում հոգեկան խանգարման զգալի ռիսկի հայտնաբերման դեպքում հոգեբույժի կողմից իրականացվում է հոգեկան առողջության խորը գնահատում: Խորը գնահատման հիման վրա մշակվում է դատապարտյալի նկատմամբ իրականացվող հոգեբանական և հոգեբուժական միջամտությունների պլանը:

Հոդված 94. Խոշտանգման կամ վատ վերաբերմունքի այլ ձևերի հետ կապված բժշկական զննության արձանագրումը

1. Արձանագրության ձևաթուղթը կազմվում է, եթե՝

1) առկա է կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի գրավոր կամ բանավոր հայտարարությունը՝ մարմնական վնասվածքը կամ առողջական վիճակի վերաբերյալ գանգատը խոշտանգման կամ վատ վերաբերմունքի այլ դրսևորման հետևանք լինելու վերաբերյալ.

2) բուժաշխատողը հայտնաբերում է, այդ թվում՝ անցկացրած բժշկական զննության ընթացքում, որ կալանավորված անձի կամ դատապարտյալի մարմնական վնասվածքը կամ առողջական վիճակի վերաբերյալ գանգատը կարող է լինել խոշտանգման կամ վատ վերաբերմունքի այլ դրսևորման հետևանք:

2. Ենթադրյալ խոշտանգման կամ վատ վերաբերմունքի այլ դրսևորման յուրաքանչյուր դեպքում բուժաշխատողը պարտավոր է՝

1) իրականացնել պատշաճ բժշկական զննություն և լրացնել արձանագրության ձևաթուղթը.

2) արձանագրության ձևաթուղթն ուղարկել իրավասու քննչական մարմին.

3) կալանավորված անձին կամ դատապարտյալին տեղեկացնել իր միջոցների հաշվին մասնագիտական երկրորդ կամ իր նախընտրած թվով այլ կարծիք ստանալու իր իրավունքի մասին:

**ԱԶԱՏԱԶՐԿՄԱՆ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՏԱՐԲԵՐ
ՏԵՍԱԿԻ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐՈՒՄ**

Հոդված 95. Ազատագրկման կրման պայմանները ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում

1. Ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում պատիժ են կրում ոչ մեծ ծանրության հանցագործությունների համար դատապարտյալները, խիստ պայմաններում՝ միջին ծանրության հանցագործությունների համար դատապարտյալները:

2. Ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում դատապարտյալը պահվում է մինչև տասը դատապարտյալի համար նախատեսված բնակելի կացարանում: Նրանց թույլատրվում է.

1) սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու համար իրենց բանկային հաշվից ամսական ծախսել նվազագույն աշխատավարձի վաթսունապատիկի չափով գումար.

2) տարվա ընթացքում ունենալ առնվազն տասներկու կարճատև և տասներկու երկարատև տեսակցություն.

3) տարվա ընթացքում ունենալ առնվազն մեկ՝ մինչև հինգ օր տևողությամբ, երկարատև տեսակցություն՝ քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս բնակվելու իրավունքով:

3. Ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում դատապարտյալը պահվում է մինչև վեց դատապարտյալի համար նախատեսված բնակելի կացարանում: Նրանց թույլատրվում է.

1) սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու համար իրենց բանկային հաշվից ամսական ծախսել նվազագույն աշխատավարձի մինչև հիսունհինգապատիկի չափով գումար.

2) տարվա ընթացքում ունենալ առնվազն տասը կարճատև և տասը երկարատև տեսակցություն:

4. Ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում դատապարտյալը կարող է տեղաշարժվել գիշերային ժամերին՝ քրեակատարողական հիմնարկի՝ այդ նպատակով նախատեսված տարածքի սահմաններում, իսկ ցերեկային ժամերին՝ քրեակատարողական հիմնարկի տարածքի սահմաններում, և քրեակատարողական հիմնարկի պետի թույլտվությամբ՝ դրանից դուրս:

5. Ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում դատապարտյալը կարող է տեղաշարժվել ցերեկային ժամերին՝

քրեակատարողական հիմնարկի՝ այդ նպատակով նախատեսված տարածքի սահմաններում:

6. Ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում դատապարտյալներին անջատ պահելու՝ սույն օրենսգրքի 59-րդ հոդվածով սահմանված սկզբունքները չեն գործում, և դատապարտյալները պահվում են հասարակական համակեցության կանոններին համապատասխան:

7. Տույժեր չունենալու և օրինապահ վարքագիծ դրսևորելու դեպքում պատժի ժամկետի ոչ պակաս, քան վեց ամիսը խիստ պայմաններում կրելուց հետո դատապարտյալները տեղափոխվում են մեղմ պայմաններ:

8. Մեղմ պայմաններում պատիժ կրող և պատժի կրման սահմանված կարգի խախտումներ թույլ տվող դատապարտյալները տեղափոխվում են պատժի կրման խիստ պայմաններ:

9. Պատժի կրման խիստ պայմաններից մեղմ պայմաններ կամ մեղմից խիստ պայմաններ կրկնակի տեղափոխություն կատարվում է սույն հոդվածի 7-րդ և 8-րդ մասերով նախատեսված կարգով:

10. Մեղմ պայմաններում պատիժ կրող դատապարտյալները պատժի ժամկետի ավարտից վեց ամիս առաջ կարող են ստանալ քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս ազատ տեղաշարժվելու հնարավորություն՝ քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ: Այս դեպքում դատապարտյալին թույլատրվում է բնակվել և աշխատել քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս, քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի հսկողության ներքո: Դատապարտյալը կարող է համատեղ բնակվել առանց պահախմբի կամ առանց ուղեկցորդման տեղաշարժվելու իրավունք ունեցող դատապարտյալների հետ:

11. Սույն հոդվածի 10-րդ մասով սահմանված որոշումը կայացնելիս, ի թիվս այլնի, հաշվի է առնվում դատապարտյալի կապը արտաքին աշխարհի հետ և աշխատանքի առկայությունը:

Հոդված 96. Ազատագրկման կրման պայմանները միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում

1. Միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում պատիժ են կրում ծանր հանցագործությունների համար դատապարտյալները, խիստ պայմաններում՝ առանձնապես ծանր հանցագործությունների համար մինչև տասը տարի ժամկետով ազատագրկման դատապարտյալները, ինչպես նաև նախկինում ազատագրկում չկրածները՝ ռեցիդիվի դեպքում:

2. Միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում դատապարտյալը պահվում է մինչև վեց դատապարտյալի համար նախատեսված բնակելի կացարանում: Նրան թույլատրվում է.

1) սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու համար իր բանկային հաշվից ամսական ծախսել նվազագույն աշխատավարձի մինչև հիսունապատիկի չափով գումար.

2) տարվա ընթացքում ունենալ առնվազն ութ կարճատև և ութ երկարատև տեսակցություն:

3. Միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում դատապարտյալը պահվում է մինչև վեց դատապարտյալի համար նախատեսված մեկուսացված խցում: Նրան թույլատրվում է.

1) սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու համար իր բանկային հաշվից ամսական ծախսել նվազագույն աշխատավարձի քառասունհինգապատիկի չափով գումար.

2) տարվա ընթացքում ունենալ առնվազն վեց կարճատև և վեց երկարատև տեսակցություն:

4. Միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում դատապարտյալը կարող է տեղաշարժվել ցերեկային ժամերին՝ քրեակատարողական հիմնարկի՝ այդ նպատակով նախատեսված տարածքի սահմաններում:

5. Միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում դատապարտյալը կարող է տեղաշարժվել առնվազն երեք ժամ ցերեկային որոշակի ժամերին՝ քրեակատարողական հիմնարկի՝ այդ նպատակով նախատեսված տարածքի սահմաններում:

6. Տույժեր չունենալու և օրինապահ վարքագիծ դրսևորելու դեպքում պատժի ժամկետի ոչ պակաս, քան մեկ երրորդը խիստ պայմաններում կրելուց հետո դատապարտյալները տեղափոխվում են մեղմ պայմաններ:

7. Մեղմ պայմաններում պատիժ կրող և պատժի կրման սահմանված կարգի խախտումներ թույլ տվող դատապարտյալները տեղափոխվում են պատժի կրման խիստ պայմաններ:

8. Պատժի կրման խիստ պայմաններից մեղմ պայմաններ կամ մեղմից խիստ պայմաններ կրկնակի տեղափոխություն կատարվում է սույն հոդվածի 6-րդ և 7-րդ մասերով նախատեսված կարգով:

Հոդված 97. Ազատագրկման կրման պայմանները բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկում

1. Բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում պատիժ են կրում տասը տարուց ավելի ժամկետով ազատազրկման դատապարտյալները, իսկ խիստ պայմաններում՝ ցմահ ազատազրկման դատապարտյալները, ինչպես նաև նախկինում ազատազրկում կրածները՝ ռեցիդիվի դեպքում:

2. Բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում դատապարտյալը պահվում է մինչև վեց դատապարտյալի համար նախատեսված մեկուսացված խցում: Նրան թույլատրվում է.

1) սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու համար իր բանկային հաշվից ամսական ծախսել նվազագույն աշխատավարձի մինչև քառասունապատիկի չափով գումար.

2) տարվա ընթացքում ունենալ առնվազն վեց կարճատև և վեց երկարատև տեսակցություն:

3. Բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում դատապարտյալը պահվում է մինչև չորս դատապարտյալի համար նախատեսված մեկուսացված խցում: Նրան թույլատրվում է.

1) սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու համար իր բանկային հաշվից ամսական ծախսել նվազագույն աշխատավարձի երեսունհինգապատիկի չափով գումար.

2) տարվա ընթացքում ունենալ առնվազն չորս կարճատև և չորս երկարատև տեսակցություն:

4. Բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում դատապարտյալն ամենօրյա երկու ժամ տևողությամբ զբոսանքի իրավունք ունի:

5. Բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում դատապարտյալն ամենօրյա մեկ ժամ տևողությամբ զբոսանքի իրավունք ունի:

6. Տույժեր չունենալու և օրինապահ վարքագիծ դրսևորելու դեպքում պատժի ժամկետի ոչ պակաս, քան երեք տարին խիստ պայմաններում պատիժ կրելուց հետո դատապարտյալները տեղափոխվում են մեղմ պայմաններ:

7. Մեղմ պայմաններում պատիժ կրող և պատժի կրման սահմանված կարգի խախտումներ թույլ տվող դատապարտյալները տեղափոխվում են պատժի կրման խիստ պայմաններ:

8. Պատժի կրման խիստ պայմաններից մեղմ պայմաններ կամ մեղմից խիստ պայմաններ կրկնակի տեղափոխություն կատարվում է սույն հոդվածի 6-րդ և 7-րդ մասերով նախատեսված կարգով:

Հոդված 98. Ազատագրկման կրման պայմանների առանձնահատկությունները բարձր անվտանգության քրեակատարողական հիմնարկում ցմահ ազատագրկման դատապարտյալների համար

1. Ցմահ ազատագրկման դատապարտյալը պատժի կրման խիստ պայմաններից տեղափոխվում է մեղմ պայմաններ ութ տարի խիստ պայմաններում պատիժ կրելուց հետո՝ պատժի կրման սահմանված կարգի խախտումների համար վերջին մեկ տարում տույժեր չունենալու դեպքում:

Հոդված 99. Ազատագրկման կրման պայմանները քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական ստորաբաժանում տեղափոխվելու դեպքում

1. Քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական ստորաբաժանումում դատապարտյալը պահվում է առանձնացված հատվածում, կացարանում կամ խցում՝ հնարավորինս ապահովելու նպատակով կոնկրետ քրեակատարողական հիմնարկի անվտանգային աստիճանը, որտեղ տեղաբաշխվել է դատապարտյալը պատիժը կրելու համար:

2. Քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական ստորաբաժանում դատապարտյալին պահելու պայմանների առանձնահատկությունները սահմանվում են քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

Հոդված 100. Հացադուլի իրականացումը և դրա առանձնահատկությունները

1. Հացադուլը դատապարտյալի (այսուհետ՝ հացադուլ իրականացնող) կողմից գիտակցաբար և սեփական կամքով ցանկացած տեսակի սննդամթերքից և (կամ) ջրից որոշակի ժամկետով կամ անժամկետ հրաժարվելն է, ինչի մասին վերջինս բանավոր կամ գրավոր հայտարարություն է ներկայացնում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմ:

2. Հացադուլ իրականացնող դատապարտյալի կողմից սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հայտարարությունը չներկայացվելու դեպքում, այդպիսի տվյալները քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմին հայտնի դառնալուց հետո անհապաղ հայտնվում են քրեակատարողական հիմնարկի պետին:

3. Հացադուլ իրականացնող անձի կողմից հացադուլ իրականացնելու մասին հայտարարությունը կամ այդ մասին սույն հոդվածի 2-րդ մասով հայտնի դարձած տվյալները ենթակա են անհապաղ արձանագրման քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի կողմից: Հացադուլ իրականացնելը չի հանգեցնում պատիժը կրելու սահմանված կարգի խախտման և հացադուլ իրականացնողի համար չի կարող առաջացնել անբարենպաստ հետևանքներ:

4. Հացադուլ իրականացնող անձի համաձայնության առկայության դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դրա մասին անհապաղ տեղեկացնում է նրա փաստաբանին (եթե հացադուլ իրականացնող անձն ունի փաստաբան), նրա մերձավոր ազգականներից մեկին կամ նրա կողմից ընտրված անձին: Հացադուլ իրականացնող անչափահաս անձի դեպքում նրա համաձայնությունը չի պահանջվում:

5. Հացադուլ իրականացնող անձի կողմից հացադուլ իրականացնելու վերաբերյալ հայտարարության մասին քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմին հայտնելուց հետո իրենց իրավասության շրջանակներում համապատասխան աշխատանքներ են իրականացնում ավագ բուժաշխատողը և սոցիալական կամ հոգեբանական աշխատանքներ իրականացնող ստորաբաժանումը:

6. Հացադուլ իրականացնող անձի համաձայնության առկայության դեպքում հացադուլ իրականացնողը ենթարկվում է անհրաժեշտ բժշկական զննության և քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի կողմից հացադուլ իրականացնելու փաստի արձանագրման պահից 24 ժամվա ընթացքում քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ տեղափոխվում է այդ նպատակով հատուկ առանձնացված խուց՝ հնարավորինս հաշվի առնելով քրեակատարողական հիմնարկի շենքային պայմանները՝ բացառությամբ ցածր անվտանգության քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ կրող դատապարտյալների: Հատուկ առանձնացված խցի պայմանները չպետք է ավելի վատ լինեն, քան քրեակատարողական հիմնարկի ներքին կանոնակարգով սահմանված նվազագույն չափանիշները: Սույն հոդվածի իմաստով հատուկ առանձնացված խուց չի կարող համարվել պատժախուցը: Հացադուլ իրականացնող անձի նկատմամբ չպետք է կիրառվի որևէ ճնշում հացադուլը դադարեցնելու նպատակով: Նրան տրամադրվող բժշկական օգնությունը և սպասարկումը չեն կարող պայմանավորվել հացադուլը դադարեցնելու միտումով:

7. Հացադուլ իրականացնող անձի գիտակցության մթազնման կամ կորստի, ինչպես նաև կոմայի մեջ ընկնելու դեպքում վերջինիս առանց իր համաձայնության տրամադրվում է անհրաժեշտ բժշկական օգնություն և սպասարկում (այդ թվում՝ արհեստական սնուցման ձևով) միայն կյանքին սպառնացող վտանգի, ինչպես նաև շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդությունների դեպքերում՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով՝ բժշկի պատճառաբանված գրավոր եզրակացության հիման վրա: Բժշկական օգնությունը և սպասարկումը պետք է իրականացվեն մարդկային արժանապատվությունը չնվաստացնող պայմաններում՝ պահպանելով հացադուլ իրականացնող անձի հիմնական իրավունքները և ազատությունները:

8. Հացադուլ իրականացնող անձի հարկադիր կերակրումն արգելվում է:

9. Հացադուլ իրականացնող անձի տեղափոխումն այլ քրեակատարողական հիմնարկ, ապացուցողական գործողությունների կատարման վայր կամ դատարան իրականացվում է ընդհանուր հիմունքներով, անհրաժեշտության դեպքում, բուժաշխատողի ուղեկցությամբ:

Հոդված 101.Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի գործողությունները դատապարտյալի ծանր հիվանդության կամ մահվան դեպքում

1. Դատապարտյալի ծանր հիվանդության կամ մահվան դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն այդ մասին անհապաղ տեղեկացնում է նրա մերձավոր ազգականներին և պատիժների և հարկադրանքի այլ միջոցների կիրառման օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող դատախազին:

2. Մահացածի դին Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված գործողությունների իրականացումից հետո հանձնվում է նրա մերձավոր ազգականներին կամ համապատասխան դիմում ներկայացնող անձին: Այդպիսիք չլինելու դեպքում դատապարտյալի հուղարկավորումն իրականացվում է պետական միջոցների հաշվին:

Գ Լ ՈՒ Խ 20

ԱԶԱՏԱԶՐԿՄԱՆ ԿԱՄ ՑՄԱԿ ԱԶԱՏԱԶՐԿՄԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ԿԱՐԳԱՊԱՀԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Հոդված 102. Դատապարտյալի նկատմամբ կիրառվող խրախուսանքի միջոցները

1. Դրական վարքագծի կամ աշխատանքի կամ ուսման նկատմամբ բարեխիղճ վերաբերմունքի, դատապարտյալների ինքնագործ միավորումների աշխատանքներին կամ միջոցառումներին ակտիվորեն մասնակցելու համար ազատազրկման դատապարտյալի նկատմամբ սահմանված կարգով կարող են կիրառվել խրախուսանքի հետևյալ միջոցները.

- 1) շնորհակալություն.
- 2) լրացուցիչ հեռախոսակապի թույլտվություն.
- 3) լրացուցիչ կարճատև կամ երկարատև տեսակցության թույլտվություն, բայց տարվա ընթացքում երկու կարճատև կամ երկու երկարատև տեսակցությունից ոչ ավելի.
- 4) լրացուցիչ տեսազանգի թույլտվություն.
- 5) սոցիալական վերականգնման նպատակով լրացուցիչ մեկնում.

6) սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու համար լրացուցիչ գումար ծախսելու թույլտվություն.

7) բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում պահվող դատապարտյալի զբոսանքի ժամանակի ավելացում՝ մինչև երկու ժամ, մեկ ամիս ժամկետով.

8) ունենալ և օգտագործել հեռուստացույց.

9) մեկ քրեակատարողական հիմնարկի շրջանակներում խիստ պայմաններից տեղափոխում մեղմ պայմաններ.

10) նախկինում նշանակված տույժի վաղաժամկետ հանում:

2. Դատապարտյալը, որպես խրախուսանքի միջոց, կարող է ներկայացվել տեղափոխման անվտանգային առավել ցածր աստիճան ունեցող քրեակատարողական հիմնարկ՝ պատժի կրումը շարունակելու նպատակով:

Հոդված 103. Դատապարտյալի նկատմամբ խրախուսանքի միջոցներ կիրառելու կարգը

1. Խրախուսանքի բոլոր միջոցները կիրառվում են գրավոր՝ քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ:

Հոդված 104. Դատապարտյալի նկատմամբ կիրառվող տույժի միջոցները

1. Պատիժը կրելու սահմանված կարգը խախտելու համար դատապարտյալի նկատմամբ սահմանված կարգով կարող են կիրառվել տույժի հետևյալ միջոցները.

1) նախազգուշացում.

2) խիստ նկատողություն.

3) մինչև մեկ ամիս ժամկետով զրկել հեռուստահաղորդումներ կամ ֆիլմեր դիտելու իրավունքից.

4) զրկել հեռուստացույց ունենալու և օգտագործելու իրավունքից.

5) մինչև մեկ ամիս ժամկետով զրկել հեռախոսակապից կամ տեսազանգից օգտվելու իրավունքից.

6) մինչև մեկ ամիս ժամկետով զրկել տեսակցության իրավունքից.

7) տեղափոխել պատժախուց՝ մինչև տասնհինգ օր:

Հոդված 105. Դատապարտյալի կողմից պատժի կրման սահմանված կարգի խախտումները

1. Դատապարտյալի կողմից պատժի կրման սահմանված կարգի խախտումներ են համարվում զանցանքը, քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի ներկայացուցիչներին ուղղված սպառնալիքը, քրեակատարողական հիմնարկներում անհնազանդությունը կամ դրան ակտիվորեն մասնակցելը, նշված

խախտումները կատարելու նպատակով խմբեր կազմակերպելը կամ դրանց մասնակցելը կամ օգտագործումն արգելված առարկաներ պատրաստելը, պահելը կամ տարածելը, միջանձնային ֆիզիկական կամ հոգեկան ներգործությունը:

2. Մեկ տարվա ընթացքում պատժի կրման սահմանված կարգի եռակի խախտումը կարող է համարվել չարամիտ, եթե այդ խախտումներից յուրաքանչյուրի համար դատապարտյալը ենթարկվել է տույժի, բացառությամբ՝ նախազգուշացման, և տույժը չի հանվել կամ մարվել:

3. Պատժի կրման սահմանված կարգի չարամիտ խախտման դեպքում դատապարտյալը կարող է ներկայացվել տեղափոխման անվտանգային ավելի բարձր աստիճան ունեցող քրեակատարողական հիմնարկ՝ պատժի կրումը շարունակելու նպատակով:

4. Դատապարտյալը պատժի կրման սահմանված կարգի չարամիտ խախտող է ճանաչվում քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ՝ միաժամանակ տույժ նշանակելով:

Հոդված 106. Դատապարտյալի նկատմամբ տույժի միջոցներ կիրառելու կարգը

1. Տույժի բոլոր միջոցները կիրառվում են գրավոր՝ քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ, բացառությամբ սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքի:

2. Դատապարտյալի նկատմամբ տույժի միջոցները կիրառելիս հաշվի են առնվում խախտումը կատարելու հանգամանքները, տույժի միջոցի կիրառմամբ հետապնդվող իրավաչափ նպատակին հասնելու ողջամիտ անհրաժեշտությունը, դատապարտյալի անձը և նրա վարքագիծը նախքան խախտումը կատարելը: Նշանակվող տույժը պետք է համապատասխանի դատապարտյալի կատարած խախտման ծանրությանը և բնույթին: Տույժը կիրառվում է բացառապես խախտումը կատարած անձի նկատմամբ այն հայտնաբերելուց հետո ոչ ուշ, քան տասն օրվա ընթացքում, իսկ եթե խախտման կապակցությամբ կատարվել է ստուգում, ապա դրա ավարտից հետո, բայց ոչ ուշ, քան խախտումը կատարելու օրվանից մեկ ամիս հետո: Տույժը, որպես կանոն, կատարվում է անհապաղ, իսկ դրա անհապաղ կատարման անհնարինության դեպքում՝ ոչ ուշ, քան մեկ ամսում՝ այն նշանակելու օրից: Մեկ խախտման համար արգելվում է նշանակել մեկից ավելի տույժ:

3. Նախազգուշացումը հայտարարվում է բանավոր կամ գրավոր:

4. Դատապարտյալը տեղափոխվում է պատժախուց՝ պարտադիր նշելով այդ վայրում պահելու ժամկետը:

5. Անչափահասը, քրեակատարողական հիմնարկում մինչև երեք տարեկան երեխա ունեցող, կերակրող մայր, հղի կամ նախածննդյան կամ հետծննդյան ժամանակահատվածում գտնվող դատապարտյալի նկատմամբ պատժախուց տեղափոխելու ձևով տույժի միջոցը չի կարող նշանակվել և կիրառվել:

6. Ստացիոնար պայմաններում բուժում ստացող դատապարտյալների նկատմամբ նշանակված պատժախուց տեղափոխելու ձևով տույժի միջոցի կիրառումը հետաձգվում է մինչև բուժման ավարտը, իսկ ամբուլատոր պայմաններում բուժում ստացող դատապարտյալների նկատմամբ նշանակված պատժախուց տեղափոխելու ձևով տույժի միջոցի կիրառումը կարող է հետաձգվել բժշկական ցուցման հիման վրա, եթե դատապարտյալի առողջական վիճակը թույլ չի տալիս վերջինիս տեղափոխել պատժախուց:

7. Դատապարտյալին պատժախցից քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական ստորաբաժանում փոխադրելու դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի բժշկական ստորաբաժանումում դատապարտյալին պահելու ժամանակը հաշվվում է տույժը կրելու ժամկետի մեջ:

8. Դատապարտյալը համարվում է տույժ չունեցող, եթե տույժը կրելուց հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում, չի ենթարկվել նոր տույժի, կամ նախկինում նշանակված տույժը հանվել է:

9. Դատապարտյալի նկատմամբ տույժի միջոցի կիրառումը ենթակա է բողոքարկման պատիժների կատարման նկատմամբ հսկողություն և վերահսկողություն իրականացնող մարմիններին:

Հոդված 107. Պատժախցում նախատեսված պահելու պայմանները

1. Պատժախցում գտնվելու ժամանակամիջոցում դատապարտյալին կարող են արգելվել՝

1) դրամական փոխանցումներ ստանալը և կատարելը, բացառությամբ առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու դեպքերի.

2) հանձնուքներ կամ ծանրոցներ ստանալը և ուղարկելը, բացառությամբ առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու դեպքերի.

3) քաղաքացիաիրավական գործարքներին մասնակցելը.

4) տեսակցությունները, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի.

5) հեռախոսակապից օգտվելը.

6) տեսազանգից օգտվելը, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

2. Պատժախցում գտնվելու ժամանակ դատապարտյալին արգելվում է աշխատելը:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված սահմանափակումները կիրառվում են տույժի միջոց կիրառելու մասին քրեակատարողական հիմնարկի պետի պատճառաբանված որոշմամբ: Պատժախցում գտնվելու ժամանակամիջոցում կարող է կիրառվել սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված մեկից ավելի սահմանափակում:

4. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված յուրաքանչյուր սահմանափակումը կիրառելիս պետք է հիմնավորվի պատճառական կապը կատարած խախտման և կիրառվող սահմանափակման միջև և սահմանափակման կիրառմամբ հետապնդվող իրավաչափ նպատակին հասնելու ողջամիտ անհրաժեշտությունը:

5. Պատժախցում պահվող դատապարտյալի նյութակենցաղային ապահովման պայմանները սահմանվում են քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգով:

6. Պատժախցում պահվող դատապարտյալը գտնվում է բժշկական հսկողության ներքո:

7. Պատժախցում պահվող դատապարտյալի նկատմամբ կիրառվող տույժի միջոցը կարող է վաղաժամկետ դադարեցվել բժշկի եզրակացության հիման վրա:

8. Դատապարտյալը պատժախցում կարող է անընդմեջ պահվել երեսուն օրից ոչ ավել:

Գ Լ ՈՒ Խ 21

ԱԶՍԱԶՐԿՄԱՆ ԿԱՄ ՅՄԱՀ ԱԶՍԱԶՐԿՄԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԵՎ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 108. Դատապարտյալին աշխատանքի ներգրավելը

1. Ցածր, միջին և բարձր քրեակատարողական հիմնարկներում կարող են կազմակերպվել աշխատանքային զբաղվածության գոտիներ կամ խցեր՝ դատապարտյալներին աշխատանքներում ներգրավելու նպատակով:

2. Դատապարտյալին աշխատանքի ներգրավելիս քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պարտավոր է հաշվի առնել նրա սեռը, տարիքը, աշխատունակությունը, առողջական վիճակը, ունակությունները և հնարավորինս՝ մասնագիտությունը: Դատապարտյալի աշխատանքային գործունեությունը չպետք է խոչընդոտի քրեակատարողական հիմնարկի առջև դրված խնդիրներն իրականացնելուն:

3. Դատապարտյալն աշխատանքի է ներգրավվում քրեակատարողական հիմնարկում գործող պետական կամ սեփականության այլ ձև ունեցող ձեռնարկությունում, կազմակերպությունում՝ դատապարտյալի պատշաճ պահման և մեկուսացման պահանջներն ապահովելու պայմանով: Դատապարտյալն իրավունք ունի զբաղվելու անհատական աշխատանքային գործունեությամբ:

4. Աշխատանքով ապահովելու նախապատվությունը տրվում է այն դատապարտյալին, որն ունի գույքային պարտավորություններ կամ գտնվում է նյութական ծանր վիճակում:

5. Դատապարտյալի աշխատանքը չպետք է լինի հարկադիր և (կամ) շահագործող բնույթի և չպետք է ուղղված լինի քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի անձնական շահերը բավարարելուն:

Հոդված 109. Դատապարտյալի աշխատանքի պայմանները

1. Դատապարտյալի աշխատանքային հարաբերությունները կարգավորվում են Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսդրությամբ՝ այն առանձնահատկությունի հաշվառմամբ, որոնք սահմանված են սույն օրենսգրքով:

2. Դատապարտյալներն աշխատանքի ներգրավվում են իրենց ցանկությամբ:

3. Կենսաթոշակի տարիքը լրացած դատապարտյալը, ինչպես նաև հաշմանդամություն ունեցող, հղի կամ մինչև երեք տարեկան երեխա ունեցող դատապարտյալն աշխատանքի է ներգրավվում հաշվի առնելով նրանց առողջական վիճակը և այլ առանձնահատկությունները՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան:

4. Դատապարտյալին արգելված աշխատանքների ցանկը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Հոդված 110. Դատապարտյալի աշխատանքի վարձատրությունը

1. Դատապարտյալը, Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան, ունի աշխատանքի վարձատրության իրավունք:

2. Աշխատաժամանակի և արտադրանքի չափաբաժիններն ամբողջությամբ կատարելու դեպքում դատապարտյալների ամսական վարձատրությունը չի կարող պակաս լինել սահմանված նվազագույն աշխատավարձից:

3. Ոչ լրիվ աշխատանքային օրվա կամ ոչ լրիվ աշխատանքային շաբաթվա դեպքում դատապարտյալի աշխատանքը վարձատրվում է կատարված աշխատաժամանակին կամ թողարկված արտադրանքին համապատասխան:

Հոդված 111. Դատապարտյալին չվարձատրվող աշխատանքների ներգրավելը

1. Քրեակատարողական հիմնարկի պետի որոշմամբ դատապարտյալն իր համաձայնությամբ, առանց վարձատրության, կարող է ներգրավվել քրեակատարողական հիմնարկի կամ դրան հարող տարածքների բարեկարգման աշխատանքներին:

2. Դատապարտյալը չվարձատրվող աշխատանքների ներգրավվում է հերթականությամբ՝ ոչ հանգստյան ժամերին՝ օրական երկու ժամից ոչ ավելի ժամանակով:

3. Հաշմանդամություն ունեցող, ինչպես նաև անչափահաս, հղի կամ կենսաթոշակի տարիքը լրացած դատապարտյալին չվարձատրվող աշխատանքների ներգրավելը թույլատրվում է նրա գրավոր համաձայնությամբ՝ հաշվի առնելով անձի ֆունկցիոնալության սահմանափակումները, առողջական և տարիքային առանձնահատկությունները:

Հոդված 112. Դատապարտյալի կրթությունը

1. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը միջոցներ է ձեռնարկում դատապարտյալի ֆորմալ կրթությունը՝ հանրակրթական, մասնագիտական և բարձրագույն կրթական ծրագրերով (հեռակա, մասնակի բեռնվածության, հեռավար ձևերով), ինչպես նաև ոչ ֆորմալ կրթությունը օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կազմակերպելու ուղղությամբ: Դատապարտյալի կրթությունը կարող է իրականացվել նաև վերջինիս կամ օրենքով չարգելված միջոցների հաշվին:

2. Սովորող դատապարտյալը քննություններ հանձնելու կապակցությամբ աշխատանքային պարտականությունների կատարումից ազատվում է Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

3. Քրեակատարողական հիմնարկներում ազատագրկման ձևով պատիժ կրող այն դատապարտյալները, ում պատժից ազատման ժամկետի լրանալուն կրթության իրավունքի իրացման վերաբերյալ գրավոր դիմում ներկայացնելու պահին մնացել է 1 տարուց ավելի, կարող են իրացնել իրենց կրթության իրավունքը (միջնակարգ կրթություն ստանալ) «Կրթության մասին» օրենքով սահմանված կարգով Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի միջոցների հաշվին:

4. Պատժի կրման ընթացքում դատապարտյալի կրթությունը խրախուսվում է և հաշվի առնվում նրա վերասոցիալականացումը գնահատելիս:

5. Դատապարտյալի միջնակարգ կրթությունն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության և Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարների համատեղ ընդունված կարգով:

Հոդված 113. Դատապարտյալի մասնագիտական կրթությունը և ոչ ֆորմալ կրթության ձևով մասնագիտական պատրաստումը

1. Քրեակատարողական հիմնարկում՝ Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի և օրենքով չարգելված միջոցների հաշվին, կարող է կազմակերպվել մասնագիտություն չունեցող դատապարտյալի նախնական մասնագիտական՝ արհեստագործական կրթություն կամ մասնագիտական

պատրաստում՝ ոչ ֆորմալ կրթության ձևով, որին դատապարտյալները ներգրավվում են իրենց ցանկությամբ: Մասնագիտական կրթությունը հնարավորինս պետք է լինի այնպիսին, որպեսզի աշխատանքի կատարման ընթացքում պահպանվեն կամ բարելավվեն դատապարտյալի՝ պատժից ազատվելուց հետո ապրուստի միջոց վաստակելու ունակությունները:

Գ Լ ՈՒ Խ 22

ԱԶԱՏԱԶՐԿՄԱՆ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԱՆՉԱՓԱՀԱՍ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Հոդված 114. Անչափահաս դատապարտյալների համար նախատեսված քրեակատարողական հիմնարկի ընդհանուր բնութագիրը

1. Քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում պատիժ են կրում առաջին անգամ ազատազրկման դատապարտյալ անչափահասները:

2. Նախկինում ազատազրկում կրած և դատվածություն ունեցող անչափահասները պատիժ են կրում քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում:

3. Նախկինում ազատազրկում կրած և դատվածություն ունեցող անչափահաս դատապարտյալները քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններից կարող են տեղափոխվել հիմնարկի մեղմ պայմաններ՝ նշանակված պատժի առնվազն մեկ երրորդը կրելուց հետո:

4. Անչափահաս դատապարտյալների համար նախատեսված քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում կարող են պատիժ կրել նաև չափահաս դատապարտյալները, բայց ոչ ավելի, քան նրանց քսանմեկ տարին լրանալը:

Հոդված 115. Պատժի կրման պայմաններն անչափահաս դատապարտյալների համար նախատեսված քրեակատարողական հիմնարկում

1. Քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում անչափահաս դատապարտյալը պահվում է մինչև ութ դատապարտյալի համար նախատեսված բնակելի կացարանում: Նրանց թույլատրվում է.

1) սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու համար իրենց բանկային հաշվից ամսական ծախսել նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով գումար.

2) տարվա ընթացքում ունենալ առնվազն տասներկու կարճատև և տասներկու երկարատև տեսակցություն:

2. Քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում անչափահաս դատապարտյալը պահվում է մինչև վեց դատապարտյալի համար նախատեսված՝

աշխատանքից կամ ուսումից ազատ ժամերին փակվող, մեկուսացված բնակելի կացարանում: Նրանց թույլատրվում է.

1) սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության առարկաներ ձեռք բերելու համար իրենց անձնական հաշիվներից ամսական ծախսել նվազագույն աշխատավարձի քառասունապատիկի չափով գումար.

2) տարվա ընթացքում ունենալ առնվազն ութ կարճատև և ութ երկարատև տեսակցություն:

3. Քրեակատարողական հիմնարկի մեղմ պայմաններում անչափահաս դատապարտյալը կարող է ցերեկային ժամերին տեղաշարժվել քրեակատարողական հիմնարկի տարածքի սահմաններում, ինչպես նաև քրեակատարողական հիմնարկի պետի թույլտվությամբ՝ քրեակատարողական հիմնարկի տարածքից դուրս:

4. Քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում անչափահաս դատապարտյալը կարող է տեղաշարժվել ցերեկային ժամերին՝ քրեակատարողական հիմնարկի՝ այդ նպատակով նախատեսված տարածքի սահմաններում:

Հոդված 116. Քրեակատարողական հիմնարկում անչափահաս դատապարտյալների նկատմամբ կիրառվող խրախուսանքի միջոցները

1. Դրական վարքագծի կամ աշխատանքի կամ ուսման նկատմամբ բարեխիղճ վերաբերմունքի, դատապարտյալների ինքնագործ միավորումների աշխատանքներին կամ միջոցառումներին ակտիվորեն մասնակցելու համար անչափահաս դատապարտյալների նկատմամբ, սույն օրենսգրքի 102-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված խրախուսանքի միջոցներից բացի, կարող են կիրառվել նաև խրախուսանքի հետևյալ միջոցները.

1) քրեակատարողական հիմնարկի աշխատակցի ուղեկցությամբ հիմնարկի սահմաններից դուրս մշակութային, կրթական, մարզական, կրոնական կամ այլ միջոցառումներին մասնակցելու թույլտվություն.

2) մերձավոր ազգականների ուղեկցությամբ քրեակատարողական հիմնարկից դուրս գալու թույլտվություն.

3) համակարգչային խաղերից օգտվելու թույլտվություն:

2. Խրախուսանքի բոլոր միջոցները կիրառվում են սույն օրենսգրքի 103-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

Հոդված 117. Քրեակատարողական հիմնարկում անչափահաս դատապարտյալների նկատմամբ կիրառվող խրախուսանքի միջոցների կիրառման առանձնահատկությունները

1. Քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս գալու թույլտվություն ստացած անչափահաս դատապարտյալներին արգելվում է մասնակցել գիշերային ժամերին անցկացվող մշակութային, կրթական, մարզական, կրոնական կամ այլ միջոցառումներին:

2. Քրեակատարողական հիմնարկի սահմաններից դուրս գտնվելու ժամանակը սահմանվում է տվյալ քրեակատարողական հիմնարկի պետի կողմից, բայց ոչ ավելի, քան ութ ժամ:

Հոդված 118. Քրեակատարողական հիմնարկում անչափահաս դատապարտյալների նկատմամբ կիրառվող տույժի միջոցները

1. Պատժի կրման սահմանված կարգի խախտումների համար անչափահաս դատապարտյալների նկատմամբ կարող են կիրառվել սույն օրենսգրքի 104-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-6-րդ կետերով նախատեսված տույժի միջոցները:

2. Անչափահաս դատապարտյալների նկատմամբ տույժի միջոցները կիրառվում են սույն օրենսգրքի 106-րդ հոդվածով նախատեսված կարգով:

Հոդված 119. Տասնութ տարին լրացած ազատազրկման դատապարտյալներին անչափահասների քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում թողնելը

1. Տասնութ տարին լրացած ազատազրկման դատապարտյալները, որպես կանոն, թողնվում են քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում, սակայն մինչև նրանց քսանմեկ տարին լրանալը:

2. Տասնութ տարին լրացած և անչափահասների քրեակատարողական հիմնարկում թողնված դատապարտյալների վրա տարածվում են անչափահաս դատապարտյալների համար սահմանված պատժի կրման պայմանները, սննդի և նյութակենցաղային ապահովման չափաքանակները:

3. Տասնութ տարին լրացած դատապարտյալներին անչափահասների համար նախատեսված քրեակատարողական հիմնարկի խիստ պայմաններում թողնելը կատարվում է Տեղաբաշխման հանձնաժողովի որոշմամբ:

Հոդված 120. Դատապարտյալի տեղափոխումն անչափահասների համար նախատեսված քրեակատարողական հիմնարկից չափահասների քրեակատարողական հիմնարկ

1. Տասնութ տարին լրացած և բացասական բնութագրվող դատապարտյալն անչափահասների համար նախատեսված քրեակատարողական հիմնարկից

տեղափոխվում է ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ՝ պատժի կրումը շարունակելու նպատակով:

2. Տասնութ տարին լրացած դատապարտյալին ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ տեղափոխելու որոշումը կայացնում է Տեղաբաշխման հանձնաժողովը:

3. Քսանմեկ տարին լրացած բոլոր դատապարտյալները պատժի կրումը շարունակելու համար Տեղաբաշխման հանձնաժողովի որոշմամբ տեղափոխվում են ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկ՝ Տեղաբաշխման հանձնաժողովի որոշմամբ:

Գ Լ ՈՒ Խ 23

ՊԱՏԻՃՆԵՐԸ ԿԱՏԱՐՈՂ ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐԻ ԿԱՄ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՊԱՇՏՈՆԱՏԱՐ ԱՆՁԱՆՑ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ԱՆԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄ ԸՆԴՈՒՆԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

Հոդված 121. Բողոքարկման իրավունքը

1. Դատապարտյալը, ինչպես անձամբ, այնպես էլ փաստաբանի կամ օրինական ներկայացուցչի միջոցով իրավունք ունի բողոքարկելու պատիժները կատարող հիմնարկների կամ մարմինների պաշտոնատար անձանց (այսուհետ՝ պաշտոնատար անձինք) գործողությունը, անգործությունը կամ ընդունած որոշումը՝ վերադասության կարգով կամ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան:

2. Պաշտոնատար անձանց գործողության, անգործության կամ ընդունած որոշման դեմ բողոք կարող է ներկայացվել՝

- 1) պատիժը կատարող մարմնի պետին,
- 2) պատիժը կատարող մարմնի վերադաս մարմին կամ
- 3) դատարան:

3. Եթե պաշտոնատար անձանց գործողությունը, անգործությունը կամ ընդունած որոշումը բողոքարկվել է պատիժը կատարող մարմնի պետին և այդ մարմնի վերադաս մարմին միաժամանակ, ապա բողոքը ենթակա է քննության պատիժը կատարող մարմնի վերադաս մարմնի կողմից, որի դեպքում պատիժը կատարող մարմնի պետի կողմից հարուցված վարույթը կարճվում է:

4. Պաշտոնատար անձանց գործողությունը, անգործությունը կամ ընդունած որոշումը կարող է բողոքարկվել դատական կարգով, եթե վերադասության կարգով այն բողոքարկվել, բայց չի բավարարվել:

5. Սույն հոդվածին համապատասխան ներկայացված բողոքը չի կասեցնում համապատասխան որոշման ի կատար ածելը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրա ի կատար ածումը կարող է առարկայագրկել բողոքի քննությունը:

Հոդված 122. Բողոքարկման ժամկետները

1. Բողոքը կարող է ներկայացվել այն պահից հետո 2 ամսվա ընթացքում, երբ բողոք բերող անձն իմացել էր կամ կարող էր իմանալ պաշտոնատար անձանց գործողության, անգործության կամ ընդունված որոշման մասին, սակայն ոչ ուշ, քան վիճարկվող ակտի կայացումից մեկ տարի հետո:

2. Բողոք բերողի միջնորդությամբ բողոքարկման ժամկետը կարող է վերականգնվել հարգելի պատճառով բաց թողնվելու դեպքում: Բողոքարկման ժամկետի բաց թողնելը հարգելի է համարվում և լուծվում է վարույթ հարուցելու հարցը, եթե բողոք բերող անձը բողոքարկման ժամկետը բաց է թողել իր կամքից անկախ պատճառներով: Բողոքարկման ժամկետը հարգելի պատճառով բաց թողնելը հիմնավորում է բողոք բերող անձը:

3. Բողոքարկման ժամկետն առանց հարգելի պատճառի բաց թողնելու դեպքում դատապարտյալի բողոքը թողնվում է առանց քննության:

4. Բողոքարկման ժամկետը լրանալուց մեկ տարի անցնելուց հետո դատապարտյալը կորցնում է բողոքարկման ժամկետը հարգելի պատճառներով բաց թողնելու հիմնավորմամբ բողոք բերելու իրավունքը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ բողոք բերելու ժամկետը բաց թողնելը կապված է անհաղթահարելի ուժի առաջացրած հետևանքների հետ:

Հոդված 123. Բողոքին ներկայացվող պահանջները

1. Բողոքն իրավասու մարմին ներկայացվում է գրավոր:

2. Բողոքը պետք է բովանդակի՝

1) տվյալներ բողոք բերող անձի մասին.

2) այն մարմնի անվանումը, որին ներկայացվում է բողոքը.

3) բողոքարկվող գործողությունը, անգործությունը կամ որոշումը.

4) բողոքի հիմքերը, հիմնավորումները և պահանջը.

5) բողոքին կցվող փաստաթղթերի ցանկը.

6) բողոք բերող անձի ստորագրությունը:

3. Բողոքում դատապարտյալը պետք է հիմնավորի այն խախտումները, որոնք թույլ են տրվել պատիժը կատարող հիմնարկի կամ մարմնի կողմից:

4. Եթե բողոքը ներկայացվել է փաստաբանի կամ օրինական ներկայացուցչի միջոցով, ապա բողոքը ստորագրվում է նրանց կողմից, ինչպես նաև բողոքին կցվում են նրանց կարգավիճակը հաստատող փաստաթղթերի պատճենները:

Հոդված 124. Վերադաս մարմնի որոշումը բողոքի վերաբերյալ

1. Բողոքի հիման վրա իրականացվող վարույթը հարուցվում է բողոքը վերադաս մարմնում մուտքագրելու օրը:

2. Վերադաս մարմինը բողոքն ընդունելիս պարտավոր է ստուգել բողոքի համապատասխանությունը սույն օրենսգրքի 123-124-րդ հոդվածներով սահմանված ժամկետներին և պահանջներին:

3. Բողոքի վերաբերյալ որոշում կայացնելիս բողոքը թողնվում է առանց քննարկման, եթե այն ներկայացված է սույն օրենսգրքով սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո, և ժամկետը բաց թողնելը հարգելի չի ճանաչվել: Մնացած դեպքերում կիրառվում են դիմումների վերաբերյալ վարչական մարմնի որոշումների համար սահմանված ընդհանուր կանոնները:

4. Վերադաս մարմինը պարտավոր է վարույթ հարուցելուց հետո ստորադաս մարմնից անհապաղ պահանջել վարույթի վերաբերյալ գործը (նյութերը): Ստորադաս մարմինը պարտավոր է այդ պահանջն ստանալուց հետո՝ 5-օրյա ժամկետում, վարչական գործը (նյութերը) ներկայացնել վերադաս մարմին:

Հոդված 125. Վերադաս մարմնի կողմից բողոքի քննարկման կարգը և արդյունքները

1. Բողոքը քննվում և որոշումն ընդունվում է հնարավորինս սեղմ ժամկետում, սակայն ոչ ուշ, քան բողոքը վերադաս մարմնի կողմից ստանալուց հետո՝ 10 օրվա ընթացքում:

2. Բողոքի քննության համար սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված ժամկետը կարող է երկարաձգվել մինչև 10 օր ժամկետով, եթե այն քննելու համար անհրաժեշտություն է առաջացել ձեռք բերել լրացուցիչ տեղեկություններ կամ փաստաթղթեր՝ այդ մասին պատշաճ ծանուցելով բողոք բերող անձին:

3. Վատ վերաբերմունքի դրսևորման հետ կապված բողոքների քննության ժամանակ յուրաքանչյուր դեպքում դատարանը պետք է գնահատի գործողությունների բնույթը, ինտենսիվությունը և առաջացրած ֆիզիկական ցավի կամ հոգեկան տառապանքի հետևանքները, տուժողի տարիքը, սեռը, առողջական վիճակը և վերաբերելի այլ հանգամանքներ:

4. Քննարկելով բողոք բերող անձի կողմից ներկայացվող բողոքը՝ վերադաս մարմինն ընդունում է հետևյալ որոշումներից մեկը՝

- 1) բողոքն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարելու մասին կամ
- 2) բողոքը մերժելու մասին:

ԲԱԺԻՆ 4

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Գ Լ ՈՒ Խ 24

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ

Հոդված 126. Իրավաբանական անձի նկատմամբ կիրառվող տուգանքի կատարումը

1. Իրավաբանական անձի նկատմամբ նշանակված տուգանքի կատարումն ապահովում է տվյալ իրավաբանական անձի գտնվելու վայրի Պրոբացիայի ծառայության տարածքային մարմինը: Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս գրանցված իրավաբանական անձի դեպքում՝ հանցանքի կատարման վայրի Պրոբացիայի ծառայության տարածքային մարմինը: Եթե Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս գրանցված իրավաբանական անձի կողմից հանցագործությունը կատարվել է Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս, կամ դրա կատարման վայրը պարզել հնարավոր չի եղել, ապա տուգանքի կատարումն ապահովում է այն Պրոբացիայի ծառայության տարածքային մարմինը, որի սպասարկման տարածքում վրա են հասել վտանգավոր հետևանքները:

2. Իրավաբանական անձի նկատմամբ նշանակված տուգանքի կատարումն իրականացվում է սույն օրենսգրքի 6-րդ գլխում սահմանված կարգով՝ հաշվի առնելով իրավաբանական անձի նկատմամբ կիրառվող տուգանքի՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով նախատեսված առանձնահատկությունները:

3. Իրավաբանական անձի սնանկ ճանաչվելու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունը տուգանքի գումարը վճարելու վերաբերյալ պահանջը ներկայացնում է սնանկության դատարան:

4. Տուգանքը վճարելուց խուսափելու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունն այդ մասին կազմում է արձանագրություն և հիմնավորված միջնորդություն է ներկայացնում դատական ակտը կատարելու վայրի դատարան՝ իրավաբանական անձի նկատմամբ նշանակված տուգանքի չափին համարժեք գույք բռնագանձելու, իսկ դրա բացակայության դեպքում տուգանքը գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցմամբ փոխարինելու վերաբերյալ:

Հողված 127. Գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցման կատարումը

1. Իրավաբանական անձի նկատմամբ նշանակված՝ գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցման կատարումն ապահովում է սույն օրենսգրքի 127-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված Պրոբացիայի ծառայության համապատասխան մարմինը:

2. Գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցման կիրառման դեպքում՝ իրավաբանական անձը պարտավոր է եզրափակիչ դատական ակտն ուժի մեջ մտնելուց հետո անմիջապես դադարեցնել համապատասխան գործունեության իրականացումը և ոչ ուշ, քան 30 օր հետո հիմնադիր փաստաթղթերում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համաձայն մտցնել փոփոխություններ՝ ուղղված եզրափակիչ դատական ակտով արգելված իրավունքի իրականացման մասով այդ իրավաբանական անձի գործունեության սահմանափակմանը:

3. Պատիժը կրելուց հետո գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցման կիրառման դեպքում՝ իրավաբանական անձն իրավունք ունի հիմնադիր փաստաթղթերից հանել սույն հոդվածի 1-ին մասի հիման վրա կատարված գործունեության սահմանափակումը:

4. Գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի ժամանակավոր դադարեցումից խուսափելու դեպքում Պրոբացիայի ծառայությունը միջնորդություն է ներկայացնում դատական ակտը կատարելու վայրի դատարան այն հարկադիր լուծարմամբ փոխարինելու վերաբերյալ:

5. Եթե առկա է իրավաբանական անձի՝ որպես պարտապանի մասնակցությամբ դեռևս չավարտված սնանկության վարույթ, ապա քրեաիրավական ներգործության միջոցի կատարումը հետաձգվում է մինչև սնանկության վարույթի ավարտը:

6. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված դեպքում՝ Պրոբացիայի ծառայությունը համապատասխան միջնորդություն է ներկայացնում դատական ակտը կատարելու վայրի դատարան՝ քրեաիրավական ներգործության միջոցի կատարումը հետաձգելու կամ արդեն իսկ հետաձգված քրեաիրավական ներգործության միջոցի կատարումը վերացնելու համար:

Հողված 128. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործունեություն իրականացնելու արգելքի կատարումը

1. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործունեություն իրականացնող օտարերկրյա պետությունում ստեղծված իրավաբանական անձի նկատմամբ նշանակված՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործունեություն իրականացնելու արգելքի կատարումն ապահովում է սույն

օրենսգրքի 127-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված Պրոբացիայի ծառայության համապատասխան մարմինը:

2. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում իրենց գործունեությունն իրականացնող օտարերկրյա պետությունում ստեղծված իրավաբանական անձի նկատմամբ նշանակված՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործունեություն իրականացնելու արգելքի կատարման վերաբերյալ օրինական ուժի մեջ մտած եզրափակիչ դատական ակտն ստանալուց հետո Պրոբացիայի ծառայությունն անհապաղ դատական ակտի պատճենն ուղարկում է իրավաբանական անձանց պետական գրանցում իրականացնող մարմնին՝ կցելով եզրափակիչ դատական ակտի պատճենը՝ համապատասխան գործողություններ կատարելու նպատակով:

3. Եթե առկա է իրավաբանական անձի՝ որպես պարտապանի մասնակցությամբ դեռևս չավարտված սնանկության վարույթ, ապա քրեաիրավական ներգործության միջոցի կատարումը հետաձգվում է մինչև սնանկության վարույթի ավարտը:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքում՝ Պրոբացիայի ծառայությունը համապատասխան միջնորդություն է ներկայացնում դատական ակտը կատարելու վայրի դատարան՝ քրեաիրավական ներգործության միջոցի կատարումը հետաձգելու կամ արդեն իսկ հետաձգված քրեաիրավական ներգործության միջոցի կատարումը վերացնելու համար:

Հոդված 129. Հարկադիր լուծարման կատարումը

1. Իրավաբանական անձի նկատմամբ նշանակված հարկադիր լուծարման կատարումն ապահովում է սույն օրենսգրքի 127-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված Պրոբացիայի ծառայության համապատասխան մարմինը:

2. Դատարանի՝ եզրափակիչ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո Պրոբացիայի ծառայությունն այն անհապաղ ուղարկում է իրավաբանական անձանց պետական գրանցում իրականացնող մարմնին, որն իրավաբանական անձանց պետական գրանցամատյանում տեղեկություններ է գրառում տվյալ իրավաբանական անձի լուծարման գործընթացում գտնվելու մասին:

3. Իրավաբանական անձի հարկադիր լուծարումն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 67-70-րդ հոդվածներով սահմանված կանոններով՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները: Իրավաբանական անձի հարկադիր լուծարման նպատակով լուծարման հանձնաժողովի ձևավորման կարգը, լուծարման կարգը և ժամկետները սահմանում է Կառավարությունը:

4. Պրոբացիայի ծառայությունը, Կառավարության սահմանած կարգով, նշանակում է լուծարման հանձնաժողով (լուծարող) և սահմանում է լուծարման կարգն ու ժամկետները:

5. Հարկադիր լուծարված իրավաբանական անձի գույքը՝ պարտատերերի պահանջները բավարարելուց հետո, փոխանցվում է նրա հիմնադիրներին (մասնակիցներին), եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենքով, այլ իրավական ակտերով կամ իրավաբանական անձի կանոնադրությամբ:

6. Դատարանի՝ եզրափակիչ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից իրավաբանական անձի կամավոր լուծարումը կամ վերակազմակերպումն արգելվում է: Այդպիսի իրավաբանական անձի կողմից այնպիսի գործարք կամ կապակցված մի քանի գործարքներ իրականացնելը (բացառությամբ այն գործարքների, որոնց կատարումը Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համաձայն պարտադիր է), որը կարող է հանգեցնել տվյալ իրավաբանական անձի հաշվապահական հաշվետվություններում առկա տվյալների հիման վրա որոշված ակտիվների քսանհինգ տոկոսից ավելի չափով ուղղակի կամ անուղղակի գույք ձեռք բերելուն կամ այդ չափով գույք օտարելուն, կարող է իրականացվել միայն Պրոբացիայի ծառայության թույլտվությամբ:

7. Եթե առկա է իրավաբանական անձի՝ որպես պարտապանի մասնակցությամբ դեռևս չավարտված սնանկության վարույթ, ապա քրեաիրավական ներգործության միջոցի կատարումը հետաձգվում է մինչև սնանկության վարույթի ավարտը:

8. Սույն հոդվածի 7-րդ մասով նախատեսված դեպքում՝ Պրոբացիայի ծառայությունը համապատասխան միջնորդություն է ներկայացնում դատական ակտը կատարելու վայրի դատարան՝ քրեաիրավական ներգործության միջոցի կատարումը հետաձգելու կամ արդեն իսկ հետաձգված քրեաիրավական ներգործության միջոցի կատարումը վերացնելու համար:

ԲԱԺԻՆ 5

ՊԱՏԺԻՑ ԱԶԱՏԵԼԸ

Գ Լ ՈՒ Խ 25

ՊԱՏԺԻՑ ԱԶԱՏԵԼԸ

Հոդված 130. Պատժից ազատելու հիմքերը

1. Պատժից ազատելու հիմքերն են՝
  - 1) դատարանի դատավճռով նշանակված պատիժն ամբողջությամբ կրելը.
  - 2) բացառիկ վերանայման արդյունքով դատավճռի բեկանումը՝ քրեական հետապնդումը դադարեցնելով.
  - 3) պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելը.

4) պատիժն ավելի մեղմ պատժով փոխարինելը կամ դրա անհնարինության դեպքում պատժից ազատելը.

5) պատժի կատարումը հետաձգելը.

6) պատժից ազատելն արտակարգ հանգամանքների հետևանքով.

7) պատժից ազատելը կամ պատիժը հետաձգելը հիվանդության հետևանքով.

8) ներումը.

9) համաներումը:

2. Օրենքով կարող են նախատեսվել պատժից ազատելու այլ հիմքեր:

Հոդված 131. Պատժից ազատելու կարգը

1. Որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու, ազատության սահմանափակման, կարճաժամկետ ազատազրկման, ազատազրկման կրումը դադարեցվում է պատժի ժամկետի վերջին օրը՝ հաշվի առնելով այն փոփոխությունները, որոնք օրենքով սահմանված կարգով կարող են կատարվել պատժի ժամկետի մեջ:

2. Կարճաժամկետ ազատազրկման կամ ազատազրկման դատապարտյալը պատժից ազատվում է պատժի ժամկետի վերջին օրվա առաջին կեսին: Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պետք է պատժի ժամկետի վերջին օրվան նախորդող օրը նախապատրաստի դատապարտյալին ազատելու համար անհրաժեշտ բոլոր փաստաթղթերը: Պատժի ժամկետն ամիսներով հաշվելիս այն ավարտվում է վերջին ամսվա համապատասխան օրը, իսկ եթե տվյալ ամիսը համապատասխան ամսաթիվ չունի, ապա այդ ամսվա վերջին օրը:

3. Բացառիկ վերանայման արդյունքով դատավճիռը բեկանելու հետևանքով քրեական հետապնդումը դադարեցնելով պատժից ազատված անձին քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պարզաբանում է պատիժը կրելու ընթացքում կասեցված գույքային, աշխատանքային և այլ իրավունքների վերականգնման վերաբերյալ նրա իրավունքները: Դատավճիռը ռեաբիլիտացնող հիմքերից որևէ մեկով բեկանելու հետևանքով քրեական հետապնդումը դադարեցնելով պատժից ազատվելու վերաբերյալ փաստաթղթերի մեջ պետության անունից պաշտոնապես ներողություն է խնդրվում դատապարտյալից:

4. Դատապարտյալը պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատվում է դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու օրը:

5. Հիվանդության հետևանքով պատժից ազատելու կամ պատիժը հետաձգելու միջնորդությունն առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան է ներկայացնում քրեակատարողական հիմնարկի պետը, դատապարտյալը կամ նրա փաստաբանը՝ բժշկական հանձնաժողովի

եզրակացությունն ստանալուց հետո անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան 24 ժամվա ընթացքում: Միջնորդության հետ միաժամանակ ներկայացվում են համապատասխան բժշկական հանձնաժողովի եզրակացությունը և դատապարտյալի անձնական գործը: Եթե հիվանդության հետևանքով պատժից ազատելու կամ պատիժը հետաձգելու միջնորդությունն առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան միաժամանակ ներկայացնում են քրեակատարողական հիմնարկի պետը, դատապարտյալը կամ նրա փաստաբանը, ապա միջնորդությունները քննվում են այն դատավորի վարույթում, ում վարույթում գտնվում է ժամանակագրական առումով առաջինը ներկայացրած միջնորդությունը:

6. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված բժշկական հանձնաժողով ստեղծելու կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

7. Արտակարգ հանգամանքների հետևանքով պատժից ազատելու վերաբերյալ միջնորդության հետ միաժամանակ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան է ներկայացնում տեղեկանքներ համապատասխան հանգամանքների վերաբերյալ և դատապարտյալի անձնական գործը:

8. Պատժից ազատվելիս դատապարտյալին հանձնվում են նրան պատկանող գույքը, անձնական փաստաթղթերը, այդ թվում՝ պատժից ազատելու վերաբերյալ փաստաթղթերը:

Հոդված 132. Պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու պայմանները

1. Պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատում կարող է կիրառվել Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով սահմանված պայմանների առկայության դեպքում:

2. Ազատազրկման կամ ցմահ ազատազրկման դատապարտյալին, ինչպես նաև կարգապահական գումարտակում պահելու դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու հարցը քրեակատարողական հիմնարկի կամ կարգապահական գումարտակի կողմից ներկայացվում է սույն օրենսգրքի 134-րդ և 135-րդ հոդվածներին համապատասխան:

Հոդված 133. Ազատազրկման կամ ցմահ ազատազրկման դատապարտված անձին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու ներկայացման կարգը

1. Պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու նպատակով դատապարտյալը պատժի ժամկետի՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով սահմանված մասը լրանալուց ոչ շուտ, քան երեք ամիս առաջ իրավունք ունի գրավոր դիմում ներկայացնելու քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմին: Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը սույն մասով նախատեսված ժամկետը լրանալուց մեկ ամիս առաջ պարտավոր է դատապարտյալին գրավոր ծանուցել դիմում ներկայացնելու կարգի մասին:

2. Դատապարտյալը դիմումով կարող է ներկայացնել պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու համար համապատասխան հիմնավորումներ:

3. Դատապարտյալի գրավոր դիմումը ստանալու պահից երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն այդ մասին պաշտոնապես ծանուցում է Պրոբացիայի ծառայությանը: Դատապարտյալի գրավոր դիմումը ստանալուց հետո համապատասխան նախարարի սահմանած ժամկետում և կարգով քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն այդ մասին պաշտոնապես ծանուցում է քրեակատարողական ծառայության կենտրոնական մարմնին (սույն հոդվածում այսուհետ՝ Քրեակատարողական ծառայություն)՝ կցելով դատապարտյալի անձնական գործի ամփոփ տեղեկանքը և անհրաժեշտ այլ փաստաթղթեր:

4. Քրեակատարողական ծառայությունը և Պրոբացիայի ծառայությունը պաշտոնական ծանուցումն ստանալուց հետո՝ 80 օրվա ընթացքում, կազմում և ներկայացնում են Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 85-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով նախատեսված հանգամանքների վերաբերյալ զեկույցներ (այսուհետ՝ զեկույցներ): Դատապարտյալի կողմից սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված ժամկետը չպահպանվելու դեպքում զեկույցները կազմվում են պաշտոնական ծանուցումն ստանալուց հետո՝ 80 օրվա ընթացքում:

5. Եթե Քրեակատարողական ծառայության և Պրոբացիայի ծառայության զեկույցները դրական են, ապա քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված պատժի ժամկետի՝ օրենքով սահմանված մասը լրանալուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, ընդունում է դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու հարցը դատարան ներկայացնելու մասին որոշում և յոթ աշխատանքային օրվա ընթացքում միջնորդագրով ներկայացնում առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան:

6. Եթե Քրեակատարողական ծառայության և Պրոբացիայի ծառայության զեկույցներից մեկը բացասական է, ապա քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված պատժի ժամկետի՝ օրենքով սահմանված մասը լրանալուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, ընդունում է դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական

վաղաժամկետ ազատելու հարցը դատարան ներկայացնելու մասին որոշում, եթե դատապարտյալը տալիս է գրավոր համաձայնություն, և յոթ աշխատանքային օրվա ընթացքում միջնորդագրով ներկայացնում առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան:

7. Եթե Քրեակատարողական ծառայության և Պրոբացիայի ծառայության զեկույցներից մեկը բացասական է, ապա քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված պատժի ժամկետի՝ օրենքով սահմանված մասը լրանալուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, ընդունում է դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու հարցը դատարան չներկայացնելու մասին որոշում, եթե դատապարտյալը չի տալիս գրավոր համաձայնություն: Սույն մասով նախատեսված դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալին գրավոր ծանուցում է պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու հարցը կրկին քննարկելու կարգի մասին:

8. Եթե Քրեակատարողական ծառայության և Պրոբացիայի ծառայության զեկույցները բացասական են, ապա քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված պատժի ժամկետի՝ օրենքով սահմանված մասը լրանալուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, ընդունում է դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու հարցը դատարան չներկայացնելու մասին որոշում: Սույն մասով նախատեսված դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալին գրավոր ծանուցում է պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու հարցը կրկին քննարկելու կարգի, ինչպես նաև պատիժը կատարող հիմնարկի վարչակազմի որոշումը բողոքարկելու իրավունքի մասին: Որոշումը կարող է բողոքարկվել առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան որոշումն ստանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում:

9. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու հարցը դատարան ներկայացնելու կամ չներկայացնելու մասին որոշման և զեկույցների պատճենները, դատապարտյալի անձնական գործի ամփոփ տեղեկանքը որոշումը կայացնելուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, ուղարկում է պատիժների և հարկադրանքի այլ միջոցների կիրառման օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող դատախազին: Սույն հոդվածի 7-րդ և 8-րդ մասերով սահմանված կարգով կայացված որոշումն օրենսդրությանը հակասող համարելու դեպքում Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազը կամ նրա տեղակալը նշված ակտը վերացնելու միջնորդագիր է ներկայացնում համապատասխան նախարարին: Վերջինս միջնորդագրի քննության արդյունքների մասին տեղեկացնում է միջնորդագրի հեղինակին: Եթե միջնորդագրի քննության ընթացքում պարզվում է, որ դատապարտյալը սույն

հողվածի 8-րդ մասով նախատեսված դեպքում բողոքարկել է քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի որոշումը, ապա համապատասխան նախարարը միջնորդագիրը վերադարձնում է հեղինակին:

10. Դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու հարցը դատարան ներկայացնելիս միջնորդագրին կցվում են զեկույցները, դատապարտյալի անձնական գործի ամփոփ տեղեկանքը և դատապարտյալի կողմից ներկայացված նյութերը (առկայության դեպքում):

11. Դրական զեկույցների դեպքում՝ մինչև զեկույցները դատարան ներկայացնելը, իսկ զեկույցներից առնվազն մեկի բացասական լինելու դեպքում՝ մինչև քրեակատողարական հիմնարկի վարչակազմի կողմից որոշում ընդունելը, դատապարտյալն ունի՝

1) իրեն մատչելի ձևով, այդ թվում՝ համապատասխան մասնագետի միջոցով իր վերաբերյալ կազմված նյութերին ծանոթանալու և անվճար դրանց պատճենները ստանալու իրավունք.

2) բացատրություններ և փաստաթղթեր ներկայացնելու, հայտարարություններով հանդես գալու իրավունք.

3) իր կարծիքն իրեն վերաբերող հարցերի քննարկման ժամանակ հայտնելու իրավունք.

4) իր վերաբերյալ կազմված զեկույցները ստանալու իրավունք.

5) հայերենին չտիրապետելու դեպքում պետության միջոցների հաշվին թարգմանչի ծառայություններից օգտվելու իրավունք.

6) օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ այլ իրավունքներ:

12. Սույն հողվածի 7-րդ և 8-րդ մասերով նախատեսված դեպքերում դատապարտյալի՝ պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու վերաբերյալ հարցը կարող է կրկին քննարկվել համապատասխան որոշման ընդունումից հետո՝ երեք ամիս անց, եթե դատապարտյալը նշված ժամկետը լրանալուց ոչ շուտ, քան 40 օր առաջ ներկայացրել է դիմում: Դատապարտյալի կողմից կրկին դիմում ներկայացվելու դեպքում զեկույցները կազմվում են դիմումն ստանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում:

13. Դատարանի կողմից պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելը մերժելու մասին որոշում կայացնելու դեպքում դատապարտյալի՝ պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու վերաբերյալ հարցը կարող է կրկին քննարկվել առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ վեց ամիս անց, եթե դատապարտյալը նշված ժամկետը լրանալուց ոչ շուտ, քան 40 օր առաջ ներկայացրել է դիմում: Դատապարտյալի կողմից կրկին դիմում ներկայացվելու դեպքում զեկույցները կազմվում են դիմումն ստանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում:

14. Պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու վերաբերյալ զեկույցը կազմելու կարգը սահմանում է համապատասխան նախարարը:

15. Պետության միջոցների հաշվին թարգմանչի ծառայություններից օգտվելու կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Հոդված 134. Կարգապահական գումարտակում պահելու դատապարտված անձին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու ներկայացման կարգը

1. Պատժի ժամկետի՝ օրենքով սահմանված մասը լրանալուց 10 օր առաջ կարգապահական գումարտակի հրամանատարությունը, կազմում է Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 85-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով նախատեսված հանգամանքների վերաբերյալ զեկույց:

2. Կարգապահական գումարտակի հրամանատարությունը դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված պատժի ժամկետի՝ օրենքով սահմանված մասը լրանալուց հետո՝ երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում, ընդունում է դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու հարցը դատարան ներկայացնելու մասին միջնորդագիր և այն յոթ աշխատանքային օրվա ընթացքում ներկայացնում առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան:

3. Պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու վերաբերյալ միջնորդագրի հետ դատարան է ներկայացվում նաև դատապարտյալի անձնական գործը և նրա կողմից նոր հանցանք կատարելու հավանականությունը գնահատող հանգամանքների վերաբերյալ զեկույցը:

4. Դատարանի կողմից միջնորդությունը մերժվելու դեպքում նույն հիմքով միջնորդությունը կրկին կարող է ներկայացվել դատարան՝ մերժման որոշումը կայացվելուց հետո ոչ շուտ, քան վեց ամիս անց:

5. Կարգապահական գումարտակի հրամանատարի կողմից սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված պահանջը չկատարելը կարող է բողոքարկվել առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան:

Հոդված 135. Հիվանդության հետևանքով պատժից ազատելու կամ պատիժը հետաձգելու մասին միջնորդություն ներկայացնելը

1. Հոգեկան կամ այլ հիվանդության հետևանքով պատժից ազատելու կամ պատիժը հետաձգելու մասին միջնորդությունն առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան է ներկայացնում պատիժը կատարող մարմնի կամ հիմնարկի վարչակազմը, դատապարտյալը կամ նրա փաստաբանը:

Հողված 136. Պատժի կատարումը հետաձգելու կարգը

1. Մինչև 5 տարի ժամկետով ազատազրկման դատապարտյալ հղի կնոջ կամ խնամքին մինչև 6 տարեկան երեխա ունեցող անձի պատժի կատարումը հետաձգելու մասին միջնորդությունն առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան է ներկայացնում քրեակատարողական հիմնարկի պետը: Միջնորդությանը կցվում են դատապարտյալի բնութագիրը, անձնական գործը, հղիության մասին բժշկական եզրակացությունը կամ երեխայի ծննդյան վկայականի պատճենը, առկայության դեպքում՝ դատապարտյալին երեխային ընդունելու, նրանց բնակարան տրամադրելու և ապրելու համար անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելու մասին հարազատի համաձայնությունը կամ դատապարտյալի՝ բնակարանով և երեխայի հետ ապրելու համար անհրաժեշտ պայմաններով ապահովված լինելու մասին տեղեկանքը:

2. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալի ազատման օրը Պրոբացիայի ծառայություն է ուղարկում պատժի կատարումը հետաձգելու մասին դատարանի որոշման պատճենը՝ նշելով ազատման օրը: Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալից ստորագրություն է վերցնում պատժից ազատվելուց հետո՝ երեք օրվա ընթացքում, Պրոբացիայի ծառայությունում հաշվառվելու պարտավորության մասին:

3. Դատապարտյալն իր բնակության վայր է մեկնում սույն օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված կարգով:

4. Պատժի կատարումը հետաձգելու դեպքում անձը դատարանի կողմից իր վրա դրված պարտականությունները կատարելուց խուսափող է համարվում, եթե Պրոբացիայի ծառայության կողմից երկու անգամ արգելված վարքագծի մասին նախազգուշացվելուց հետո դարձյալ չի կատարում սահմանված պարտականությունները:

Հողված 137. Արտակարգ հանգամանքների հետևանքով պատժից ազատման կարգը

1. Եթե առավելագույնը 5 տարի ժամկետով ազատազրկման կամ ավելի մեղմ պատժի դատապարտյալի ընտանիքի միակ աշխատունակ անդամի հիվանդության կամ մահվան կամ արտակարգ այլ հանգամանքների պատճառով պատժի կրումը նրա կամ նրա ընտանիքի համար կարող է հանգեցնել ծանր հետևանքների, այդ անձին պատժից ազատելու մասին միջնորդությունն առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան է ներկայացնում քրեակատարողական հիմնարկի պետը:

2. Միջնորդությանը կցվում են դատապարտյալի անձնական գործը և արտակարգ հանգամանքների մասին վկայող փաստաթղթերը:

3. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալի ազատման օրը Պրոբացիայի ծառայություն է ուղարկում պատժից ազատելու մասին դատարանի որոշման պատճենը՝ նշելով ազատման օրը: Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալից ստորագրություն է վերցնում պատժից ազատվելուց հետո՝ երեք օրվա ընթացքում Պրոբացիայի ծառայությունում հաշվառվելու պարտավորության մասին:

4. Դատապարտյալն իր բնակության վայր է մեկնում սույն օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված կարգով:

5. Արտակարգ հանգամանքների հետևանքով պատժից ազատված անձը դատարանի կողմից իր վրա դրված պարտականությունները կատարելուց խուսափող է համարվում, եթե Պրոբացիայի ծառայության կողմից երկու անգամ արգելված վարքագծի մասին նախազգուշացվելուց հետո դարձյալ չի կատարում սահմանված պարտականությունները:

Հոդված 138. Պատժից ազատված անձանց իրավական դրությունը

1. Պատժից ազատված անձինք օգտվում են այն իրավունքներից և կրում են այն պարտականությունները, որոնք սահմանված են Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների համար, բացառությամբ դատվածություն ունեցող անձանց, օտարերկրյա քաղաքացիների կամ քաղաքացիություն չունեցող անձանց համար օրենքով նախատեսված սահմանափակումների:

Հոդված 139. Վերահսկողությունը պատժից ազատված անձանց նկատմամբ

1. Օրենքով նախատեսված դեպքերում պատժից ազատված անձանց վարքագծի նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացվում է «Պրոբացիայի մասին» օրենքով սահմանված կարգով:

Գ Լ ՈՒ Խ 26

ՊԱՏԺԻՑ ԱԶԱՏՎՈՂ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼԻՆ ՑՈՒՑԱԲԵՐՎՈՂ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 140. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի պարտականությունները պատժից ազատվող դատապարտյալի աշխատանքը և կենցաղը կարգավորելու հարցերում

1. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալի սոցիալական վերականգնման հարցերով համագործակցում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հասարակական և այլ կազմակերպությունների հետ: Ազատմանը նախապատրաստելու նպատակով դատապարտյալի հետ վաղօրոք անցկացվում են համապատասխան աշխատանքներ՝ Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովի կողմից սահմանված կարգով:

2. Ազատազրկման ժամկետը լրանալուց ոչ ուշ, քան վեց ամիս առաջ, քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալի ընտրած բնակության վայրի տեղական ինքնակառավարման մարմին տեղեկացնում է դատապարտյալի՝ պատժից առաջիկա ազատման, նրա աշխատունակության, կրթության, մասնագիտության, ինչպես նաև բնակության վայրի առկայության մասին:

3. Ազատազրկման ժամկետը լրանալուց ոչ ուշ, քան վեց ամիս առաջ քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը դատապարտյալին գրավոր և անհատապես ծանուցում է ամենամյա ծրագրի շրջանակներում կազմակերպվող մասնագիտական ուսուցման ծրագրերում ընդգրկվելու իրավունքի մասին և ներկայացնում «Զբաղվածության մասին» օրենքով նախատեսված մասնագիտական ուսուցման ծրագրերը, ինչպես նաև նրանց՝ տվյալները փոխանցում է օրենքով սահմանված լիազորված մարմին՝ որպես աշխատանք փնտրող անձ հաշվառելու և զբաղվածության կարգավորման ամենամյա պետական ծրագրի շրջանակներում կազմակերպվող մասնագիտական ուսուցման ծրագրերում նրանց ընդգրկելու նպատակով:

4. Տարիքային աշխատանքային կենսաթոշակի իրավունք տվող տարիքի, ինչպես նաև հաշմանդամություն ունեցող դատապարտյալին իր խնդրանքով քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը նրա տվյալները ներկայացնում է Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության միասնական սոցիալական ծառայություն՝ տարեցների կամ հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքն ապահովող սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում խնամք ապահովելու նպատակով:

Հոդված 141. Պատժից ազատվող դատապարտյալին տրվող աջակցությունը

1. Քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը պատժից ազատվող դատապարտյալին ապահովում է մինչև իր բնակության վայր հասնելու նպատակով անվճար ուղևորությամբ կամ դրա համար անհրաժեշտ գումարով՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում, դրա ընթացքում անհրաժեշտ սննդամթերքով, ինչպես նաև միջոցների բացակայության դեպքում՝ սեզոնային անհրաժեշտ

հագուստով: Դատապարտյալին, հաշվի առնելով գույքային դրությունը, քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմի պատճառաբանված որոշման հիման վրա կարող է տրամադրվել նաև միանվագ դրամական օգնություն:

2. Պատժից ազատվող և առողջական վիճակի պատճառով խնամքի կարիք ունեցող, հղի կամ մինչև երեք տարեկան երեխա ունեցող դատապարտյալին, ինչպես նաև անչափահաս դատապարտյալին պատժից ազատելիս քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն ազատվելու մասին նախօրոք հայտնում է նրա մերձավոր ազգականներին կամ նրա ընտրած այլ անձանց, իսկ այդպիսիք չունենալու դեպքում քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմն ինքն է ցուցաբերում անհրաժեշտ օգնությունը:

3. Պատժից ազատվող և բնակության վայր չունեցող դատապարտյալը հնարավորության դեպքում ապահովվում է ժամանակավոր կացարանով՝ մինչև 6 ամիս ժամկետով:

4. Պատժից ազատվող դատապարտյալներին տրամադրվող սոցիալական աջակցության ձևը, ծավալն ու տրամադրման կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը՝ հաշվի առնելով «Սոցիալական աջակցության մասին» օրենքով նախատեսված սոցիալական աջակցության ձևերը և ընդհանուր սկզբունքները:

ԲԱԺԻՆ 6

ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԱՅԼ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Գ Լ ՈՒ Խ 27

ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 142. Բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցներ կիրառելու կարգը

1. Ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժի դատապարտյալը, որի նկատմամբ նշանակվել է հոգեբույժի մոտ արտահիվանդանոցային հսկողություն և հարկադիր բուժում, այն կրում է ըստ ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժատեսակի կրման վայրի, իսկ ազատությունից զրկելու հետ չկապված պատժատեսակի դատապարտյալը՝ արտահիվանդանոցային հոգեբուժական օգնություն և սպասարկում իրականացնող հոգեբուժական կազմակերպություններում:

2. Ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժի դատապարտյալը, որի նկատմամբ նշանակվել է ընդհանուր հսկողության հոգեբուժական բաժանմունքում հարկադիր բուժում, այն կրում է ըստ ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժատեսակի կրման վայրի, իսկ ազատությունից զրկելու հետ չկապված պատժատեսակի դատապարտյալը՝ հիվանդանոցային հոգեբուժական օգնություն և

սպասարկում իրականացնող հոգեբուժական կազմակերպության ընդհանուր հսկողության հոգեբուժական բաժանմունքում:

3. Ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժի դատապարտյալը, ինչպես նաև ազատազրկման հետ չկապված պատժատեսակի դատապարտյալը, որի նկատմամբ նշանակվել է հատուկ տիպի հոգեբուժական բաժանմունքում հարկադիր բուժում, այն կրում է հիվանդանոցային հոգեբուժական օգնություն և սպասարկում իրականացնող հոգեբուժական կազմակերպության հատուկ տիպի հոգեբուժական բաժանմունքում:

4. Ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժի կրման ընթացքում բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցներ կիրառելու անհրաժեշտության դեպքում պատիժը կատարող հիմնարկի վարչակազմը, դատապարտյալը կամ նրա փաստաբանը համապատասխան հոգեբուժական կազմակերպության հանձնաժողովի եզրակացության հիման վրա միջնորդություն է ներկայացնում դատարան՝ բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցը կիրառելու հարցը որոշելու նպատակով:

Հոդված 143. Բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցները փոփոխելը, դրանց կիրառումը շարունակելը և դադարեցնելը

1. Դատարանը պատիժը կատարող հիմնարկի վարչակազմի կամ հոգեբուժական կազմակերպության միջնորդությամբ բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցի տեսակը փոխում կամ կիրառումը դադարեցնում է համապատասխան հոգեբուժական կազմակերպության հանձնաժողովի եզրակացությամբ՝ անձի առողջանալու կամ նրա առողջական վիճակի այնպիսի փոփոխության դեպքում, երբ հարկադրանքի միջոցի հետագա կիրառման անհրաժեշտությունը վերանում է:

2. Բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցի կիրառումը շարունակելու, դադարեցնելու կամ դրա տեսակը փոխելու հարցը դատարանը քննարկում է նաև այն անձի կամ նրա օրինական ներկայացուցչի կամ ներկայացուցչի դիմումի հիման վրա, որի նկատմամբ կիրառվել է բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցը:

Հոդված 144. Որոշակի վայրեր այցելելու արգելքը և հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականությունը կատարելու ընդհանուր կարգը և պայմանները

1. Որոշակի վայրեր այցելելու արգելքի և հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության կատարումն ապահովում է անձի մշտական բնակության վայրի Պրոբացիայի ծառայության տարածքային մարմինը, իսկ

մշտական բնակության վայր չունեցող կամ օտարերկրյա քաղաքացի կամ երկքաղաքացիություն ունեցող կամ քաղաքացիություն չունեցող անձանց, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետությունում փախստականի կարգավիճակով բնակվող, ապաստան հայցող կամ ապաստան ստացած անձանց դեպքում՝ նրանց փաստացի բնակության վայրի կամ դատական ակտի մեջ նշված վայրի Պրոբացիայի ծառայության տարածքային մարմինը:

2. Որոշակի վայրեր այցելելու արգելքի կամ հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության մասին օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտն ստանալուց հետո, իսկ ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժի հետ զուգակցված նշանակված լինելու դեպքում՝ պատժի կրումն ավարտվելու կամ անձի՝ պատժի կրումից ազատվելուց հետո պրոբացիայի ծառայողն անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում պարզում է անձի գտնվելու վայրը, նրա հետ կապ է հաստատում, նրան պատշաճ ծանուցում է Պրոբացիայի ծառայություն ներկայանալու վերաբերյալ, կազմում է անձնական գործ:

3. Պրոբացիայի ծառայություն ներկայանալու դեպքում անձը վերցվում է հաշվառման, կազմվում է վերահսկողության պլան, լրացվում է հաշվառման քարտը: Ստորագրությամբ անձին պարզաբանվում է որոշակի վայրեր այցելելու արգելքի կամ հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության, նրա իրավունքների և պարտականությունների, ինչպես նաև դրանք չկատարելու դեպքում օրենքով սահմանված պատասխանատվության մասին:

4. Պրոբացիայի ծառայողը դատապարտյալին հաշվառման վերցնելուց հետո եռօրյա ժամկետում դատական ակտը կայացրած դատարանին հայտնում է դատական ակտը կատարման վերցնելու վերաբերյալ:

5. Դատապարտյալի՝ ծանուցմամբ նշված օրը Պրոբացիայի ծառայության համապատասխան ստորաբաժանում չներկայանալու և դատապարտյալին հայտնաբերելու անհնարինության դեպքում Պրոբացիայի ծառայողը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմում է Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությանը՝ դատապարտյալին հայտնաբերելու նպատակով: Դիմումն ստանալուց հետո Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության ծառայողը պարտավոր է անհապաղ այցելել դատապարտյալի բնակության կամ աշխատանքի վայր՝ պարզելու չներկայանալու պատճառները, որի մասին կազմվում է արձանագրություն, իսկ դատապարտյալից վերցվում է ստորագրված պարտավորագիր եռօրյա ժամկետում Պրոբացիայի ծառայության համապատասխան ստորաբաժանում ներկայանալու վերաբերյալ, ինչի մասին անհապաղ գրավոր տեղեկացվում է Պրոբացիայի ծառայությունը՝ կցելով կազմված արձանագրության պատճենը և պարտավորագիրը: Դատապարտյալի կողմից անհարգելի պատճառով Պրոբացիայի ծառայություն չներկայանալն առաջացնում է օրենքով սահմանված պատասխանատվություն:

Հողված 145. Պատասխանատվությունը դատարանի կողմից սահմանված արգելքները չկատարելու համար

1. Դատարանի կողմից սահմանված՝ որոշակի վայրեր այցելելու արգելքի կամ հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության պահանջները կատարելուց խուսափելու կամ հրաժարվելու համար անձը ենթակա է պատասխանատվության:

2. Անձը որոշակի վայրեր այցելելու արգելքի կամ հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության պահանջները կատարելուց խուսափող է համարվում, եթե Պրոբացիայի ծառայության ծանուցագրում կամ Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությանը տրված պարտավորագրում նշված ժամկետում չի ներկայանում կամ հրաժարվում է ներկայանալ Պրոբացիայի ծառայություն կամ նրա գտնվելու վայրը չի բացահայտվում մինչև տասնհինգ օրվա ընթացքում կամ երեք ամսվա ընթացքում երկու կամ ավելի անգամ չի պահպանում կամ հրաժարվում է կատարել դատարանի կողմից իր վրա դրված պարտականությունը:

3. Եթե անձի գտնվելու վայրը մինչև տասնհինգ օրվա ընթացքում չի բացահայտվում, ապա Պրոբացիայի ծառայության համապատասխան ստորաբաժանումն այդ մասին երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում կազմում է արձանագրություն և միջնորդություն է ներկայացնում դատարան՝ դատապարտյալի նկատմամբ հետախուզում հայտարարելու և անվտանգության միջոցը կարճաժամկետ ազատազրկմամբ փոխարինելու վերաբերյալ:

4. Եթե անձը Պրոբացիայի ծառայության ծանուցագրում կամ Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությանը տրված պարտավորագրում նշված ժամկետում չի ներկայանում կամ հրաժարվում է ներկայանալ Պրոբացիայի ծառայություն, կամ եթե անձը երեք ամսվա ընթացքում երկու կամ ավելի անգամ չի պահպանում դատարանի կողմից իր վրա դրված պարտականությունը, կամ հրաժարվում է կատարել այդ պարտականությունները, ապա Պրոբացիայի ծառայության համապատասխան ստորաբաժանումն այդ մասին կազմում է արձանագրություն և միջնորդություն է ներկայացնում դատարան՝ անվտանգության միջոցը կարճաժամկետ ազատազրկմամբ փոխարինելու վերաբերյալ:

Հողված 146. Որոշակի վայրեր այցելելու արգելքը կատարելու կարգի առանձնահատկությունները

1. Որոշակի վայրեր այցելելու արգելքն ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժի հետ զուգակցված նշանակված լինելու դեպքում պատժի կրումն ավարտվելու կամ անձին պատժի կրումից ազատելու դեպքում ազատազրկման ձևով պատիժ կատարող հիմնարկը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում

Պրոբացիայի ծառայություն է ուղարկում դատական ակտի պատճենը և հնգօրյա ժամկետում Պրոբացիայի ծառայության համապատասխան ստորաբաժանում ներկայանալու մասին պրոբացիայի շահառուի ծանուցված լինելը հավաստող փաստաթուղթը:

2. Եթե որոշակի վայրեր այցելելու արգելքը կրելու ժամանակ անձը կալանավորվում է կամ դատապարտվում է ազատազրկման, որոշակի վայրեր այցելելու արգելքի ժամկետը շարունակում է ընթանալ, իսկ եթե արգելքի կրման ժամկետն ավարտվում է կալանքի տակ գտնվելու կամ ազատազրկման ժամանակահատվածում, ապա անձի վարքագծի նկատմամբ վերահսկողությունը դադարեցվում է, և նա հանվում է հաշվառումից:

3. Որոշակի վայրեր այցելելու արգելքի կատարումն իրականացվում է էլեկտրոնային հսկողության միջոցների կիրառմամբ:

4. Որոշակի վայրեր այցելելու արգելքի ժամկետի սկիզբը հաշվվում է անձին հաշվառման վերցնելու պահից: Ժամկետի ավարտից հետո անձի վարքագծի նկատմամբ վերահսկողությունը դադարեցվում է, և նա հանվում է հաշվառումից, իսկ անձնական գործն արխիվացվում է: Վերահսկողության ավարտի մասին Պրոբացիայի ծառայությունը եռօրյա ժամկետում տեղեկացնում է դատական ակտը կայացրած դատարանին:

Հոդված 147. Հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականությունը կատարելու կարգի առանձնահատկությունները

1. Հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության կատարման ժամկետի սկիզբը հաշվվում է անձի՝ հոգեբանի մոտ այցելելու պահից, իսկ ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժի հետ զուգակցված նշանակվելու դեպքում՝ դատավճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո հոգեբանի մոտ այցելելու պահից:

2. Եթե հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության կատարման ժամանակ անձը կալանավորվում է կամ դատապարտվում է ազատազրկման, ապա հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականություն ունեցող անձի անձնական գործը փոխանցվում է կալանավորվածներին պահելու վայր կամ ազատազրկան ձևով պատիժ կատարող համապատասխան հիմնարկ՝ հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության հետագա ընթացքն ապահովելու նպատակով: Եթե անձն ազատվում է կալանքից կամ ազատազրկման ձևով պատիժը կրելուց մինչև հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության կատարման ժամկետի ավարտը, ապա կալանավորման կամ ազատազրկան ձևով պատիժ կատարող համապատասխան հիմնարկն անձնական գործն ուղարկում է Պրոբացիայի ծառայություն՝ հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության հետագա ընթացքն ապահովելու նպատակով:

3. Դատարանը պրոբացիայի ծառայության կողմից ներկայացված միջնորդության հիման վրա կարող է կրճատել կամ երկարաձգել հոգեբանական օգնություն ստանալու պարտականության տևողությունը կամ դադարեցնել այն՝ հիմք ընդունելով հոգեբան-փորձագետի տված եզրակացությունը:

4. Ժամկետի ավարտից հետո անձի վարքագծի նկատմամբ վերահսկողությունը դադարեցվում է, և նա հանվում է հաշվառումից, իսկ անձնական գործն արխիվացվում է: Վերահսկողության ավարտի մասին Պրոբացիայի ծառայությունը եռօրյա ժամկետում տեղեկացնում է դատական ակտը կայացրած դատարանին:

5. Հոգեբան-փորձագետի ներգրավման կարգը և պայմանները սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Գ Լ ՈՒ Խ 28

ԳՈՒՅՔԻ ԲՈՒՆԱԳՐԱՎՄԱՆ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՐԳՆ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Հոդված 148. Հանցավոր ծագում ունեցող գույքի, եկամտի և այլ տեսակի օգուտի, հանցագործության գործիքի, միջոցի, առարկայի բռնագրավումը կատարելը

1. Դատավճիռը կատարման հանձնելու հետ միաժամանակ, դատարանը հանցավոր ծագում ունեցող գույքի, եկամտի և այլ տեսակի օգուտի, հանցագործության գործիքի, միջոցի, առարկայի բռնագրավման վերաբերյալ կատարողական թերթն ուղարկվում է Հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայություն, որը տրամադրում է տեղեկություն այն կատարելու կամ կատարման անհնարինության մասին:

2. Գույքի բռնագրավումը կատարվում է «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

ԲԱԺԻՆ 7

ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ

Գ Լ ՈՒ Խ 29

ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ

Հոդված 149. Դատական ակտի կատարման փուլում դատապարտյալի իրավունքների ապահովումը

1. Դատական ակտի կատարման փուլում ապահովվում է դատապարտյալի իրավունքների դատական պաշտպանությունը:

2. Դատապարտյալն իրավունք ունի դիմել դատական ակտ կայացրած դատարան՝ դատական ակտի կատարումը հետաձգելու, հիվանդության կամ հետաձգման ժամկետը լրանալու հետևանքով պատիժը կրելուց ազատելու, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված այլ հարցերի մասին միջնորդություններով:

3. Դատական ակտերն ի կատար ածելու հետ կապված հարցերը դատարանի կողմից քննելիս, դատապարտյալն իրավունք ունի մասնակցել դատական նիստին, տալ բացատրություններ, ներկայացնել ապացույցներ, հարուցել միջնորդություններ, հայտնել բացարկներ, ծանոթանալ գործի բոլոր նյութերին, բողոքարկել դատարանի գործողությունները և որոշումները: Եթե դատապարտյալն օտարերկրյա պետության քաղաքացի է, որի հետ Հայաստանի Հանրապետությունը կապված է դատապարտյալների փոխանցման մասին միջազգային պայմանագրով, կամ փոխանցման հնարավորությունը նախատեսված է փոխադարձության շուրջ պայմանավորվածությամբ, ապա նա իրավունք ունի դիմելու որոշում կայացրած դատարան՝ որոշումն իր քաղաքացիության պետության տարածքում ի կատար ածելու հարցումով:

4. Դատապարտյալն իր իրավունքները կարող է իրականացնել անձամբ կամ փաստաբանի միջոցով: Անչափահաս, անգործունակ կամ հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող դատապարտյալի նկատմամբ դատական ակտերն ի կատար ածելու հետ կապված հարցերը դատարանի կողմից քննելիս պաշտպանի մասնակցությունը պարտադիր է:

Հոդված 150. Դատական վարույթի ընդհանուր պայմանները

1. Սույն գլխով նախատեսված դատավարական կարգի նկատմամբ վերաբերելի մասով կիրառելի են Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 33-36-րդ գլուխների կարգավորումները:

Հոդված 151. Դատական որոշման կատարման հետաձգումը

1. Դատապարտյալի նկատմամբ դատական ակտի կատարումը կարող է հետաձգվել դատական ակտ կայացրած դատարանի կողմից, եթե առկա է հետևյալ հիմքերից որևէ մեկը՝

1) դատապարտյալի հիվանդությունը, որը խոչընդոտում է պատիժը կրելուն՝ մինչև նրա առողջանալը.

2) դատապարտյալի հղիությունը դատական ակտի կատարման պահին՝ մինչև երեխայի վեց տարեկան դառնալը.

3) դատապարտյալ կնոջ փոքրահասակ երեխաների առկայությունը՝ մինչև երեխայի վեց տարեկան դառնալը:

2. Դատական ակտի կատարման հետաձգման հարցը դատարանի կողմից քննվում է դատապարտյալի, նրա օրինական ներկայացուցչի, մերձավոր ազգականների, փաստաբանի, դատախազի կամ այլ մասնակիցների միջնորդությամբ, ինչպես նաև դատական ակտը կայացրած դատարանի նախաձեռնությամբ:

Հոդված 152. Դատապարտյալի հետախուզումը

1. Դատարանն իրավունք ունի հայտարարելու պատժի կրումից կամ վերահսկողությունից խուսափող դատապարտյալի հետախուզում՝ սեփական նախաձեռնությամբ կամ դատապարտյալի վարքագծի նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող իրավասու մարմնի միջնորդությամբ:

Հոդված 153. Դատական որոշումներն ի կատար ածելու հետ կապված հարցերը լուծող դատարանները

1. Դատական ակտերի կատարման հետ կապված հարցերը լուծում է դատական ակտը կայացրած դատարանը:

2. Եթե դատական ակտը կատարվում է ակտը կայացրած դատարանի դատական տարածքից դուրս, ապա այդ հարցը լուծում է տվյալ դատական տարածքի միևնույն ատյանի դատարանը: Տվյալ դեպքում կարգադրության պատճենն ուղարկվում է դատական ակտը կայացրած դատարան:

3. Պատիժը պայմանականորեն չկիրառելու դեպքում, պատիժը պայմանականորեն չկիրառելը վերացնելու և դատապարտյալին դատավճռով նշանակված պատիժը կրելու համար ուղարկելու, դատապարտյալին, որի վերաբերյալ դատավճռի կատարումը հետաձգվել է, պատժից ազատելու, ինչպես նաև դատավճռի կատարման այդպիսի հետաձգումը վերացնելու և դատապարտյալին ազատազրկումը կրելու համար ուղարկելու վերաբերյալ հարցերը լուծվում են դատապարտյալի բնակության վայրի դատարանի կարգադրությամբ:

Հոդված 154. Դատական որոշման կատարման հետ կապված հարցերի լուծման կարգը

1. Դատական որոշման հետ կապված հարցերը դատարանի կողմից քննվում են դատական նիստում՝ դատապարտյալի մասնակցությամբ: Հայաստանի

Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում պարտադիր է նաև պաշտպանի և դատախազի մասնակցությունը:

2. Հիվանդության, հաշմանդամության պատճառով դատապարտյալին ազատելու կամ նրան հիվանդանոցում տեղավորելու հարցը դատարանի կողմից լուծելիս պարտադիր է եզրակացություն տված բժշկական հանձնաժողովի ներկայացուցչի ներկայությունը:

3. Դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու հարցը դատարանի կողմից միանձնյա կարգով քննվում է պատիժը կատարող հիմնարկի վարչակազմի միջնորդագիրը կամ սույն օրենսգրքի 134-րդ հոդվածի 8-րդ մասով նախատեսված դեպքում դատապարտյալի բողոքն ստանալու պահից տասն օրվա ընթացքում՝ այդ մասին պատշաճ ծանուցելով դատապարտյալին, դատախազին, տուժողին, պրոբացիայի ծառայությանը և քրեակատարողական ծառայությանը: Հարցի քննությանը պարտադիր մասնակցում են՝

1) դատախազը.

2) դատապարտյալը և նրա փաստաբանը, եթե դատապարտյալը փաստաբան ունի.

3) պրոբացիայի ծառայության և քրեակատարողական ծառայության ներկայացուցիչները:

4. Հարցի քննությանը կարող է մասնակցել նաև տուժողը (տուժողի լիազոր ներկայացուցիչը, տուժողի օրինական ներկայացուցչը), սակայն պատշաճ ծանուցված տուժողի (տուժողի լիազոր ներկայացուցչի, տուժողի օրինական ներկայացուցչի) չներկայանալն արգելք չէ հարցի քննության համար: Դատարանի սեփական նախաձեռնությամբ կամ կողմի միջնորդությամբ դատարանի որոշմամբ դատական նիստին կարող է հրավիրվել պատիժն ի կատար ածող մարմնի ներկայացուցիչը:

5. Դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու հարցի քննությունն անցկացվում է դռնբաց դատական նիստում: Քննությունը սկսվում է պրոբացիայի ծառայության և քրեակատարողական ծառայության ներկայացուցիչների կողմից զեկույցները հրապարակելով: Այնուհետև դատարանը լսում է դատախազի դիրքորոշումը, ապա դատապարտյալին կամ նրա փաստաբանին, եթե դատապարտյալը փաստաբան ունի:

6. Դատապարտյալին պատիժը կրելուց պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու հարցի քննության արդյունքում դատարանը որոշում է կայացնում՝

1) դատապարտյալին պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատելու կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելու մասին, կամ

2) պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատելը կամ պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժատեսակով փոխարինելը մերժելու մասին:

7. Դատարանի որոշումն այն կայացնելու պահից եռօրյա ժամկետում ուղարկվում է դատապարտյալին, դատախազին, տուժողին, պրոբացիայի ծառայություն և քրեակատարողական ծառայություն:

8. Կարգապահական գումարտակում պատիժը կրողների նկատմամբ պատժից պայմանական վաղաժամկետ ազատելու, պատժի չկրած մասն ավելի մեղմ պատժով փոխարինելու հարցը դատարանում քննելիս հրավիրվում է պատիժն ի կատար ածող մարմնի ներկայացուցիչը, որը դատարանին է ներկայացնում կարգապահական գումարտակի հրամանատարության կողմից դատապարտյալի մասին տրված գրավոր բնութագիրը:

9. Գործի քննարկումը սկսվում է նախագահողի կողմից միջնորդագիրը հրապարակելով, որից հետո դատարանը հետազոտում է ապացույցները և լսում է դատական նիստին ներկայացած անձանց և դատախազի կարծիքները: Վերջինը ելույթ է ունենում դատապարտյալը կամ նրա պաշտպանը: Այնուհետև՝ դատարանը հեռանում է խորհրդակցության՝ որոշում կայացնելու համար:

Հոդված 155. Քրեակատարողական հիմնարկում արտագնա դատական նիստ անցկացնելու մասին որոշումը

1. Քրեակատարողական հիմնարկում արտագնա դատական նիստ անցկացնելու մասին դատարանը կայացնում է առանձին ակտի ձևով որոշում, որով սահմանվում են արտագնա դատական նիստ անցկացնելու ժամանակը, վայրը, արտագնա դատական նիստ անցկացնելու պատճառները, արտագնա դատական նիստը դռնբաց կամ դռնփակ անցկացնելու վերաբերյալ դատարանի դիրքորոշումը:

2. Հասարակական կարգի, պետական անվտանգության, դատավարության մասնակիցների անձնական կյանքի և արդարադատության շահերի պաշտպանության նկատառումներով դատարանը կարող է որոշում կայացնել արտագնա դատական նիստը դռնփակ անցկացնելու մասին:

3. Քրեակատարողական հիմնարկում դատական նիստն անցկացվում է այն նշանակելու մասին որոշում կայացնելուց ոչ շուտ, քան 7 օր հետո:

Հոդված 156. Քրեակատարողական հիմնարկում անցկացվող նիստին հասարակության ներկայացուցիչների մասնակցությունը

1. Քրեակատարողական հիմնարկում արտագնա դատական նիստին մասնակցել ցանկացող անձինք մինչև նիստի անցկացմանը նախորդող երրորդ օրը դատական նիստին մասնակցելու համար քրեակատարողական հիմնարկ մուտքի իրավունք ստանալու նպատակով դիմում են քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմին՝ դիմումում նշելով իրենց հեռախոսահամարը, ինչպես նաև էլեկտրոնային փոստի հասցեն՝ առկայության դեպքում:

2. Դիմումը ստանալուց հետո՝ մեկօրյա ժամկետում, քրեակատարողական հիմնարկի վարչակազմը որոշում է կայացնում քրեակատարողական հիմնարկում անցկացվող արտագնա դատական նիստին մասնակցելու համար դիմած անձանց մասնակցությունը թույլատրելու կամ մերժելու մասին՝ դրա վերաբերյալ կայացնելով գրավոր որոշում, որն ուղարկվում է դիմում ներկայացրած անձանց հասցեով, իսկ դիմումում էլեկտրոնային փոստի հասցե և հեռախոսահամար նշված լինելու դեպքում նաև ուղարկվում է էլեկտրոնային փոստի հասցեով կամ ծանուցվում հեռախոսահամարով:

3. Ներկայացված դիմումը մերժվում է, եթե դատական նիստին այդ անձանց մասնակցությունը հնարավոր չէ քրեակատարողական հիմնարկում պատիժը կրելու պայմանների պատճառով, կամ դա կվտանգի քրեակատարողական հիմնարկի անվտանգությունը:

Հոդված 157. Դատական ակտով նախատեսված պատժից դատապարտյալի խուսափելու դեպքում պատժի փոխարինման կարգը

1. Դատական ակտով նախատեսված պատժից դատապարտյալի խուսափելու դեպքում սույն օրենսգրքի 6-8-րդ և 10-11-րդ գլուխներով սահմանված միջնորդությունները, ինչպես նաև սույն օրենսգրքի 9-րդ գլխով նախատեսված միջնորդությունը ներկայացվում են դատապարտյալի բնակության վայրի դատարան:

2. Միջնորդության քննությունն իրականացվում է դատախազի, դատապարտյալի, Պրոբացիայի ծառայության ներկայացուցչի պարտադիր մասնակցությամբ:

Հոդված 158. Դատական ակտով նախատեսված քրեաիրավական ներգործության միջոցից իրավաբանական անձի խուսափելու դեպքում քրեաիրավական ներգործության միջոցի փոխարինման կարգը

1. Դատական ակտով նախատեսված քրեաիրավական միջոցից իրավաբանական անձի խուսափելու դեպքում սույն օրենսգրքի 24-րդ գլխով

սահմանված միջնորդությունները ներկայացվում են իրավաբանական անձի գրանցման վայրի դատարան:

2. Միջնորդության քննությունն իրականացվում է դատախազի, իրավաբանական անձի օրինական ներկայացուցչի, Պրոբացիայի ծառայության ներկայացուցչի պարտադիր մասնակցությամբ:

Հոդված 159. Պատիժները կատարող հիմնարկների և մարմինների պաշտոնատար անձանց գործողության, անգործության կամ ընդունած որոշումների դեմ ներկայացված բողոքների լուծման կարգը դատարանում

1. Պատիժները կատարող հիմնարկների և մարմինների պաշտոնատար անձանց գործողության, անգործության կամ ընդունած որոշումների դեմ ներկայացված բողոքներն առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի կողմից քննվում են դռնբաց դատական նիստում՝ բողոքը բերող անձի կամ վերջինիս պաշտպանի մասնակցությամբ:

2. Պաշտոնատար անձանց գործողության, անգործության կամ ընդունած որոշումների դեմ ներկայացված բողոքները քննելիս հրավիրվում է նաև այն պաշտոնատար անձը, ում գործողության, անգործության կամ ընդունած որոշման դեմ ներկայացվել է բողոքը:

3. Դատարանը բողոքը քննում և որոշում է կայացնում այն ստանալու պահից 15-օրյա ժամկետում, բացառությամբ սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված դեպքերի: Այն դեպքում, երբ բողոքը ներկայացվել է սույն օրենսգրքի 122-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված կարգի խախտմամբ, ապա դատարանը որոշում է կայացնում այն մերժելու մասին:

4. Եթե ներկայացված բողոքն անմիջականորեն առնչվում է դատապարտյալին քրեակատարողական հիմնարկից ազատելուն կամ եթե բողոքում առերևույթ հիմնավորվել է, որ առկա է նրա կյանքին սպառնացող վտանգ, կամ նա ենթարկվել է խոշտանգման, ապա դատարանը բողոքը քննում և որոշում է կայացնում այն ստանալու պահից 24 ժամվա ընթացքում:

5. Սույն հոդվածին համապատասխան ներկայացված բողոքը չի կասեցնում համապատասխան որոշման ի կատար ածելը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրա ի կատար ածումը կարող է առարկայազրկել բողոքի քննությունը:

6. Բողոքի քննարկման և լուծման համար անհրաժեշտ ապացույցներ ձեռք բերելու նպատակով դատարանն իր նախաձեռնությամբ ձեռնարկում է համապատասխան միջոցներ:

7. Բողոքը բերող անձը և այն պաշտոնատար անձը, ում գործողության, անգործության կամ ընդունած որոշման դեմ ներկայացվել է բողոքը, պարտավոր է դատարան ներկայացնել իր տիրապետման տակ կամ ազդեցության ոլորտում

եղած այն բոլոր ապացույցները, որոնցով նա հիմնավորում է իր պահանջները կամ առարկությունները:

8. Ապացույցներ ձեռք բերելու նպատակով դատարանն իրավասու է կայացնելու որոշում՝ առանձին դատական ակտի տեսքով, դրանք պահանջելով այն անձանցից, որոնց ազդեցության ոլորտում են դրանք կամ պետք է լինեն՝ սահմանելով ժամկետ դրանք դատարան ներկայացնելու համար:

9. Բողոքի քննարկումը սկսվում է նախագահողի կողմից միջնորդագիրը հրապարակելով, որից հետո դատարանը հետազոտում է ապացույցները և լսում է դատական նիստին ներկայացած անձանց կարծիքները: Այնուհետև՝ դատարանը հեռանում է խորհրդակցության՝ որոշում կայացնելու համար:

10. Քննարկելով ներկայացված բողոքը՝ դատարանն ընդունում է հետևյալ որոշումներից մեկը՝

- 1) բողոքն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարելու մասին.
- 2) բողոքը մերժելու մասին:

11. Սույն հոդվածի 9-րդ մասի 1-ին կետով սահմանված որոշումը կայացնելիս դատարանը հաստատում է դատապարտյալի իրավունքների և օրինական շահերի խախտման փաստը և

- 1) խախտման փաստի կապակցությամբ իրավական ընթացակարգ սկսելու նպատակով դիմում է իրավասու մարմիններին կամ պաշտոնատար անձանց կամ
- 2) անհրաժեշտության դեպքում իրավասու մարմիններին պարտավորեցնում է միջոցներ ձեռնարկել դատապարտյալի իրավունքների խախտումներն անհապաղ վերացնելու ուղղությամբ:

12. Բողոքի քննության արդյունքում կայացված որոշման պատճենն անհապաղ հանձնվում կամ ուղարկվում է բողոքը ներկայացրած անձին, բողոքարկվող ակտը կայացրած կամ վիճարկվող գործողությունն (անգործություն) իրականացրած մարմնին:

13. Սույն հոդվածով դատարանի կայացրած որոշումների դեմ բողոք բերած անձը, նրա փաստաբանը կամ օրինական ներկայացուցիչը կամ պատիժը կատարող հիմնարկի վարչակազմը կարող են բողոքարկել վերաքննիչ դատարան՝ օրենքով սահմանված ժամկետներում:

14. Սույն հոդվածի 10-րդ մասով նախատեսված դեպքում բողոքարկված ակտը կայացրած կամ վիճարկվող գործողությունն (անգործություն) իրականացրած մարմինն անհապաղ միջոցներ է ձեռնարկում դատարանի կողմից հաստատված՝ դատապարտյալի իրավունքների և օրինական շահերի խախտումը վերացնելու ուղղությամբ և եռօրյա ժամկետում այդ մասին գրավոր տեղեկացնում որոշումը կայացրած դատարանին:

Հողված 160. Պատիժը կրելուց ազատելը հիվանդության պատճառով

1. Հիվանդության պատճառով պատժից ազատելու կամ պատիժը հետաձգելու մասին միջնորդությունը քննում է պատժի կրման վայրի դատարանը՝ դատախազի և միջնորդություն ներկայացրած անձի պարտադիր մասնակցությամբ: Դատապարտյալը մասնակցում է միջնորդության քննությանը, եթե դա թույլ է տալիս նրա առողջական վիճակը:

Հողված 161. Բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցը վերացնելը կամ փոխելը

1. Եթե անձի առողջական վիճակի բարելավումից կամ լրիվ առողջանալուց հետո վերանում է բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցի հետագա կիրառման անհրաժեշտությունը կամ անձի առողջական վիճակի վատթարացմամբ պայմանավորված անհրաժեշտ է կիրառել բժշկական բնույթի հարկադրանքի այլ միջոց, ապա դատարանը, բժշկական հանձնաժողովի եզրակացության հիման վրա, տվյալ անձի, նրա ներկայացուցչի, մերձավոր ազգականի, այլ շահագրգիռ անձի կամ իրավասու դատախազի միջնորդությամբ քննում է բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցը վերացնելու կամ այլ միջոցով փոխարինելու հարցը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված հարցը քննում է բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցի կիրառման վայրի դատարանը՝ դատախազի և այն անձի պարտադիր մասնակցությամբ, ում միջնորդությամբ որոշվում է բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցը վերացնելու կամ փոխելու հարցը: Անձը մասնակցում է միջնորդության քննությանը, եթե դա թույլ է տալիս նրա առողջական վիճակը:

3. Դատարանի կողմից բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցը վերացնելու կամ փոխելու վերաբերյալ միջնորդությունը մերժելու դեպքում այն կրկին կարող է ներկայացվել, եթե ի հայտ են եկել նոր էական հանգամանքներ:

4. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված բժշկական հանձնաժողով ստեղծելու կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Հողված 162. Անչափահասի նկատմամբ նշանակված հարկադրանքի միջոցը վերացնելը

1. Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում դատարանը քննում է՝

1) անչափահասի նկատմամբ կիրառված հարկադրանքի միջոցը վերացնելու և նրան անվտանգության միջոցի ենթարկելու հարցը՝ անչափահասի վարքագծի նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող իրավասու մարմնի կամ իրավասու դատախազի միջնորդությամբ.

2) անչափահասի նկատմամբ կիրառված հարկադրանքի միջոցը վաղաժամկետ դադարեցնելու կամ այն վերացնելու և նշանակված պատիժը կատարելու հարցը՝ անչափահասի վարքագծի նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող իրավասու մարմնի կամ անչափահասի օրինական ներկայացուցչի միջնորդությամբ:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված հարցերը քննում է հարկադրանքի միջոցի կիրառման վայրի դատարանը՝ դատախազի, անչափահասի և այն անձի պարտադիր մասնակցությամբ, ում միջնորդությամբ որոշվում է անչափահասի նկատմամբ կիրառված հարկադրանքի միջոցը վերացնելու կամ վաղաժամկետ դադարեցնելու հարցը:

3. Դատարանի կողմից անչափահասի նկատմամբ կիրառված հարկադրանքի միջոցը վերացնելու կամ վաղաժամկետ դադարեցնելու վերաբերյալ միջնորդությունը մերժելու դեպքում այն կրկին կարող է ներկայացվել, եթե ի հայտ են եկել նոր էական հանգամանքներ:

Հոդված 163. Դատապարտյալին պատժից ազատելը, երբ նրա նկատմամբ դատական որոշման կատարումը հետաձգված է, ինչպես նաև դատական որոշման կատարման հետաձգումը վերացնելը

1. Դատապարտյալին, որի նկատմամբ դատական որոշման կատարումը հետաձգված է, դատարանը պատժից ազատում է պատիժը կատարող մարմնի վարչակազմի միջնորդությամբ: Պատժից ազատելու մասին միջնորդություն դատարանին կարող է ներկայացնել նաև դատապարտյալը, նրա պաշտպանը կամ օրինական ներկայացուցիչը:

2. Դատարանն ազատագրկման ձևով պատժի կատարման հետաձգումը վերացնում և դատապարտյալին ազատագրկումը կրելու է ուղարկում պատժի կատարումն իրականացնող մարմնի միջնորդությամբ:

Հոդված 164. Դատական ակտերի բողոքարկումը

1. Սույն գլխով նախատեսված դատական ակտերի դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է ներկայացվել համապատասխան դատական ակտն ստանալու օրվանից հետո՝ մեկամսյա ժամկետում:

2. Դատական վերանայման բողոք բերելու իրավունք ունեն դատախազը, դատապարտյալը, նրա օրինական ներկայացուցիչը, փաստաբանը:

3. Բողոքի քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանի դատական ակտի դեմ վճռաբեկ բողոք կարող է ներկայացվել համապատասխան դատական ակտն ստանալու օրվանից հետո՝ մեկամսյա ժամկետում:

4. Վճռաբեկ դատարան վերանայման բողոք բերելու իրավունք ունեն Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազը և նրա տեղակալները, դատապարտյալը, նրա օրինական ներկայացուցիչը, փաստաբանը:

5. Սույն գլխում նախատեսված դատական ակտերի դեմ ներկայացված բողոքի քննության կարգի նկատմամբ վերաբերելի մասով կիրառելի են Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 46-47-րդ գլուխները:

Գ Լ ՈՒ Խ 30

ՀԱՆՑԱՎՈՐ ԱՐԱՐՔՆԵՐԻ ԵՎ ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՊԱՏԻԺՆԵՐԻ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑՈՒՄԸ

Հոդված 165. Հանցավոր արարքների և նշանակված պատիժների համապատասխանեցման հիմքը

1. Մինչև 2022 թվականի հուլիսի 1-ը կատարված հանցավոր արարքները և դրանց համար նշանակված պատիժները Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքին համապատասխանեցվում են «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրքը գործողության մեջ դնելու մասին» օրենքով սահմանված դեպքերում:

2. Օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռով հաստատված հանցավոր արարքների համապատասխանեցման հիմքը դատարանի կողմից Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 54³-րդ գլխով սահմանված կարգով օտարերկրյա պետությունների դատարանների դատավճիռների ճանաչումն է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում:

3. Դատարանն օտարերկրյա պետության դատավճիռը ճանաչելու և դրանով հաստատված հանցավոր արարքները Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքին համապատասխանեցնելու հարցերը լուծում է նույն դատական նիստում:

Հոդված 166. Միջնորդություն ներկայացնելը և դրա քննությունը

1. Մինչև 2022 թվականի հուլիսի 1-ը կատարված հանցավոր արարքները և դրանց համար նշանակված պատիժները Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքին համապատասխանեցնելու համար միջնորդությունը ներկայացվում է դատական ակտ կայացրած դատարան:

2. Միջնորդություն ներկայացնելու իրավունք ունեն դատապարտյալը, նրա օրինական ներկայացուցիչը, փաստաբանը՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելուց հետո եռամսյա ժամկետում:

3. Միջնորդությունը ներկայացվում է դատախազի կողմից, եթե Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելուց հետո եռամսյա ժամկետում սույն հոդվածի 2-րդ մասում նշված անձանց կողմից չի ներկայացվել միջնորդություն: Այս դեպքում միջնորդությունը ներկայացվում է եռամսյա ժամկետը լրանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում:

4. Միջնորդության քննությունն իրականացվում է դատախազի, դատապարտյալի, իսկ վերջինի օրինական ներկայացուցիչ կամ փաստաբան ունենալու դեպքում՝ նաև նրանց մասնակցությամբ:

5. Միջնորդության քննությունը սկսվում է միջնորդություն ներկայացրած անձի կողմից այն ներկայացնելով, որից հետո դատարանը լսում է դատավարության մյուս մասնակիցների կարծիքները: Անհրաժեշտության դեպքում դատարանը կարող է հարցեր ուղղել միջնորդություն ներկայացրած անձին և դատավարության մյուս մասնակիցներին:

Հոդված 167. Որոշում կայացնելը

1. Միջնորդության քննության արդյունքում դատարանը որոշում է կայացնում դատապարտյալին վերագրվող հանցավոր արարքները Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքին համապատասխանեցնելու կամ միջնորդությունը մերժելու մասին:

2. Որոշման մեջ նշվում է Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի այն հոդվածը, հոդվածի մասը կամ կետը, որին համապատասխանում է դատապարտյալի արարքը, ինչպես նաև այն պատժատեսակը և պատժաչափը, որին համապատասխանում է դատապարտյալի նկատմամբ նշանակված պատիժը:

Հոդված 168. Օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռով հաստատված հանցավոր արարքների համապատասխանեցման մասին միջնորդության քննությունը և որոշում կայացնելը

1. Դատարանը՝ որոշում կայացնելով օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճիռը ճանաչելու մասին, նույն որոշմամբ լուծում է նաև դատապարտյալին վերագրվող հանցավոր արարքները Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխանեցնելու հարցը:

2. Օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճիռը Հայաստանի Հանրապետությունում ճանաչում են՝

1) Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատը, եթե ճանաչման ենթակա դատավճիռը կայացրել է օտարերկրյա պետության բարձրագույն դատական մարմինը.

2) Հայաստանի Հանրապետության քրեական վերաքննիչ դատարանը, եթե ճանաչման ենթակա դատավճիռը կայացրել է օտարերկրյա պետության իրավասու վերաքննիչ դատարանը.

3) Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի դատարանը՝ սույն օրենսգրքով սահմանված ընդդատությանը համապատասխան, եթե ճանաչման ենթակա դատավճիռը կայացրել է օտարերկրյա պետության առաջին ատյանի դատարանը:

3. Որոշման մեջ նշվում է՝

1) դատավճիռը կայացրած դատարանի անվանումը, դատավճռի կայացման վայրը և ժամանակը.

2) Հայաստանի Հանրապետության տարածքում դատապարտյալի բնակության վեջին վայրը.

3) դատապարտյալին վերագրվող արարքների նկարագրությունը, օտարերկրյա պետության իրավական այն նորմերը, որոնց համապատասխանում են նկարագրված արարքները.

4) Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի այն հոդվածը(ները) որին համապատասխանում է նկարագրված արարքը(ները).

5) Նշանակված պատժատեսակը (հիմնական և լրացուցիչ) և պատժաչափը, պատժի չկրած մասը, որը դատապարտյալը պետք է կրի Հայաստանի Հանրապետությունում, պատժի կրման սկիզբը և ավարտը:

4. Եթե Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով տվյալ հանցագործության համար ազատազրկման ձևով սահմանված պատժի առավելագույն ժամկետը փոքր է օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռով ազատազրկման ձևով նշանակված պատժից՝ դատապարտյալի նկատմամբ որպես պատիժ է նշանակվում համապատասխանեցման արդյունքում կիրառված հոդվածի սանկցիայով ազատազրկման համար նախատեսվող առավելագույն ժամկետը:

5. Եթե Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով տվյալ հանցագործության համար ազատազրկման ձևով պատիժ սահմանված չէ՝ դատապարտյալի նկատմամբ նշանակվում է համապատասխանեցման արդյունքում կիրառված հոդվածի սանկցիայով նախատեսված այն պատժատեսակը և այն չափով, որի կիրառմամբ հնարավոր է առավելապես հասնել պատժի նպատակների իրացմանը:

Հոդված 169. Օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելը

1. Սույն օրենսգիրքն ուժի մեջ է մտնում 2022 թվականի հուլիսի 1-ից, բացառությամբ սույն հոդվածի 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ մասերով նախատեսված դեպքերի:

2. Սույն օրենսգրքով նախատեսված՝ իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվության վերաբերյալ դրույթներն ուժի մեջ են մտնում 2023 թվականի հունվարի 1-ից:

3. Սույն օրենսգրքով նախատեսված՝ ազատության սահմանափակում պատժատեսակի վերաբերյալ դրույթներն ուժի մեջ են մտնում 2023 թվականի հուլիսի 1-ից:

4. Սույն օրենսգրքով նախատեսված՝ կարգապահական գումարտակում պահելը պատժատեսակի վերաբերյալ դրույթներն ուժի մեջ են մտնում օրենսդրությամբ սահմանված չափանիշներին համապատասխան կարգապահական գումարտակներն ստեղծելուց և դրանք շահագործման հանձնելուց հետո:

Հոդված 170. Անցումային դրույթներ

1. Սույն օրենսգրքի ուժի մեջ մտնելու պահից ուժը կորցրած ճանաչել 2004 թվականի դեկտեմբերի 24-ին ընդունված Հայաստանի Հանրապետության քրեակատարողական օրենսգիրքը:

2. Քրեակատարողական հիմնարկների ներքին կանոնակարգը սահմանող Կառավարության որոշումն ընդունվում է սույն օրենսգրքի պաշտոնական հրապարակումից հետո, բայց ոչ ուշ, քան մինչև 2022 թվականի հունիսի 30-ը:

3. Քրեակատարողական հիմնարկի տեսակները համապատասխանեցվում են՝

1) Բաց ուղղիչ հիմնակում պատիժ կրող դատապարտյալների պատժի կրման պայմանները՝ համապատասխանեցվում են ցածր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի համար նախատեսված պայմաններին.

2) Կիսաբաց ուղղիչ հիմնակում պատիժ կրող դատապարտյալների պատժի կրման պայմանները՝ համապատասխանեցվում են միջին անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի համար նախատեսված պայմաններին.

3) Կիսափակ և փակ ուղղիչ հիմնականում պատիժ կրող դատապարտյալների պատժի կրման պայմանները համապատասխանեցվում են բարձր անվտանգային քրեակատարողական հիմնարկի համար նախատեսված պայմաններին:

4. Սույն օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելու պահից Հայաստանի Հանրապետության ազգային ժողովի կողմից 2004 թվականի դեկտեմբերի 24-ին ՀՕ-60-Ն ընդունված Քրեակատարողական օրենսգրքի 99-րդ հոդվածով նախատեսված քրեակատարողական հիմնարկների տեսակների պայմանների (խիստ, մեղմ) համապատասխանեցումն իրականացնում է Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովի եզրակացության հիման վրա Տեղաբաշխման հանձնաժողովը սույն օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելու պահից՝ երկամսյա ժամկետում:

5. Սույն օրենսգրքով նախատեսված ենթաօրենսդրական ակտերն իրավասու մարմինների կողմից ընդունվում են սույն օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելու պահից՝ եռամսյա ժամկետում:

6. Սույն օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելու պահից մեկամսյա ժամկետում ձևավորվում է Վերասոցիալականացման գնահատման հանձնաժողովը: